

PNo 199
SINO 33

శ్రీరస్తు.

DEC 1981

శ్రీ బసవేశ్వరార్చనము.

శ్రీనిజలింగ చిక్కయ్య

(అను)

పంచాక్షరీ మహాత్మ్యం.

ఇతి

సత్యవర్తి తాలాకా శోభన పోష్ఠి
పుణ్యంధివ తాళ్ళూరు గ్రామ కాపురస్తుక,
బ్రహ్మశ్రీ పాలసుగు సుబ్బారాయని
శ్రేష్ఠమహారంధర

దేవ బ్రహ్మకవిచే

రచియింపఁడి,

వర్సారావుపేట రాజ్యగమా మద్రాసురకాలయందు
ముద్రించ బడియె.

మొదటికూర్పు 1000.

రిజిస్టరు కాపీకైట్

[చెల రు 1—0—0.]

1931

శ్రీగర్భోన్నయః.

—• క వి స్తు తి •—

జలనిధి సంభవించిన వి • వంబును కంచమునఁ దరించి యా
కలువల రేనినిఁ దలను • గన్పడదాల్చినశంభురీతి నా
చెలశియుదెల్యనట్టి కడు • శ్రీవపుదోషము లుండెనేని మీ
తలపులతో ననుంచి సుకృ • తంబులవెల్లడి శేయ మొక్కెదఁ

—• క వి తా గు రు స్తు తి •—

వరిపీస్పాటి కులోద్భవుండు కవిత • వ్యాపార కూపారు డీ
శ్వర సంస్థాత్ర పరాయణుండు కరర • క్షధ్యాన చిత్తుండు న
న్దరుణ్ సత్కవితా ప్రకల్పకుని గా • గణజేసి దీపించు మ
ద్గురుకోటిశ్వర శర్మనన్నద మది • గోరెల్పనాదింపగఁ

—• ఆ త్మ భో ణ గు రు స్తు తి •—

గురునా చాత్మార్థంబును
సరిగను బోధించినాకు • సద్గతిజూపె
ధరకోశ్యపూడి పీఠమ
సరమర లేకుండ నొల్తు • నాత్మస్థక్తిఁ
!వరివేల్పూరి కులాభిచంద్రుని విరా • బ్రహ్మ ప్రభానాటకం
బరయన్ సత్కృతి నందువాని పరత • త్వాకార సంవేద్య క
ర్మకుచిధ్వంసుని యస్మదీయ హితు వీ • రబ్రహ్మయోగింద్రునే
మరకఁ గొల్చెద నెప్పునాహృదయ సీమన్ బ్రహ్మయోగంబునఁ

—• వి జ్ఞా ప న •—

ఆద్యులారా! యిందుగల లోపంబుల ద్వితీయ ముద్రికల
ప్రచుకొనగల వాడను.

— ఇ త ర క వి య భి స్సా య ము —

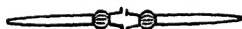
మః భవదీయాధర తాండవప్రధిత శ • బ్రహ్మస్త చిక్కియ్యనా
మనిలాసాగ్రధ చరిత్రినాటకము నీ • ముబాప్స వీక్షించితి
భవమిడారెను నిత్యసంతస సుధా • వారాశిముందు ని
వ్యసిధికో జుచ్చి నవర్ప పండితివిధే • యా సత్కవిగౌరవః॥

ఉయ్యందిన తాల్లూరు,
గ్రంథిస్థులు
మాప్తును.

ఇట్లు,
భవదీయాంతి రంగికమిత్తును
కొప్పరిపుగోచాల కృష్ణమూర్తి

యీ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రములు.

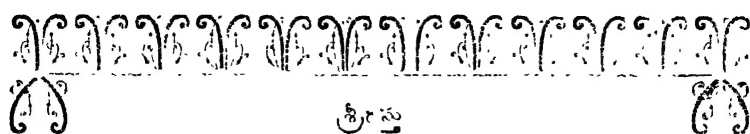

— పురుషులు —

కామమోహనుడు — కల్యాణపురాధిపతి.
శంకరుడు — ఎరుకలవాడు.
వెంకడు — శంకరుని స్నేహితుడు.
సువండుడు — కామమోహనుని మంత్రి.
భటుడు —
సదాశివయోగి — ముని.
పంతులు —
చిక్కియ్య — కదానాయకుడు.
రంగడు — దొంగలనాయకుడు.
మస్తాక్ — ఒక పోతుడు.
రాజు — నాగపురాధిపతి.
మంత్రి — డిటా పురమంత్రి.
బసవేశ్వరుడు — అయ్యవారు.
భక్తులు — 4గురు
వకీలు — లలితాంగికరపు.

— స్త్రీలు —

కుముదవల్లి — చిక్కియ్య తల్లి.
లవంగి — కుముదవల్లి దాసి.
దాసి — శంకరుని పండ్లదాసి.
సాక్షిత్రి — కల్యాణపురాగ్రామి.
కోమలాంగి — కుముదవల్లి దాసి.
నీమంతిరి — కేశ్య.
మరకొందగువేశ్యలు —
కేశంగి — వేశ్యతల్లి.
గౌరి — చిక్కియ్య భార్య.
లలితాంగి — కదానాయకి.

శ్రీమ

నిజలింగచిక్రయ్య

శ్రీ భమాంకము.

— • నాంది • —

మహాభక్తి కృపావిశేషలహరి ~~మహాభక్తి కృపావిశేషలహరి~~ స
 ద్యోమః పరినిరంజనం సుందర భావోన్మేషగోష్ఠం ని
 స్తానాచారుణనిర్వేకాదుల భావోన్మేషగోష్ఠం ని
 డామస్త్యుకుపాస్వతీః మణి కేళి స్థానం పుష్పాదీనామ్

సూ — (అని యోగవేదికేతెంచి)

మః భావోన్మేషయై నైవగాని గురకా • భావోన్మేష చారణ్య
 త్పరిమోహత్మ్యని నైవగాని కృష్ణ మ • కృష్ణత్వ భావోన్మేష
 నివేనగోష్ఠ జపించి మాతృగృహ గో • భావోన్మేష గోష్ఠం ని
 చ్చివపాచాక్షరిణి సదస్యులభుభా • కీర్వాణభావోన్మేష

(అనియ్యమిదం భావోన్మేషయై నైవగాని గురకా • భావోన్మేష చారణ్య
 త్పరిమోహత్మ్యని నైవగాని కృష్ణ మ • కృష్ణత్వ భావోన్మేష
 నివేనగోష్ఠ జపించి మాతృగృహ గో • భావోన్మేష గోష్ఠం ని
 చ్చివపాచాక్షరిణి సదస్యులభుభా • కీర్వాణభావోన్మేష

నటి — (ప్రవేశించి) నాథా యీసభాస్థానం నల్లర రంజంపక్షేయం
 లటి నాట్యగాన విలాసాదు నాకడగలవా? అయినచు నా శక్తికొ
 లది వ్యయమైంది చూచెన కానీ రాద్రంసమునమెప్పింతునా శాంత
 రసముత మెప్పింతునా శృంగారరసమున మెప్పింతునా మిచా
 రంపుచుంటిని.

సూ. — కాంతా యెందుకింత విచారము. భక్తిరసమే పృథానంబుగా
జేసి నవరసంబుల నొప్పించుచూ శృంగార స కథా విధానమున
మెలంగిన వీరల మెప్పింపజాలుదువు.

నటి — మనోహరా! అట్టి కథయొకటి లభింపవలయును గదా॥

సూ — మనోహరీ యెందుకులభింపదు. నిజలింగ చిక్కయకథ లేదా!

నటి — నాథా అటులైన అకథను వ్రాసిన కవి నామధేయమేమి?

సూ — మనోహరీ చెప్పెద నాలింపుము!

శా॥ భావింపకొ ఘనమైన పాలకుగు ను , బాహుయు జేష్ఠాత్మజుం
డావిశ్వేష్వరియున్ విరాట్కథయు విద్యాకోగ్యతన్ గూర్చువా
డావిద్యజ్ఞున హర్షరీయును శివ • ధ్యానాత్మతన్ వ్రాసె నా
దేవబ్రహ్మయ నేడు చిక్కయకథన్ • దేవీవ్యమానంబుగాఁ ॥

నటి — ఓసకా! మరచితిమి చిటి. యీకవి ప్రకృధమమున పుమామహే
శ్వర శశికము వ్రాసియుండెనుగాదా!

సూ — అవును యీరోజు కార్తీక సోమవారమగుట వలన శివమహిమ
వృతాపుండును ప్రణవపంచాక్షరీ ధ్యాన పారాయణండునూ అగు
నిజలింగ చిక్కయసినభాస్థారులకు చూపించి సంతోషాయత్త చి
త్తులండేసెద. (అనిశివధ్యానముగాఁగొనెనపాడుచూ నిష్క్రమింతురు)

ప్రథమాంకము.

— శత్రువుల పురోద్వాసవనము. —

(1) అనుబంధము.

కుము — (నిచారముతో) ఆహా యీవనంబెంత రాముని కుముగాను
న్నయది యింక —

సు! కనకల్, నారిజ, నారికేళములు, కంపర్పాసం, దిబ్బలు,
మనజందీర, కిసిద్ద, చూత, మరకల్, కన్యాకండా నిం
డినకాసాము, గోకుంజములు, దాడింబల్, విహారమై
మహాభూషణ నాకుసూర్య ముదితాత్మిప్రభవోపేక్షుడై ।

అయ్యనసాగా వావిహరిమునకు తగుపురుషుండుడిగదా నావనం
బనందవార్ధివోలలాడుట యీవనంబునందుండరమై నాకనుల కండువో
నగుట అట్టిపురుషుండులభింపకుండుట చే యీవనవిహరింతులను స్వర్గ
మేకదా (అనికొంచమునిదానిది) యీవనవిహరిమేకాదు నాబ్రతు
కంటెయూన్నర్థమే కానిచో నాకుయీముదుసలి మగిండేలభించును
యదియట్లుండ యీవనమువివాహమాడుటకు పూర్వమే ఆయన పెండ్లి
యాడి వయసుమాదిరి మానలివాడియ్యనూ భ్రాంతికి కనకతానమువ
డియు నెపంబున నన్ను కరిణయచూడెనట పాపమాయవకు నావలనగూ
డా సంతాపప్రాప్తిలేనివిచారగిస్తుడై యొకతాపనివోధచే సంతా
నేశ్వరవనంబునకు తపంబుశేయబోయెనట ఆయనతపంబెల్లున్ననూ నా
మనద తాప తపమువరకు ప్రిబలిక్రమయాగ్నిజావో లభోలి ప్రికాశిం
పుచుండె నింక జెర వెయ్యదియో దోచకున్నయది లవంగినైననూ పిలుచ
కరానై తినే కానిమ్ము అదివచ్చునంవరకు నీసాదరింబండుకొనద (అ
నివరుండును)

లవం— (2) వేళిందితనలో)

మ! ఘనసీచంబులనెన్నకీలిని రొ • క్కంబింతయన్నార్చును

ర్జనుడేధీరుడు క్షీణశాలి జనవ • శ్య పౌఢుడాఃర్ణుడం

చనివిద్యత్కవులశ్ర యంచెదరు వే • శ్యల్పార్ణచంక్రండటం

చనుమోహింతురు హీనవంశ్యుడను చీ • సుకజెందరెవ్వారలుక

యిన్నిటికీ ధనమూలమిడంజగత్త నెడి వ్యాయంబిపును నాకునిదర్శన
మిచ్చుచున్నయది యేమన్న యీశంబునుండెరుకుల కలసంజాతుండైన
నూ కులవృత్తి మొదలగు తోల్లివ్యాపారంబులలెక్క లేకరోక్కంబుసం
పాదించి వడ్డివ్యాపారంబున ధనికుండని పేరుజెందుటచే నెకవేశ్యయం
పుషగత్తెగానిలది సమస్తభోగములనుభవించుచుండె వడ్డిరోక్కంబున
కై వెద్దవెద్దలనేకులు వానిమేడచిట్టూ దిరుగుచుండురు వారుపీరననే
టికి? నా యేలియైన కామమోహన మహారాజుగారు గ్రామంబున లే
కుండుటచే నాకుమారుని పెండిలికి రొక్క మపుసరముండి యీశంబును
నాశ్రయింప నేనునూ బోవనుద్దేశపడుచుంటిని. అయినూ నా దొర
సానియగు కుమారుడొల్లి యడిగి పోవలయునుగదా. ఆమె యీవనమం
దెచ్చుటచున్నయవో తెలియకున్నయది. (అని అటూనిటూ కరికించి)
అదిగో ఆసరోవర సమీపంబునస్థల పూపొదిరింట శయనించి యున్న
యది సమీపించెదగాక (అని సమీపించును)

కుమ— (కలువరింపు) హామదనమోహనాకారా నీవెవండవో చెలియ

బాగుము, నీపేట కేతెంచుటకు కారణమేమి (అని యూరకుండును)

లవం— (తనలో) యీవసితామణి కలువరింపుచూ యెవనినిజూచియో

హామదనమోహనాకారా యని బలుకుచున్నయది. యింకేవిషయ

ములు బయల్దేరునో ఆలకించెదగాక (అని ఆలకించును)

కుమ— (కలువరింపు) యేమీ యెరుకులకుల సంజాతుండవా! నాపై

మోహమూనివచ్చియుంటివా! నీవెంత ధనవంతుడవైననూ నీవెంత

చక్కనివాడవైననూ కులహీనుండవుగదా! నేను మహారాజుగారి భార్యనుగదా! నన్నెట్లు మోహింపగలిగితివి (అని యూరకుండును) లవం — (తనలో) ఓహో యీమెస్వప్న మొక మదనకదన రంగముగా మారబోవుచున్నది కానిప్పు యీస్వప్నగత పురుషుండు యెరు కలవాడనియూ ధనవంతుడనియూ చక్కనివాడనియూ తేలినది. (అని ఆలకించుచుండును.)

కుము — (కలువరింపులో నవ్వుచూ) ఆ యేమనుచుంటివి మదనతాప జ్వర. పీడితులెచ్చు తగ్గులాలోచింపరనుచుంటివా (అనికొంచెమూగి) అతి అటులాగుము. నిర్భయముగా నాపైబడనుంకిం చెద వేల నీచే చిక్కినదాననే నెలకేగెదను తీవరింపకుము. నీనామధేయ మేమియో తెలిపిప్పు (అని కొంచెమూగి) ఆహా యేమనుచుంటివి. పూర్వ జన్మంబున నాతో వైరంబూని నను సంహారంబొనరించి యాజన్మం బున కామరూపియై నీలోడాగిన మదనుని కదన రంగంబున మద మడంప నేతెంచిన శంబరనామధేయుండనని వక్కాణించి చెక్కిలి నెక్కి ముద్దాడి యిష్టరతుల కుద్యమింపుచుంటివా ఇంకనియ్యము అడదాననే నేమిచేయగలను. కాని లనంగివచ్చునేమో దానిని నూ త్రము కనిపెట్టియుండుము దానికీ విషయము దృగ్గోచర మైనచో నిన్నును నన్నును నిలుపున బ్రాణంబులు దీయించును (అని కొంచె మూగును.)

లవం — (తనలో) ఓహో నేననుకొనినట్లు యీమె యిప్పుడే స్నచ్ఛా రణ్య భాగమున మదనకే? సరోవరణోలాహల ఒలకమాడుచున్న యది. కానిప్పు యీమె స్వప్నగత పురుషుండవ్వడనొక్కంబున కై నేనాశ్రయింపదలంచుచున్న శంబరుడేయని తేలినది. యీమెకీ కలనచ్చుటకు కారణము మొన్నసాయంకాలము మేమిద్దరముమీడ పై యంతస్తునవిహరింపుచుండగా అలంకారసంపూర్ణుడై తెల్లనిగుడ్డ

మెక్కి మెల్లగాబజారునమీకారు పోవుశంబరునిగాంచిమోహించి అ
తన్నివయమాద్యంతంబును నావలనదెలుసుకొనిపరితపించుట యె
ఘ్నెనను వీరిద్దరికిదాంపత్యమొనగూర్చి లెఖ్ఖలేనిరొఖ్ఖంబును రాదీ
యుటకిదియేమంచి సమయముగానున్నయది. (అనిఆమెనువీక్షించి)
యీమెమెలుకువజెందుచున్నట్లున్నయది కనుమరుగుగా యీపొద
చాలునదాగెదగాక (అనిమాటునదాగును.)

కుము — (కనులుదెరచి లేవబోవుచు),

మ! ననుని యిష్టమువచ్చినట్లు నుమనా • ఇప్పుడే కేసీనున
స్కనుగావించి సుఖించిమామకహి • తేస్వోదీర్ఘకిష్టేజనక
జనునేన్యాయమె మోహనాంగనినున • స్మృత్యోగలింబట్టివీ
డనికెట్లేగెదు చాలుచాలుననుగెం • టద్దాలవిప్పట్టునకా॥

(అనిలేచి అటగలకడనే తిరువుంగొగిలించి వెలవెలబోయితనలో)

మ! జ్వలతాగ్ని ప్రతిమానమానసభ • వాస్త్రప్రహముంజుక్కుచం
చలలీరితి చలించుచుందురపహ • స్వంబంచయోదించకీ
కలలోవచ్చిన వాడెవీడనిడిగాం • త్రివృక్షమున్దుర్భర
త్కలితాలింగన మాచరించితినివిం • తల్గానె చిత్తభ్రమల్॥

అయ్యోయీనివయ వెవ్వరైననుగనిలేని ఆపహాస్యాను కూలం
జానుగదా (అనియిటునటుజూచును.)

లవం — (సమీపించి)ఆమ్మా త్వదీయదర్శనాభిలాషినై అంతఃపురమం
తయూ వెదకివెదకివేసారి యిటువచ్చితిని వంటరిగా మీరిటకలజ
రింపుచంటిరి.

కుము — (నిట్టూర్పుతో కూర్చుండును)

లవం — (సమీపమునకూర్చుండి) ఆమ్మా నాతోజెప్పక యీవనంబున
నొంటిగానేగుదెంది.

మ॥ కరివాహంబుల బాంధువారు ప్రభుశి॥ క్షణంబువారుత్తర
త్తరదివ్యార్థముశంకువారు మధుభా॥ ధన్విక్కువారాశ్చ భ
ర్తరతి॥ వీడినవారు నున్నరని చిం॥ తక్షణాలు నట్టివు ధై
ర్య దుదిధ్వంసత గుండుచుంటివి విచా॥ రగ్రస్తచిత్తంబున॥
యీవిచారమునకు గారణమేమియో మనస్సంకోచము లేకుండా
చక్కగా వదింపుము నాయెకల నీకేది సంశయము.

కుము — (తనలో) నాస్వప్నవిషయ మీపొడమాటునడగి యీలవరిగి
కనిపెట్టినదాయేమి అయిననూ యీప్రియదాసి నాయాజ్ఞ కన్యధా
చరించినదిగాదు. యేవిషయమైననూ చెప్పట కభ్యంతరముండదు.
పుకాశముగా) చెలీ నేను కృశించి నీకనులకంత పేనెస్తితితోనగు
పడుచుంటివా! అనెట్టే నన్నవహేలంబు గాననుచుంటివేది.

లనం — నేననుటయేమి నీశుష్కకారమే సూచించుచున్నయది.

కుము — (దిరునవ్విస్తో) అటులనా నాయాకారము సూచించున దేది
యో చెప్పగలవా.

లనం — తమసెలవైనచో నాశక్తికొల్పి చెప్పెదను.

కుము — చెప్పుయి.

లనం — తల్లీ నీవిషయము నేనేచెప్పవలయునా నీప్రవిజముగా చక్కని
దానవే యెట్లున్న

సీ॥ నీదేహకాంతుల • నిగ్గుదేలదలంచి

కనకంబుపుతముల • గరగుచుండె

నీమోము సరిబోల • నీరజారాతి

బలుమారు సంపూర్ణ • కళలగాంచు

నీనేత్రములసాటి • నీరిజంబులుదూగ

దివిరియు నీటిలో • దేలుచుండె

నీగొనుతనగాగ • నాగారిసముదయం

బచలపుదేశమం • దలరుచుండె

గీ! నార నీజగన్మోహనా • కారమబ్జ
భవుడు సృష్టిజేసి తగిన • భర్తను నమ
కూర్చు డింతకన్నురుదీ • ఘోరచింత
అదియెనీమానసంబున • నావరించె!

. ఇట్లు చింతానిమగ్నువై విముక్తిగానకనొంటిపాటున కృశింప నేల
మనయఃతిపురమున కేగుదము రమ్మ. దీసికొక్క సదుపాయంబూ
హించెద.

కుము— పాగ్రానభీ! నిజమునచింతితివి. అంతియే కాదు నీకడదాపరం
బేటికినేనిట కేగుదెంచి యీపాదరింట శయనించి నిద్రించుచూ.
మ! ననజాతాస్త్ర సమానుజొక్కరుడు స్వః ష్ణంబందునే తెంచిన
స్థనికామాతురుడై రక్షిస్త పసివీ • కళా ప్రుక్కినాబుద్ధి దీ
రనిదే తాజన నేమిచెప్పుదును భా • రంబయ్య నీమోహ వా
ర్ధిని దాటక సమకట్టుటెట్లు తెరవే! దీడెల్పవే మ్రొక్కెదన్!
(అని మొక్కబోవును.)

లపం— (ఆతురముతో చేతులుబట్టుకొని లేచిదీసి)

ఉ! దాసిలేనంబువస్తనరు • దానను నాదొరసానివీపు నీ
దోసిలిగై కొనకడగదు • దోసిలియొగ్గెద నూరుసార్లు నీ
వాసిదొలగువిన్నపెర • వారలునవ్వునురాశ్మభర్త పె
న్గొనినోసర్చు నైవహిత • కార్యముదీర్చిసి దాసిదాసియే!
కానిమ్ము నీయప్తమే నెరుగుదును. యీకార్యం బవార్యముగా దీ
ర్చెద. నీమనోసంకోశం చిడనాడి మర అంతఃపురమున కేగుదము
రమ్మ. ఆవల కార్యంబాలోచించెద.

కుము— కాంతా నాపవయ మెరింగిననూ, నాకలనేతెంచు పురుషు
నెరుంగుదువా.

లపం — ఆమెందుకెరుంగను. ఆలెండెవ్వడన్న.

ఉ॥ అంబులవేటకాడు మొగ • మందముగాగలవాడు పెక్కురొ
క్కంబులుగల్గువాడు వగ • కాడు కలకాగనుకడవాడు పే
ర్పంబరుడనృవంశస్థుడు బ • జారున మొన్నతురంగ మెక్కి ని
క్కంబుగ నేగువాడతడె • కామముగూర్చినవాడుల్లిరో॥
యెట్లులయిననూ నీయాజ్ఞ శిరసావహించుచుంటి నిక రాబోవు
క్కట్టలకిడ్డమూ బాధ్యులమయ్యెడముగాక అన్నిటికికరిమేశ్వరుం
డేకలడు (అనినిష్క్రమింతురు)

— శం బ రు ని మే డ —

శంబ — (చూచుచు ప్రవేశించి) వోరో రెంకిటిగా యింత సేపైనా రా
వేం టిరా రా రా (అనిఊగుచుండును)

వెం — (ప్రవేశించి) దొరోడిండాలు డండాలు యేం శెలవిత్తారు.

శం — వోరే యెంకిటిగాయాయ్యాశ యీపొద్దేళ్ళు

మ॥ వదిముంతలకొలకల్లుద్రావితిని శా • బానావహ్య రెప్పెగ్గే

బదిసారాయిలనుబాడ్చితిని కై • వాలేదుగంజాయిబు

ట్టకురకా చీకెదనాగుక్క (అనిగంజాయిపీల్చి)

మ॥ లవురొ రాచూడ్చి సామెక్కె (అనితమాషజూపి) థే "

వదిరా చూచితిరా భమిందితినిరా • చక్కనిముద్దాస్తరా॥

(అనికీర్తనబాడుచు నృత్యముచేయుచుండును.)

(2వ అంశము.)

లవం — (తెరలో) యియింటిలో నివరున్నారు (అని కేక వేయును)

శంబ — (ఆకీర్తించి) అరే యెంకిటిగా యేరో పిలుస్తున్నారురా! యిచ్చ

పోయి ఆ అమ్మోరిని తీసుకొనిరాపోరా (అని కూర్చుండును)

వెంక — కీర్తంపబో (అని పోయి లవంగితో పృవేశించును)

శంబ — లేచి లవంగినిచూచి) దండం దండం అమ్మోరు పంపించాదా

యేండ్లీ, నన్ను తీసుకెల్తావాయేడ్లీ, ఆమెగారు నన్ను భవించాదా

యేస్తీ నేనచలే చక్కణోన్నీలే చెప్పచెప్పు పోదాంపదా (అని పోబోవును)

లవం—(తనలో) వీడికి మమకారము మాకునక్కె కామాంధకారము కనులకుదిగింది గాబోలు స్వహదస్పి మాటలాడుచున్నవాడు యిది యేనాయిష్టమైనంత డబ్బులాగుటకు సమయము(అనిప్రకాశముగా) శంబరా అమ్మోరెనరు నిన్ను భ్రమించుటేమిటి యెక్కడికి మనము పోవుట. త్వరపడక అపిషయమేమిటో కొంచెము చెప్పుము.

శంబ—(ఁట్టూర్పుతో కూలబడి) అయ్యో లవంగమ్మోరు. ఆచంగడి నీకు తెల్పా చెప్తాయను నేన్నొన్న తెల్లగురాన్నెక్కి చోకేసు కొని బబార్న చికార్గాపోతూపోతూ మేడిమీద నీసర్పనకూర్పున్న అమ్మోన్ని యిట్లాచూచా చూచేవరకు(అనిచుక్కముతో) అమ్మో చెప్పలేను చెప్పలేదు. (అని కంఠ తుడిచుకొనును)

లవం—శంబరా యెందకిట్లేడ్చెదవు పాపమూరకొనుము. అట్లు చూచేవరకేమి జరిగినది.

శంబ—లవంగమ్మోరు దయగలతల్లీ నాపానంపోతుంది రచ్చించాల రచ్చించాల అమ్మోన్ని యిట్లాచూచా చూచేవరకు ఆమెచక్కదిన మంతా తిథుక్కున మెర్పాలమెర్పి నాకండ్లొద్దూరాది కంఠమూ చుకిపాయ్యాయి కప్పులో యేందో దిగులుపుట్టాది. గుర్రంమీద నుంచి పడపోయినా పడపోయిమొనగాడ్చి గాబట్టితెట్టుకొని కుదుర్గా కూర్చున్నేవరకు దొరోరి బటులాచ్చి మాదేడికా దుండడానికి యిల్లేదని తిరిమేశాను. అంతట దికాల్పోయి యంటికొచ్చాను. వచ్చానేకానీ దిగులెచ్చాది. బువ్వ దిందామంటే యిట్లాకాదు. కూర్కురాదు. నాపానంపోతుందిలవంగమ్మోరూరచ్చించురచ్చించు (అని మ్రొక్కును).

లవం—(తనలో) యీతనికింకా భ్రమకల్పించి అతిపిచ్చిలోపడ వేసి

నాకార్యముదీర్చుకొనడగాక (అనిప్రకాశముగా) శంబరాచమేగారి నిచూచినపు భ్రమించుటమిలెక్క గోచులువిగించిన గోసములె యామెనుజూచి మోహించి నిలువలేక అరిగ్యములలోపిచ్చివార లైదిరుగుచున్నవారు సరేకాని మొన్నకూడుదిన నిష్ఠములేకున్న సి న్ననైనాదినియుంటినాలేదా!

శంబ — యెట్టే బువ్వెక్కడదాగాను లేదులేదు కానీ లవంగమ్మోగొ నిన్నొక్కతమాసజరిగాది!

లవం — శంబరా యేమిటమాషజరిగినదో చెప్పుము.

శంబ — చెప్తానులవంగమ్మోగు నిన్నంత పొద్దెక్కినతర్వాత యీపక్ష ముంచమీదకుండుకొనినిద్రపొయ్యాను పోయ్యేవరకు అమ్మోగువ చ్చినన్ను మోయించాది కలగామాల అది లవంగమ్మోగు యేమిచె ఱ్కుదు యేమిచెప్పును (అనిదుఃఖించును.)

లవం — శంబరా యెందుకట్లుదుఃఖించెదవు శౌంతిపడుమానలేమి జరిగింది.

శంబ — యేమిజరిగింది మేరుద్దరమిట్టాకోట్టిగా యంతాపుంజిగ యెవ రోపిచ్చిపిలిచారు పిలిచేవరకు కండ్లుతెచ్చాను అమ్మోగులేదు యే మిలేదు లవంగమ్మోగు యిదిసప్తమేనా!

లవం — (చిరునవ్వుతో) శంబరా యిది స్వప్నముగాక మరేమిటి స్వప్నమే

శంబ — అదేకామాల లవంగమ్మోగు ఆపొద్దుకాడనుంచి కప్పులో గు బులుట్టి పైపానంపైనేపోతుంది నీకుకావల్సినంతజబ్బితా ఆల మ్మోగ్నినాకిప్పించాల నాపానంరచ్చించాల నీపాదాలకుమొక్కు తాలవంగమ్మోగు (అనిమొక్కును)

లవం — (తనలో) యీతడునాజాలునకేవచ్చినాడు యేయిక్తిచేనైనా ముందుడబ్బులాగుకొనుటయే యుత్తమము (అనిప్రకాశముగా) శం

బరా యేమనుచుంటివి అమ్మోరినిసికిప్పించాలన్నా అమ్మోరి నేకాదు
రాజుగారితో జెప్పి రాజ్యమునుగూడా యిప్పిస్తానేలకో నేనునీయింటి
కివచ్చినందులకా నీవీమాటలు మాట్లాడినది. చాలుచాలు అమ్మో
రన్న నీకంత చుక్కనగా కనుకడుచున్నదా. కానిమ్ములే నేను పోవు
చున్నాను (అని పోబోవును)

శంబ— (తడల్ప చెయ్యబట్టుకొని) లవంగమ్మోరూ నేనన్నీ చంగతులు
చెప్పినదాక పూరుగొని యిప్పుడీచంగతులన్నీ దొరొలతో చెపుతా
నని పోతున్నావ నాపాణంతీయిత్తావ నీకేమొత్తుంది (అని వెంకటి
గాడ్చిచూచి) అరే యెంకటిగా అగూఢో యెయ్యి రూపాయిల
సంది తీచుకొని రాపోరా అమ్మోరికిశాము.

వెంక— చిత్తం (అని పోయి తెచ్చియిచ్చును)

శంబ— (అందుకొని) లవంగమ్మోరు యీ దబ్బుతీచుకొని నంనోచ్చి
చ్చాల నాయిట్టందీర్చాల నీకల్లకు ముక్కు తా (అని సందిచ్చి
కాళ్లమీదిబడును.)

లవం— ఆసందినందుకొని) శంబరా యికలెమ్ము యెంత పిచ్చివాడవు
యింతోందరించిన యేకార్థమైనా గట్టెక్కునా ఆమె యవరను
కొంటివి మహారాజుగారిభార్యగాదా! ఆమె కేదైనా కోపము గలి
గించితీమేని మనయిద్దరి ప్రాణములు దక్కుననుకొంటివా. యెట్లో
తగినట్లు బోధజేసి నీమీద భ్రాంతిగలిగించెద నరేకాని యీదబ్బు
తోనే యింతపని చేయవలయునా, యింకేమయినా ఆశయున్నదా
లేదా.

శంబ— లేకేమి లవంగమ్మోరూ అమ్మోరికి నాకూ మోచంలేకుండా కుది
రిచ్చావంటె యింకొక్కసందియిత్తానమ్మోరు నేమాటదప్పనమ్మోరు
(అని కాళ్లమీద పడబోవును)

లవం— శంబరా నేనుండగానీకేమిభయము. యూరడిలుము యింకొక్క

సంగతి నాకివ్వవలసిన వెయ్యిరూపాయల సంచి యేపుడయమున నే
యిచ్చినయడల నీకార్యముగట్టెక్కించెద యోచించుకొనుము స-
కాని యీమనిషిని నావెంట మాయుంటిదనుక పంపించెదవా.

శంబ—లవంగమోర్దు అటులనేపంపిత్త. తిక్కినడబ్బు తల్లారకమున్న
యీయెంకడిగొడ్డో పంపిత్తా కానీ నామాట గలిపిచ్చాల నీవెప్పు
డేది చెప్పి నీయొగ్గెమరకుండా ఆపని చెసితిరెతాను. యిదుగో యిం
దుకు బాచయిత్తాను తీసుకో (అని చేతిలో చెయ్యి వేసును)

లవం—(సంతోషముతో) శంబరా యిది మొదలూ నేనెప్పుడే కబురు
పెట్టుదునో ఆకబురు ప్రకారము సంచరించుచుండుము నేనుపోయి
వచ్చెద (అని నిష్క్రమించును)

శంబ—లవంగమోర్దు నాపాగం రద్దించాల రద్దించాల (అనునంత
లో తెరబడును)

తెర లేచును కుముద వల్లి మేడి.

కుము—(జిజ్ఞాసతో)

చం॥ తిలమునకేగిట్టి వసు • ధాధుడింటికివచ్చు చుండె నా
యపకృతివలెయున్ దెలిసి • హాకరినంబగు శిక్షగూర్చునో
యపయశమందు వీడునె మ • హాటవిపాలొనరించునో యిసీ
యిపుడొనరించనేది ఖర • మేశ్వర శ్రీ మదుమానుషేశ్వరా॥
హాహతివిధీయెఁతవిపరీతము.

చం॥ యెరుకలవాడు వాడు శృధి • వీశ్వరురాఁగెనినేను నాకు వా
డరయగమోహనుండగుచు • నక్షులకుఁగను కట్టుటెట్టులా
స్మరుకదనంబహేయముగ • సల్పుటయెట్లు లలాటమందు నీ
సగణిని వ్రాసినావె తిజి • గంబునదర్శకమందనాక హేళా॥
(అని విచారముతో కూర్చొనియుండును)

లవం—(ప్రవేశించితనతో) నా యేలికసానియెందులకో విచారపడుచు

న్నయది. (అని సమీపించి)

కం॥ నాయేలిక సానీ నీ

నీయడ దిష్టాననుకడు • హేతువయేమీ

నాయడమర్కము నుంచక

తాయిగవచ్చియింపు మక్క • ఈవినుదేనుక॥

కుము—ప్రియసఖీ నీయడమర్కభావముంచుదాననా, అట్లుంచకు యీ

రోజు సాయంత్రమునకు రాజుగారిటకు వచ్చినట యీసంగతి యెవ

నైనా చెప్పిందని మనగతి యేమియగునో యని విచారింపుచుంటిని॥

లవం—అట్లే రాజుగారితో మనసంగతి చెప్పవారుండరు వొక వేళ నీచ

వత్తులలో నెవరైనా చెప్పిందని గిట్టక చెప్పినారని నమ్మనే నమ్మమ

నమ్మునుగాక అప్పటి కేషయో పన్నాగము కన్నకుందుమా నీవు

వరికు తగుజాగ్రతిగా చరింపుచుండుము. (ఆవల యెదిరితిము)

కుము—లవంగీ మనవ్రాతగతు లెట్లున్నవో యెరుంగజాలముగదా కా

నిమ్ము మనమతిజాగ్రతితోనే క్రివర్తంపవలయును. తదుపరిభగవంతు

డేకలడు. (తనలో) ఈసాయంకాల మెద్దిధమునైనా కంబరుని కడి

కేగి ఈరోజుమొదలు మనుపవనంబున కెప్పుడూ రావద్దని గట్టిగా

చెప్పటయే పద్ధిమోపాయము.

(తెరబడును)

పద్ధిమాంకము సమాప్తము.

శ్రీమః

నిజలింగచిక్రయ్య ద్వితీయాంకము.

{ రాజసభ కామమోహన మహారాజు సునండుడును ముత్యి నక }
{ భటుడు పండ్లతట్టతో నొక దాసీ యుండిగా పారలేచును. }

కామ — సేనకా ఆఫలములమధ్యల చూతేఫల మిట్లుచెప్పు

సేవ — చిత్తము. (అని ఆఫలము తీసుకొని యిచ్చును)

కామ — (అందుకొని) సచివాగ్రణి యీఫలమెక్కడినోయెడలగుచువా.

సునం — రాజశేఖరా నేనేమెడలగుచును తెమరెడల గుచుగా.

కామ — యెడలగుచును. దీనివిషయ మాదాసివలననే తెలియవలయు
ను విచారింపుము.

సునం — చిత్తము (అని దాసీనిజూచి) దాసీ యీఫలమెవ్వరునీకిచ్చిరి.

దాసీ — అయ్యా యీఫలములన్నియు శంబరుండునాకిచ్చినపుచుండెను.

సునం — ఆశంబరు డేకులస్తును. యీ ఫలములెచ్చటి కంపుచుండెను.

దాసీ — ఆశంబరుం డెరుకల కులస్తును ధననంతుడు తన యూపుమకత్తె
యగు కనకవల్లియను వేశ్యకడి కంపుచున్నవాడు.

సునం — (పొభువువైపు జూచును)

కామ — దాసీ యీఫల మాశంబరున కెట్లువచ్చినదో చెప్పగలవా.

దాసీ — స్వామీ నాకు తెలియదూ చెప్పజాలను.

సునం — చెప్పజాలవా తెలియదా?

దాసీ — తెలియదూ చెప్పజాలను!

సునం — (తనలో) యీఫలమెక్కడిదై యుండును. దీనివిషయమై మహా

రాజుగారికింత పట్టుదలయేటికి యేదియో యొక గొప్పకారణముగా

గనుపట్టుచున్నయది. కానిమ్ము కొంచెమొపికకట్టితి నేని దీని యదా

ర్థమంతయూ బయల్పడును. (అని విచారముతో నుండుచు)
 కామ — మంత్రీవర్యా మిన్నకుంటివేమి ఆశెంబరుండెచ్చటో యెచ్చటనే
 పనిమీద నున్ననూ క్లుప్తుకొని వచ్చునట్లు భటుల కాహ్వానింపుము.
 సునం — చిత్తము (అని సేవకునిజూచి) సేవకా అతివేగంబుగా నిద్దర
 కాలర్ల బిలచుకొని రమ్ము.

సేవ — చిత్తము (అని తెరలోనికిపోయి యిద్దర కాలర్లతో వచ్చును)
 సునం — భటులారా మీరు శెంబరుండెచ్చట నేపనిమీద నున్ననూ
 అతివేగంబుగా నిలుకు దోడ్కితెందు యిదిరాజాజ్ఞె!

భటుడు — చిత్తము (అని నిష్క్రమింతురు)
 కామ — సేవకా యీదాసీదాని నాగడియందుంచి కాపలాయండుము.
 మేము బిలచునంతవరకూ రాకుము.

సేవ — చిత్తము. (అని దాసీనిజూచి) దాసి పోవుదముపద. (అనినిష్క్రమింతురు.

కామ — అమాత్య శేఖరా యీ ఫలమెక్కడిదని భావించుచుంటివి నేను
 మారేడువనములో అన్న పానాదులవర్జించి వాయుభక్షణతో మూ
 డుమాసము లతిఘోరముగా తపంబాచరింప సంతానేశ్వరుండు
 యతిరూపముతో దర్శనమిచ్చి ప్రసాదించినది. యీచూతిఫలమును
 లక్ష్మిన వారందరూ వయస్సుమీరిన వారగుటచే చిన్న భార్యయగు
 కుముదవల్లికి నిన్నయదయమున నిచ్చితి. ఆఫలము యెరుకలవాని
 కెట్లు చేరినదో విచారింపవలయును!

సునం — (తనలో) అయ్యో నేననుకొనినట్లు యీవిషయ మతిఘోరస్థితి
 కేదిగుచున్నయది. యింకేమిచేయవలయును. పాపమా కుముదవల్లి
 కేగతి మూడనున్నదోకదా. (అని విచారముతో కూర్చుండుచు)
 (భటులు శెంబరుతో పోవేళింతురు.

కామ — సదివరా యీశెంబరుని విచారింపుము.

సునం — చిత్తము (అనిశంబరునిజూచి) నీపేరేమిరా

శంబ — అయ్యా నాపేరుశంబరుడు

సునం — నీకులమేమిరా

శంబ — సామీ నాకులంయెరుకలకులం

సునం — నీకుజీవనాధారంబగు వ్యాపారమేమిరా

శంబ — దొరో మొదట తోళ్లవ్యాపారము పండులవ్యాపారము చేసి
చాలాడబ్బునంపాయించి యిప్పుడువడ్డీవ్యాపారము చేయుచున్నాను

సునం — నీవువెండ్లిచేసుకొంటివా

శంబ — దొరో వెండ్లిచేసుకున్నాను నా వెండ్లాముచాలామందిది

సునం — నీ వెండ్లాముదేగిమంచిదిరా

శంబ — సామీ చెప్పినట్టింటదండి

సునం — పోరేయెరుకలవావా నీవొక వేళ్ళకుందితివట నిజమేరా

శంబ — (నిశానా) యిదేంవో నాకొంపమునిగినదే (అనిచిత్తరచూపు
లాచూచును)

సునం — (భట్టలవైపుచూచి) వీడేమోచిత్తరచూపులు చూచుచున్న
వాడు పారిపోవునేమో ఖడ్గ-పాణులై జాగ్రతగానిలువుడు

భట్టలు — చిత్తము (అనియరుప్రక్కల ఖడ్గపాణులై నీలది) శంబరాదొ
రగారమగుమాటలకు సరియైనజవాబివక పారిపోజూచితివేని కత్తి
కొక కండజీల్పెదము జాగ్రత యివిగో కత్తులజూచుము (అనిర్బుం
పింతురు).

శం — (గడగడవడకుచూ) అయ్యో మొక్కులా సంపకండి నిజముసె
పుత్రానండి సలపకండి ఊం=ఊం=ఊం=(అని యూరకొనును)

సునం — యేమిరాశంబరా నిజముచెప్పిననీకేమి మోసముండదు చెప్పుము.

శంబ — దొరో నిజముచెప్తా నన్ను చంపకండి పుండుకున్నాను.

సునం — దానిపేరేమిరా!

శంబ- దొరో కనకవల్లి.

సునం- శంబరా మంచిదైన నీభార్యయుండగా దాని నేలయుంచితివిరా.

శంబ- (వడకుచుండును)

భటు- యేమిరా మాట్లాడక బెల్లంగొట్టిన రాయివలె నూరకుండెదవు
(అని మీదికి పోవుదురు.)

శంబ- (కనుల నీరుదుడచుకొను చుండును)

సునం- శంబరా నీవాకనకవల్లి యింటికి పోవుచుండ నీభార్యయేమనదా

శంబ- దొరో నామాట కెదురాడదండి.

సునం- అందువలననేనా మంచిదనుచుంటివి.

శంబ- దొరో అవునుదొరో!

సునం- శంబరా సరే కాని నీవాకనకవల్లికి ప్రతిదినమూ ఫలములుగాని
తినుబండారమేదైన వంపు మామూలున్నదా!

శంబ- దొరో యెప్పుడైనా వంపుచుందును.

సునం- యీరోజు నేమైనా వంపుచుంటినా.

శంబ- (దిక్కులుచూచుచూ తనలో) అయ్యోయింకేమియుంది నేనను
కొనినట్లు నాకొంపేమునిగింది. ఆపండ్లదానీ దేమునినా వీరితోచె
ప్పించాయేం (అని వడకుచుండును)

సునం- (కోపముతో) దురాత్మా చెప్పవేమిరా కత్తికొక కండతీయిం
చవలెనా యేమిరా.

శంబ- దొరో పంపిచ్చా.

సునం- యేమి పంపించావురా.

శంబ- మామిడికాయలు.

సునం- యెవరిచేత.

శంబ- దొరో కనకవల్లి దానీచేత

సునం- ఆఫలము లెక్కడిదిరా.

శంబ- దొరో అమ్మస్తే తీసుకున్నానండి.

సునం- ఖరీదుకా.

శంబ- అవునుదొరో

సునం- యెన్ని

శంబ- దొరో పావలాయిచ్చి తొమ్మిది తీసుకున్నానండి

సునం- దానితో నెన్ని పంపితివిరా

శంబ- (పూరకుండును)

సునం- యేమిగా మాట్లాడవు.

శంబ- అయ్య, అయ్య చెపుతా పదికాయలు పంపానండి.

సునం- అదేనీవు కొన్నది తొమ్మిదికాయలుగదా, పదికాయలెట్లు పంపితివిరా!

శంబ- సామా ఆకాయలకన్నా మంచికాయవకటి మాయింటిలో నుండగా అదిగల్పి పదిజేసి పంపితినిదొరో॥

సునం- ఆకాయనుగుర్తింప గలుగుదువటరా

శంబ- దొరోగుర్తితా

సునం- (రాజుగారివై పుజారును)

కామ- (సేవకునిజూచి) సేవకా ఆద్యారమునుబిగించి ఆవండ్లశట్టనిటు తీసుకొనిరమ్ము

సేవ- చిత్తము (అనిద్యారమునుబిగించి ఆవండ్లశట్టతెచ్చిపెట్టును)

సునం- యిందులోనీ వేసిన కాయ యేదియోతీసిచూపుము

శంబ- దొరోయిదిగో (అనియంచికాయతీసియిచ్చును)

సునం- (అందుకొనిరాజుగారివై పుజారును)

కామ- సుధివవరా సంగోళిం చెదవేల విచారింపుము

సునం- చిత్తము (అనిశంబునిచూచి) శంబరాయీధనిము నీవుకొంటివా యెక్కడనైనా తస్కరించితివా

శంబ- దొరో కనకవల్లి.

సునం- శంబరా మంచిదైన నీభార్యయుండగా దాని నేలయుంచితివిరా.

శంబ- (వడకుచుండును)

భటు- యేమిరా మాట్లాడక బెల్లంగొట్టిన రాయివలె నూరకుండెదవు
(అని మీదికి పోవుదురు.)

శంబ- (కనుల నీరుదుడచుకొను చుండును)

సునం- శంబరా నీవాకనకవల్లి యింటికి పోవుచుండ నీభార్యయేమనదా

శంబ- దొరో నామాట తెదురాడదంజి.

సునం- అందువలననేనా మంచిదనుచుంటివి.

శంబ- దొరో అవునుదొరో!

సునం- శంబరా సరేకాని నీవాకనకవల్లికి ప్రతిదినమూ ఫలములుగాని
తినుబండారమేదైన శంపు మామూలున్నదా!

శంబ- దొరో యెప్పుడైనా శంపుచుండును.

సునం- యీరోజు నేమైనా శంపుచుంటివా.

శంబ- (దిక్కులుచూచుచూ తనలో) అయ్యోయింకేమియుంది నేనను
కొనినట్లు నాకొంపేమునిగింది. ఆశండ్లదాసీ దేమయినా వీరితోచె
ప్పిందాయేం (అని వడకుచుండును)

సునం- (కోపముతో) దురాత్మా చెప్పవేమిరా కత్తికొక కండతీయిం
చవలెనా యేమిరా.

శంబ- దొరో పంపిచ్చా.

సునం- యేమి పంపించావురా.

శంబ- మామిడికాయలు.

సునం- యెవరిచేత.

శంబ- దొరో కనకవల్లి దాసీచేత

సునం- ఆఫలము లెక్కడిదిరా.

శంబ- దొరో అమ్మస్తే తీసుకున్నానండి.

సునం- ఖరీదుకా.

శంబ— అవునుదొరో

సునం- యెన్ని

శంబ- దొరో పావలాయిచ్చి తొమ్మిది తీసుకున్నానండి

సునం- దానితో నెన్ని పంపితివిరా

శంబ— (పూకకుండును)

సునం— యేమిగా మాట్లాడవు.

శంబ— అయ్య, అయ్య చెపుతా పదికాయలు పంపానండి.

సునం— అలేనీవు కొన్నది తొమ్మిదికాయలుగదా, పదికాయలెట్లుకంటి
తివిరా!

శంబ- సామీ ఆకాయలకన్నా మంచికాయవకటి మాయింటిలో నుం
డగా అదిల్పి పదిజేసి పంపితినిదొరో॥

సునం— ఆకాయనుగుర్తింప గలుగుదువటరా

శంబ— దొరోగుర్తితా

సునం— (రాజుగారివైపుజూచును)

కామ— (సేవకునిజూచి) సేవకా అద్వారమునుబిగించి ఆపండ్రకట్టనిటు
తీసుకొనిరమ్ము

సేవ— చిత్తము (అనిద్వారమునుబిగించి ఆపండ్రకట్టతెచ్చిపెట్టును)

సునం— యిందులోనీవేసినకాయ యేదియోతీసిచూపుము

శంబ— దొరోయిదిగో (అనియంచికాయతీసియిచ్చును)

సునం— (అందుకొనిరాజుగారివైపుజూచును)

కామ— సదివరా సంగోళిం చెదవేల విచారింపుము

సునం— చిత్తము (అనిశంబకునిచూచి) శంబరాయాభయము నీవుకొంటి
వా యెక్కడనైనా తనకరించితివా

సం— (తనలో) యీ కేముంది యీరోజుతో నాకొంపముసిగింది నా
చావురాచింది యీకాయచంగతి రాజుగారి కెవరో చెప్పి నాగొంతు
కోయించడానికి పూనుకున్నాడు (అనికనులదుడుచుకొనుచుండును)

సునం— దురాత్మా చెప్పివేమిరా కొన్నావా

శంబ— (వడకుచు) దొరో చెప్తాచెప్తాకొనలేదండి

సునం— కొనకున్న యెక్కడనై నా దొంగలించితి నాయేమిరా.

శంబ— లేదుసామి

సునం— (కోపముతో) తస్కరా దొంగలించకున్న నీకేకాయ యెక్క-
డిదిరా॥

శంబ— (పూరకొనుచు)

సునం— (కోపముతో) దురాత్మా మాట్లాడవేమిరా నీజొక్క చీల్చిం
చెద నిజముచెప్పుము.

శంబ— (కండ్లసీఘ్ర) దుడచుకొనుచుండును)

సునం— (పండ్లుగొడుకుచు) భటులారా వీను పచ్చివొంగవలె గవ్వట్టు
చున్నవాడు. నాల్గుతెన్ని నగాని నిజముచెప్పుకు. (అనిపైగచేయును)

భటు— అరే పచ్చివొంగా దొరగారిడుగుచుండ నిజము చెప్పవలరా
నీకని కట్టించెదములే (అని తన్నుదురు)

శంబ— యేడ్చుచూ రాజుగారికాళ్లముందరవడి) దొరో నన్నుకొట్టించ
కండి నాపాణంపోతుందండి మీపాదాలసాచ్చండి నిజముచెప్తానండి
నన్నుకొట్టొద్దని చెప్పండి నన్ను రచ్చించండి నిజముచెప్తానండి.

కామ— భటులారా! కొంచెమాగండి (అని శంబురునిజూచి) యేమిరా
నిజము చెప్పుము.

శంబ— (లేచి) దొరో నేను పాపాత్ముండను రాజదోహిని క్రూరక
ర్ముండను నేనెంతకై నా చాహుచుండన నన్ను చంపించినాసరే బతి
కించి నాచరే యేమిచేసినాచరే దొరోరి పాదాలకాడ నిజముచెప్తా

యినండి దొరో తమదిన్న భార్యగారున్న దే కుముదవల్లిగారు అమ్మో
రు యెందుకో నాకీఫలం యిచ్చిందండి యింతకన్నా మీపాదాల
సాచ్చిగా చేనే మెరుగనండి (అని సాష్టాంగభజన)

కామ — (శిలవంచుకొని తనలో) హసదాశివా శరమేశ్వరా సీభక్తుండ
నైన నాకెంతటిగతిగూర్చితివిరా (అని చెంపలవేసుకొని) స్వామీ
నిన్నన్న దోషంబేమి కాదుకాదు నాదియేదోషము నాదియేబుద్ధి
నిక్కువయేనున్న అదివర కార్థరవివాహమాడివయసుముదిరి ముస
లివాడనయి రాజ్యమకాంధతచే కన్నుగానక చిన్ని వన్నెలాడిగదా
యని మోహించి తగనివివాహమాడి పగగురిలో తలయెత్తజాలని
గతి గూర్చుకొన్నది చేనేకాని వగులెవ్వగగూర్చిరి ఛీనాజన్మకాల్ప
నా (అని విచారముతో నుంచును)

సునం — దురాత్మా సీచాధమా యెంతటికూర్గ కాగ్యమునకు దలకడి
తివిరా నిన్ను కత్తికొకకండ తీయించినా పాపముండదురా కుముద
వల్లిగారిపై నేరముమోపి ఆమెప్రాణము తీయించి నీవు తప్పించు
కొని బ్రతుక నందితివటరా కానిప్పు నీవుచ్చ మాపెదనులే॥

కామ — (తలయెత్తక చే) సునందాదానినిగూడా పిలిపించిచారింపుము.

సునం — కామమోహన మహారాజా రాణి నాసినియగు దొరసానినిలకు
రిప్పించుటకన్న అంతఃవృందోహిగాభావించి వీడినితగురీతి శిక్షిం
చుటయే మంచిదని నాభావము కెలవించు.

కామ — మంత్రవర్య పూర్ణ విచారణ కానిదివీడిని శిక్షించుటకు నీటం
డదు యీ అవుమానమునకన్నా దానినిక్కడకురప్పించిన యెక్కు
డవుమానము రాదు. నామాట కెమరాడక పిలుపుము.

సునం — చిత్తము. (అని భటులనుజూచి) భటులారా వీడి నాకారాగా
రమందుంచి కాస్తాయుండును!

భటు — చిత్తము (అని లాగుకొని పోవుచును)

సునం — సేవకా నీవేగి కుముదవల్లి గారినిటకు దోడుకొనిరమ్ము!

సేవ — చిత్తము (అని పోయి కుముదవల్లితో వచ్చును)

కుము — ప్రాణేశ్వరా! నమస్కారము (అని మ్రొక్కును)

కామ — (కోపముతో) ఛీచ పీ దూరముగా నిలచి సునంచండడుకు
ప్రశ్నలకు జవాబిస్తావు (అని మంత్రీవైపునాడును)

సునం — తల్లీ గాజుగారిచే మీకివ్వబడినసంతానచూతఫలము యెరుకల
వాడొక వేళ్ళయింటికి ద సీవానిచే పంపుచుండగా చూచి ఆఫల
మునుడెప్పించి యెరుకలవాడిని సిగ్గపించి అశుభగా తమరిచ్చినారని
ఆసేరము తమమీదమోపినాడు. ఆఫలము వాడేవొంగలించితిప్పిం
చుకొనుట కీయక్తి బన్నెనాయేము.

కామ — (కోపముతో) సచివా! తప్పించుకొనుటకు యుక్తి జెప్పుచుంటి
వా విచారింపుచుంటివా ఇట్లచాతము చాలించి సరిగా విచారింపు
ము. (అని తలవంచుకొనుచు)

సునం — చిత్తము. (అని కుముదవల్లిని రాజుగారి కన్యమీద పడుమని
సైగ జేయును)

కుము — (యేడ్చుచూ అంజలిఘటించి)

ఉ! ప్రేమసుగున్నవారికిని • పెండిలియాడిన యట్టిమీకు దు
ష్కామినినై చరించి శ్రీజ • గంబులకీర్తి నడంచునన్ను ని
ర్ధామ మహాగ్నికీలలు • దోచియొ తావక ఖడ్గఖండనో
ద్దామతేజాపియో దునిని • ధర్మమునిల్పుడు ప్రాణవల్లభా!
(అని పాదంబుల వ్రాలును)

కామ — (కోపముతో) ఛీ కులటాగ్రిణీ ఆవలనిల్వము.

చం! అరయ చతుస్సముద్రీవల • యావని నెల్ల నిరంకుశాజ్ఞగా
నిరితము నేలు నాసతివి • నీచకులస్తుని సఖ్యమూని నీ
శిరపెటు లెత్త బూనితివి • ఛీ గుణహీనపు మానహీనవై
ఖరిఁబరియించితీపు నిను • కత్తి తొక్కుతుక నుత్తరించెదకా!

(అని వండ్లు గొరుకుచూ మీదికురుకును)

సావిత్రి — (పు) వేళింది భర్త కరము బట్టుకొని నాథా నిదానింపును
యిదివరకెన్ని పాపకర్మము లాచరించియుంటిమో సంతానహీనుల
మై కృపింపుచుంటిమి యిపుడు మీయొనర్చుటోపు స్త్రీహత్యా వో
వంబున కేగతి పాలగుదురో విచారంపుడు (అని వారిద్దరి కడ్డముగా
నిలచును)

కామ — (నులిపిపోయి శింహాసనముపై గూర్చుండి సావిత్రినిజూచి) నీ
పటకెందలకు వచ్చితివి, అయిననూ యిదివినుము (అని కుముదవల్లి
నిరూపుచూ)

నీ క్షత్రియాస్వయమునకా • సంభవంబందియు

నీచునిమరిగిన • నీచహృదయ

భూతభార్యగా • బాలుపొంది కామియై

నీచునిమరిగిన • నీచహృదయ

ధాతీతలంబెల్ల • దననెన్ననిలువక

నీచునిమరిగిన • నీచహృదయ

మహిలోనమానాభి • మానముల్ విడనాడి

నీచునిమరిగిన • నీచహృదయ

గీ॥ తల్లితండ్రిలు భర్తయు • తలలనెత్తి

యిట్టిసభలోన దిరుగాడు • నట్టి ప్రాప్త

మంతలేకుండజేసిన • హీనమాన

దీనిజతనిల్వ దగదరు • దెంచుమిటకు॥

(అని తీసుకొనిపోయి తొడపై గూర్చుండబెట్టుకొనును)

కుము — (దుఃఖముతో అంజలినుటించి)

ఉ॥ బుద్ధియునేరకట్టివని • బూనియెనర్పితి స్త్రీకులంబునం

దద్దిరె గూర్చితీమలిన • మట్టికురార్కెను పాపకర్మనే

కడుననైన భర్తకర • వాలమునక నరుకంగనిచ్చు మొ
ద్దొద్దను చాకబాకు సత • తోన్నతముక్తిని గాంతు నక్కరొ॥

(అని సావిత్రి పాదంబులవ్రాలును)

సావి — అమ్మా దుష్టాపకములెప్పులెప్పు. (అని లేవదీసి భర్తనుజూచి)
నాథా నామనవి నాలింపుము.

మ॥ పొరపాటన్నది యేరికైన గలుగుక • పూర్ణంబుగా భ్రాంతితో
స్థిరమైమానస మండుగాన తమబు • ధినుాది శిక్షింకి
తిరుణిగ గావుము గావవేని ధర కాం • తానాత్మ చేకూరు సు
స్థిరసౌఖ్యంబున కష్టగల్గును భవ • త్త్వితంబుఘోషించెడుకా
(అని మొక్కినను)

కామ — (నిచారముతోనుండును)

సునం — (తనలో) యీమెగారెంతిరింకుత శాఖాశిఖ్య మర్కగిభితము
గా యెత్తిపొడచుచూ బ్రోమిలాడినది. బలే అందువలననే రాజుగా
రు మారుమాటాడక విన్నకున్నవాడు. (అని రాజుగారివైపుజూచి)
రాజుగాడేదయో చెప్పబోవుచున్నవాడు వినియెదగాక.

కామ — (తలవంకింపుచూ) కాంతా నీకెందులకిటు గూర్చుండుము.

సావి — (యొక వైపు గూర్చుండును)

కామ — (మంత్రించిజూచి) సచివవరా!

ఉ॥ మానవిహీనమైనవని • మానక చేసినదై మదీయ స
న్యానము మానునూహగల • మానసి మోమును జూడజాల న
ద్దానికి తల్లిదండ్రులిడు • దానియగంబు ధనంబువస్త్రముల్
యేనిడినట్టివస్తువుల • నిచ్చిపురంబెడలింపుమిప్పుడే॥
యెద రాడక తీవరింపుము. (అని తలవంచుకొనును)

సునం — (తనలో) అయ్యో నీకెనీ పురంబునుండి వెడలింపవలయునట
కానిప్పు. ప్రాణములుండిన బలుసాక్షుడిని బ్రతుక వచ్చు నన్నట్లు

చాగ్రములు దక్కినవి. అగో అలుమోతిని యొక్కడనో బ్రతికెదరు
లే (అని సేవకునిజూచి పగ్గికాకముగా) సేవకా రాజాజ్ఞ ప్రకారమీ
వెనీపురమెడలింపుము.

సేవ — అమ్మగారు మీయాస్తి యేమున్నదో ఊసుకొని పోవుదురుగండు!
కుము — సేవకా కొంచెమాగుము రాజుగారితో కొంతభాషింపవలయు
ను. (అని భర్తనుజూచి) నాథా యిదివినుచు.

చం! అరయగ పూర్వజన్మ ఫలి • తాశము నిన్విశనాడజేసెన
న్నరయగ రాదటంచు హృదః యంబునమీకును దోషజేసె భా
సుగముగ ముందునాకిడిన • చూకఫలంబిల్లుసిచ్చివంపు మీ
సరగున నేగుదేవుర మొ • సాంబసదాశివ శంభునిమ్ముచు॥

అదియునుంగాక,

చం! పురహరునంతవాడల స • ముదుర్నిఱుకొనిన గంగన్బిల్వతే
నిరసన మాచరించెనె వి • నిర్మలగామనినెంచిశీర్షమం
దలమరజెందికుంచడె య • యారెమదీయ కృతాపథరామీ
సరణిఫలించెనేమి విర • సంబిదిచెప్పుము ప్రాణవల్లభా॥

కామ — (అగ్రహముతో) యేమీ నీవు గంగాభవానీ యంతదానవా!
భీ నీవిక్కడ మిక్కిలి ప్రసంగింపక నేచెప్పినట్లు వెడలిపాము॥

కుము — నాథా! అగ్రహింపకుడు తమరుపరశివునంత వారలైన నేనునూ
గంగాభవానీ యంతదాననగుదు. అట్లు నీవునూగావు యిట్లు నేనునూ
గాను కాసిండు యిప్పుడు॥

మం! వదలకొలదిని పేమితోడ మిము దే! నాయంచుప్రార్థింపుచు
స్త్రదచాంచల్యను తప్పునై చినను స • న్మానించుటో లేకనో
సదయాకుత్తుక గోయిటో యనిన • నాచందంబుగాదయ్యె నా
నునుటకొవ్వోసిన వ్రాతమారగలదా • నోరెండగా నేడ్చిన॥

(అని దుఃఖముతో) నాథా నేనేమిచేయగలను. మీదయ నాపైనిట్లు
ప్రసరించినది. కానిండు నేనునూ నావస్తువులు నాసొమ్ములు నా

ధనము నాదాసీలు కనికరానవును నాకివ్వబడిన ఫలమువరకూ లేదు
కెల్లు కనికరచ్చును. ఆఫలమిటులిచ్చి శైలివిండు పోయినచ్చెద. (అని
మొక్కును)

కామ—(తలయెత్తకనే) సచివవరా ఆఫలంబిచ్చి కంపుము.

సునం— చిత్తము. (ఆఫలము చేతబట్టుకొని)

చం॥ గలుగును కష్టసౌఖ్యములు • గొముదిసంతమనంబురీతి భూ
లిలమున నేరికేచి నత • తంబమలాత్ములు పూర్వజన్మ సం
కలితఫలంబుండు హిత • కార్యములకొ జరియించుచాత్మగో
కలుగకనుండు రీతిని • కాలమునిల్వదు నమ్ముమమ్మగో.

యెప్పటికైననూ మంచికాలము రాకుండునా యేల చింతించెనవు
యిప్పటికీఫలంబుగైకొని ప్రభునాజ్ఞగాబొమ్ము (అని యివ్వబోవును)
కుము— (అందుకొనక) సచివవరా ఆఫలమా బల్లపైబెట్టుము కీసుకొని
దగాని యిదివినుము.

సునం— (అట్లేపెట్టి) అమ్మా చెప్పము.

కుము— సచివవరా,

సీ॥ కలనై నననుచీడ • దలుపజాలనినాధు

దలుక చేనడబాయ • దలచెనయ్యె

శయ్యపైజలగూడి • సరసమాడెడినాధు

దలుక చేనైనమా • టాడడయ్యె

సలువెల్ల బరికింప • కలువరించెడినాధు

దలుక చే దలనెత్త • దలుకడయ్యె

అడగనిహారంబు • లందించునానాధు

డడిగినఫలమివ్వ • గడగడయ్యె

గీ॥ నేనొనర్చు తప్పకటిలు • గానబడుట

నలననోరెత్తి మాట్లాడ • గలుగనైతి

నష్టకష్టాలపాలైతి • నవనియందు

స్త్రీలకీబుద్ధి దైవంబు • జెరచుగాలి.

(అని ఆఫలమందుకొని భర్తనుజూచి) నాథా!

మ! బరగఁబెండిలి యాడినన్నిటకు భ • వ్యప్రీతినిఁ దెచ్చి న
త్త కుణకాశ్లీని దండ్రినిఁ మరచుచి • త్తంబొప్పు పోషించి ని
వ్వురుణకాశ్లీని నెవంబుతో నడవి పా • ల్గావించు నీనిట్లు లా
ఖించుచు ననుచూచిపంపవిదియే • కాతివ్యమోవల్లభా!

కామ (తలవంచుకొని పూరకుండును)

కుము—(అంజలిసుతించి)నాథా నేనేమివాగిననూ మారుమాటాడవేమి
కం! మనయుపహాస భరంబున

మనియుంటకు నిష్కపము • మందిదిగానై

ననుభవదాజ్ఞా భృచ్చీ

ర్షిని జనియెన దోసిలిశుచు • శైలవాశైలవా!

(అని నమస్కరించి విభునివై పు జూచుచూ పోవుచుండును)

కామ—(తలయెత్త కనే సౌజనిచ్చును)

(అందరూ కొంతదడపు విచారముతోనుండురు)

కామ—సదీపనగా దాసీపలనయెమిలెత్పలేదు. గావునవిడుదలచేయుము.

సునం—చిత్తము. (అని సేవకునిజూచి) సేవకా ఆపండ్యశట్టనిచ్చి దాసీ
దానిని పంపివేయుము.

సే—చిత్తము అట్లై (అని దాసీదానినిపంపివేయును)

కామ—మంత్రీవర్యా యీయెరుకలవాడిగృహము మనయుద్యానవన
సమీపములో దక్షిణదిక్కునయున్నదనివినియుంటిని. వానినాగృహ
మువిడచి యేయరగ్యాముననో యుండునట్లు నియమింపుము. నేటికీ
సభ చాలించి అంతఃపురమున కేగుచుంటి (అని భార్యతో సహా
నిష్క్రమించును)

సునం— భటులారా ఖైదీగా నున్న యెరుకలవానినిటకు ఓసుకొనిరండు.

భటు— చిత్తము అట్లే (అని శంబరుని తీసుకొనివత్తురు.

సునం— (పండుగొరుకుచూ శంబరునిజూచి)

మ! ధనమార్జిందిఃనన్న కావరముచే • దప్పువృక్ష గానకా
జననాథాగ్నిః భార్యకాపురము ధ్వం • సంబిట్లు గావించు ని
న్ననుమానింపక కాకగ్నధమల కా • హారంబుగాజంపి వే
సిన దోషంబునగూడదార దురితా • ఛీ నీచవంశాధమా!

(కత్తి ఓసుకొని మీదికిఁగొనికీ నరుకఁబోయి వెనుకకుఁగి) దురాత్మా
రాజుజలేదు. గనుక నిన్ను ప్రాణంబులతో విడువవలసి వచ్చినది.
అయిననూ,

ఉ! యెప్పటికైన నిట్టిపని • నేనొసరింప నటంచు చెంపలక
దప్పక వేసికొమ్ము (అని వేయింతురు)

ఉ! విబుధప్రకరంబును గాంచి మొగ్గుకుదం • చిప్పును మూను
సార్లనుము (అనిపింతురు)

ఉ! హీనులమాన్యుల గుర్రెరుంగుచే • దప్పులనాచరింపవని దండము
బెట్టుము జ్ఞానశూన్యుడా॥ (అనిమూడుసార్లుదండమువెట్టింతురు)

లిక మాయద్యావవసాంతముననుంపక యేయరణ్యముననోకా
పురముండిబొమ్మ లేదేని నీప్రాణములు దక్కవు. (అనిభటులనుచూ
చి)భటులారా ఏని నేయరణ్యమునతో వెళ్ళదరిమిరండు (అనునంత
లోతెరిబడుచు)

{ తెరలేచును కుముదవల్లి, లవంగి, కోమలాంగి యీ }
{ ముగ్గురూ అరణ్యములో చెట్టుక్రిందకూర్చొని యుందురు. }

(3 ఆనుబంధము)

కుము— (హఃఖముతో) లవంగీ

మ! కతిభక్తి జరియించుచుందునిల నే • పద్మాక్షులైనా సదా
తిపనేటితి నేను నాకిలను పా • కప్రాప్తియేగాని స

త్యుతిసౌఖ్యంబులగాంచేర్తు నెయినీ కృత్యానుకూలంబుగా
గతిప్రాప్తింబునుగాని వేరుగతిని క్షంబెల్లు ప్రాప్తించెడు
యేమన్న నాగతిచూచుచు,

సీ॥ పూలపాన్పునశేరి • పొగ్గాడుదాననీ
వలుగురాల్యగుపువై • బండవలశె
ప్పటికంపుమేడల • వర్తిల్లుదాననీ
కొండరాలుహలలో • నుండవలశె
నలకీరచుశ్వాస • మాలించుదాననీ
వ్యాఘ్రోగ్రవముల • కడలవలశె
చల్లనినీడల • జరియించుదాననీ
చండాతపజ్వాల • నుండవలశె

గీ॥ యానయానంబు పడరక్త • యానమయ్యె
నాకలెటువంటిదోదెల్ప • నట్టిదాన
నన్నచానాదులకిపుడా • నన్ననగుచు
గుండవలసెచు విధినిల్లు • కోమలాంగి॥
(4వ అనుబంధము)

(అని దుఃఖముతో కూలబడును)

కోమ — (దుఃఖముతో లేవదీసి) అమ్మా యిట్లు చింతింపుచూ కూలబ
డిన నేమిలాభము. మనచాలిటవచ్చిన కర్మమేవిధముననైనా మనమే
అనభవింపవలయును గదా నీవెరుంగవా కానిమ్ము ముందుజరుగ
బోవు కార్యంబునకై విచారింపుము. ధైర్యమవలంబించుము॥

కుము — కోమలాంగీ యింకేమి కార్యవిచారణ యేది ధైర్యము నా కాళ్లు
కవ్వలుకడుచున్నయవి. (అని కూలబడును)

ఁవం — రేల్లీ! విధివిధానంబు విచారింపక కూలబడెదవేల ముందు

ఉ॥ అకలిమంటనార్పటకు • నాఫలము భుజియింపు మందుచే
నీకడుచా ఫలించు సుఖ • నీరధియున్నట కాలవాలమై

చీకనడంచు వేరుధి • జెప్పకు మార్కమె నెప్పినోమన
శ్లోకమడంప జెప్పితిని • శూలివరాన్ధ శలంబుగావునా ॥

(అని కుముదవల్లి నడియందున్న ఫలము దీసియుచ్చును)

కుము — (చేతబట్టుకొని) లవంగీ ఆశరాగ్నీయని కరుణచే నల్ల సుతో
దయమొనచో,

శా॥ నాడేనాధుని బాయనీవిడకు నె • న్నకగర్భ మెట్లాయె నం
చాడన్బూచినవారినే విమలవా • క్యప్రాప్త మెప్పింతు మే
జాడన్బుత్తుని బెంతు మేధిని శా • శ్రుజ్ఞానిగా జేతు మే
వాడన్బొండ్లి నెనర్తుమే క్షభల భా • స్వదాజ్యమేలింతుమే
యిట్టి వికటబ్రాంతుల నందియే పడరాని ముక్కుట్టుల పాలెత్తియె
టికీ యడద్రవర కార్యబాసరింప బూన్చెదవు (అని నిట్టూర్పు
తో కూర్చుండును)

లవం — అమ్మా యీపనియ వడ్డి వానుకూలంబని భావించితివా కాదు
కాదు. యేమన్న భర్తనువీడిన రోజుననే యీ సంతాన ఫలంబు భు
జించి గర్భమాధరించెదవు గనుక లోకులెవ్వరునూ యిట్ల పగులకు
సండుండదు. తనచేతిమీదిగా నివ్వబడిన సంతానఫలము నికడనుం
డుటచే నీభర్తయూ సందేహపడవీలండదు. అంతియేగాక ఓరమే
శ్వర వరప్రసాదా కార్యమింక గుణాలకుని పోషణవిషయమైగాని
యింకేవిషయమైగాని మనములే కష్టపడ వలశింకె యవునరముం
డదు. ఆవరమేశ్వరుండే అన్నివిధముల కాపాడగలడు. తప్పక నీవు
ఆవరమేశ్వర ధ్యానాయత్త చిత్తంబుతో ఆఫలమారగింపుము. లెమ్ము
(అని లేవదీయును)

కుము — (లేది అంజలిఘటించి)

ఉ॥ మానవిహీనసంచు నను • మానముజెందకు యుష్మదీయ సంతా
నఫలప్రసాదమును • తావకభక్తి భుజింపుచుంటి ని

ద్వానిఫలాఫలంబులను • తాపె భరించితిరిపజేయగా
బూనవలెక దయానుమతి • పుణ్యభూషణ భోగిభూషణా॥

(అని నమస్కరించి ఆఫలమార్గించును)

లవం — అమ్మా ఆకలితీరినదా,

కుము — ఆపరాత్పరునికరుణచే ఆకలితిరుటయే కాదు, శ్రమయుపీరినది.

కోమ — తల్లీ యిక నమవగలవా!

కుము — ఆ నమవగలను గాని మీరుగూడా యీ చూతఫలంబుల నార
గించి తుత్పిచాసల శ్రమదీర్చుకొనును (అని తనపెట్టెలోని చూత
ఫలంబుల చెదవకట్టి యిచ్చును)

చెలులు — (అందుకొని భుజితురు)

కుము — చెలులారా! మనకేపురంబు నివాసయోగ్యమోవిచారింపును.

కోమ — తల్లీ దానికింత విచారిమేల తమపుట్టికేగిన మనకు యో
గ్యముగా జరుగదా.

కుము — కోమలాంగీ నీవెంత వివేకశూన్యపు నేను తుత్రియవంశమం
దు జనించి వంశకళంకంబైన పని మెచ్చి భర్తచే వెడలగొట్టబడి
శిగులేక

గీ॥ తల్లిదండ్రుల కడజేరి • దగుదుననుచు

శీర్షపెత్తియు మాటాడ • జెల్లుదమ్మ

తక్కులేనట్టి దమయంతి • తల్లిదండ్రు

లకడకేగెనే యరువు చు • ల్కనదలంచి॥

అట్లే మనమేపురమునకోపోయి తలదాచుకొనుట యుత్తమముగాని

తగుదునని పోయి సరిబంధురలలో చొకనాట భావ్యమా అట్లు

దు మనకుతెగిన పురంబేదియో విచారింపును!

లవం — అవును నిజమే అట్లయిన మనకు.

కం॥ ఈవన సాన్నిధ్యంబున

భావనమైనట్టి పురము • బరగును నిలుచక

గేవలసౌఖ్యాలయముల

భావింపగలెన్ను కుముద • వల్లెతల్లి!

ఆనాగపురమునగల ఆలయంబులలో నొకదానిని విక్రయమునకు
తీసికొని కాపురంబుండుట యుత్తమంబని నా భావము తమ చిత్త
మెట్లున్ననో.

కుము — లవంగీ నీవు చెప్పినదేయిక్తము. ఆపురమునకే పోవుదముపద.
(తెరబడును)

{ తెర లేదును సదాశివయోగి అశ్రమము.
కుముదనల్లి, లవంగి, కోమలాంగి నిలచియుండురు. }

లవం — అమ్మా యీవనమెవ్వరిదియో యెరుంగునువా!

కుము — యీవనము నేనేమెరుంగుదును యెవరిదియో చెప్పుము.

లవం — తల్లి యిదియే సంతానేశ్వరవరము. యీవనముననే మనరాజు
గారు అన్నపానాదుల వర్జించి వాయుభక్షణతో మూడుమాసము
లు తపంబాచరించి నీవుభుజించిన సంతానఫలము తెచ్చినాడు యీ
వనంబున కనేకులు సంతానార్థమై నీశ్వరుభజింపుచూ నివాసముం
దురు. అదిగో ఆ అగుపడునదియే సదాశివయోగి ఆశ్రమము. ఆట
కేగి వంటచేసుకొని భుజించి యీరాత్రి నీ యీశ్వరు భజింపుచూ
గడపి శేపుదయమే వాగపురంబున కేగుదము పద. (అని నిష్క్రమిం
తుండును అందరూ వకవైపుగా వచ్చి కూర్చుండును)

కుము — చెలీ యీ ఆశ్రమమెంతి రమణీయముగా నున్నయది.

గీ! మంచినోనేర్లు భావులు • మంటపములు
పూలవనములుపొదరిండ్లు • పుణ్యనదులు
పండ్లతోపులతరగతుల్ • క్రబలెనిచట
దీనిమించిన నెల వెండు • బెలుపగలవె!

లవం — అమ్మాదీనితో సమానమేదియుగానము.

కుము—లవంగీ అవును యీవనమిదివరకెరుగుదువా

లవం—మాతెండి యీవనమునకు నన్ను తీసుకొనివచ్చి యీశ్వరునకు
వరహడజేసెను అందువలన యెరుగుచును॥

కుము—నీకు సంతానము ఇందుగల్గినే కలిగినదా.

లవం—అవును.

కుము—లవంగీ యీగట్టిరమెజరిది.

లవం—అమ్మా యిదియే సదాశివయోగి ఆశ్రమము.

కుము—అట్లైన వారు కనుపించలేదు.

లవం—అమ్మా సామాన్యులకు కనుపించరు.

కుము—నివేళ్ళపైచా చూచితివా॥

లవం—లేదులేదు.

సదా—(కృతజ్ఞుడై)

ఉ॥ వాసపు నబ్జసంభవుని • వారిజనాభుని స్వర్గవత్తనా
వాసుల సూర్యచండుల వి • భావసునభి సుతుప్రచర్యతీ
భాసురలోకజాలములు • పాశీసమూహములన్నియున్ భవ
చ్ఛాస నబద్ధమైడనరు • సాంబసదాశివ భక్తశంకరా॥

కుము—లవంగీ ఆవచ్చు మహారుభావు జవరో చూచుము.

లవం—అమ్మా వీరె సదాశివయోగి గాబోలు.

కుము—అమ్మా అటులనా (అని లేచి అంజలిఘటించి) మహాత్మా

ఉ॥ ఎవ్వరుమీరు మీవిషయ • మేమియెరుంగ మకారణంబుగా
నివ్వనసేమ దగ్ధవము • నిద్రితిర్నిద్రా కీధిశేషమా
కెవ్వరుదిక్కులేరు దయ • నెట్టలనైన భవత్పరిత్య ము
న్దివ్వెవెలుంగుతోడను మ • దీయభయోగ్రిత మంబుమాపవే॥
(అని సమస్కరించును)

సదా—అమ్మా భయహడనవునెరముండదు. ధైర్యమవలంబించుము. నేనీ

ఆశ్రమవాసుండను. సదాశివయోగి నామధేయుండను. (ధ్యానమభినయించి) అమ్మా నీ వెవరో యని యోచించితి గాని నీవు కామమోహనమహారాజుగారి భార్యవు కుముదవల్లివి యొక కారణంబుచే భర్తచే వెడలగొట్టబడితివి. అయిననూ యీరోజుననీవు భుజించిన సంతానఫలము యీశ్వర వక్షస్సాదితంబగుటచే నీ దోషంబులన్నియు నసించినవి. నీకొక పుత్రుండు గలుగును. అతని మహత్యము వలన నీదుర్దశ తొలగిపోవును. శేపుడయమున యీవనంబున కావలగల నాగపురంబున కాపురంబుండిబొండు, నేనప్పుడప్పుడు మీకు దిర్ఘనమిచ్చుచుం డెద సత్యము. మీరిట నేతయనింపుడు. నేనాత్యమంబున శయనించెద. (అని నిష్క్రమించును)

కుము— లవంగీ యీరోజు మనకు మందిదిగానే కరిణమిల్లింది. యీమహాత్ముని దర్శనమైవది. చాలా పొద్దు పోయినది. పరుండుదము. (అని కంసుకొనుదురు)

సదా— (తిరిగి వ్రేవేళించి) కుముదవల్లీ లెమ్ములెమ్ము.

కుము— (లేచి) స్వామీనమస్కారము. (అని నమస్కరించును)

సదా— (కుముదవల్లికి ముఖవస్త్రమేసి బోధించి) అమ్మా యిది పంచాక్షరి దీనికథనమువలన సమస్తదోషములకుం గి దివ్య తేజుబున ప్రకాశింతువు యిక నేను బోవుచున్నాడ. (అని అదృశ్యుండగును)

కుము— చెలులారా! లెండులెండు తెల్లవారినది.

చెలులు— అమ్మా అప్పుడే తెల్లవారిసదా (అనిలేతురు)

కుము— చెలులారా! యిక మనమానాగపురంబున కేగుదము పదంపి.

(అని నిష్క్రమింతురు)

ద్వితీయాంకము.

సమాప్తము.

శ్రీగస్త.

నిజలింగచిక్కయ్య తృతీయాంకము.

(బడిపంతులు ప్రవేశించి)

పంతు— (తనగో) అయ్యయ్యో యిప్పటికాలపు పిల్లలెంత దుడుకుపిల్లలు
పొట్టజరుగకీబడి చెప్పకొనుటేగాని నాయగ చాట్లుధిగవంతునికెరుక
గా నున్నయది.

సీ బడికిరాకెగొట్టు • బురుతలిండ్లకుపోయి

బొత్తిరోజు గొనివచ్చు • భాగ్యమొకటి

చదువనిపిల్లల • సాధించిచట్రాత

నారదీసెడుకరి • చారమొకటి

మొండిపిల్లలబట్టి • దండించి తెలివండు

లరతురెమోయరు • చడలుటొకటి

అల్లరిపిల్లల నదలించి • యదలించి

సరసులుగామి వే • సారుటొకటి

గీ అడగిననుజీతమివ్వక • పెడమొగంబు

బెట్టువారితో పోట్లాడ • పెట్టుకొనుటో

కటిగలిగెడి పంతుల వృత్తి • కష్టవృత్తి

దీని నీకాలముననేరు • బూనరాదు

ఐననూ జీతములు సరిగా వచ్చుచూ పిల్లలల్లరి లేకుండా చక్కగా
బడికివచ్చి చెప్పినట్లు చదువుకొనుచుండిన నాకింత కష్టమనిపించదు.
యిందులో నొకచిక్కయ్య మాత్రము చక్కగా బడికివచ్చి దినదిన

క్రవర్థమానముగా చదువుకొనుచున్న వాడుజీతమా సరిగా వచ్చుచున్న యది. అతండ్రిలో జననందులకోబడికిరాడాయెను. (అనికొంచెమునిదానించి) కొందరల్లరివాండ్రతో సాంగత్య మలవకుటచే నెటకోపోయె గాబోలు నేపోయి పిలచుకొనివచ్చెదగాక (అని తెరలోనికిపోవును)

{ తెరలేచును ఈముడవల్లి, లవంగి : చారముతో కూర్చొనియుండురు. }

కంతు — (ప్రవేశించును)

ఈము — (లేచి) కంతులగరూ నమస్కారమా. యీ పీఠముపై కూర్చుండు.

కంతు — (కూర్చొని)

ఉ! మిక్కటమా విచారమున • మీరుచరింపుచు నుంటిరేల నే
డెక్కడికేగెదిక్కయయి • సేనచిలుంపు డలంపునిక్క మా
చక్కనితోనబోవునర • సత్వముగల్గినవాడు నేను యే
లక్కరిబోధలబడి ధృ • డంబుగమా వెను యాడినంబునకా!
తానెంతి విద్యాకరిపూర్ణుడైననూ కొన్ని శాస్త్రగుబుల కరిశీలించి నా
టివిషయము దెలఁకుకొన వలసియున్నదిగదా యెంద కేపెత్తనములు.

ఈము — అతిడల్లరివారలగుండి శేష్యాగారములదిరుగుచున్న వాడిని వినుచుంటిమి. యీవిషయము నెల్లడిగాక పూర్వమే వినాహ మాచరించిన యోగ్యముగా నుండుననియోచింపుచుంటిమి. యీవిషయమై తమదుశ్చంద్రపూసమీశిష్యున కెక్కడనై నాయొకపిల్లనువిచారించుడు.

కంతు — (సంతోషముతో) అమ్మా యీపురంబునకు కొంత దూరంబునగల శివపురంబున యొకరాజు కుమార్తెగలదు. గౌరీయను నామంబున గౌరీధ్యాన పరాయణత్వమున వర్తిల్లునామె నెట్లైననూ మాట్లాడి చిక్కయ్యకు వినాహ మాచరించుదము. యిందు విషయమై విచారకడనవునరముండదు. యిందు బాధ్యతినాదియె. (తెరవ్రాలును)

(తెరలేచును-సీమంతినీ గృహము)
(సీమంతినీ తన ఆనుబంధము)

చిక్క — (కృ) వేళింపుచూ తనలో)

చం॥ చదివెతి నెల్ల శాస్త్రముల • సత్యమసత్యమెరిగినాడ ను
ర్గదవరివంధి సంఘసమ • రంబునవిల్చి జయించువాడ నీ
వదముల గొట్టువాడ ధర • పాలనశక్తి గలాడ నన్ను సం
వదకెడబాపితేల నిది • పాడియెనీకు మహేశ్వరానమో॥
(అనిగమస్కరించి) మహాత్మానిన్ననధలం బేమయేటక్కరిబోధలనోజ్జి.
సీ॥ అగ్నిపాక్షిగ బెండ్లి • యాడినసతియుండ

వారాంగనావాంచ • బసుటదేల

వెలలేనిసౌఖ్యం • నలరాక్షసతియుండ

వెలకాంతపాంచుక్కె • వెళ్లులేల

మానాభిమానియై • మనియుండుసతియుండ

లజ్జావిహీన క • ల్లాడనేల

వరిపత్రివ్రతయైన • వరివర్ణనియటండ

సర్వసల్లభత్రోడి • సఖ్యమేల

సీ॥ ఇట్టిమధుగంధిచేతి • నిల్లునెల్ల

గుల్లజేసి కూటికిగుడ్డ • కునుకృశింపు

చుంట్రి కరులమాటల విను • చుండువారి

పాటు లివిగాక శ్రేయమే • పారగలడె॥

(అనిప్రవేశించును)

సీమ — అయ్యాచిక్కయ్యగారూ అటకూర్చోచును

చిక్క — (విచారమితో కూర్చుండును)

సీమం — చిక్కయ్యగారు మీరిటకు వచ్చినవనియేమి

చిక్క — సీమంతినీ యేమిట్లుచుగుంచుటివి నిన్నుజూచుటకన్నా వేరుప
నియేమున్నది.

సీమ — అట్లునా సరే

సీ! ఆడిగిన ధనపెల్ల • నందించువారి నే
 పలుకరించెడువిధి • గలదుమాకు
 అందమావస్తువు • లందించువారి నే
 గొగలిచెడుబుద్ధి • గలదుమాకు
 సుందరాంబరముల • నందించువారి నే
 గలసిమెలగుకాంక్ష • గలదుమాకు
 ఆహారమున కిర్హ • మందించువారి నే
 పలపించగలభౌతి • గలదుమాకు

గీ! కానిమిముబోటిబీదల • గడపచ్రొక్క
 నిచ్చుమర్యాదమాకులే • దిద్దిచెలసి
 వచ్చినాడవుయిక్క నైన • వచ్చినట్టి
 త్రోవబట్టము లేకన్న • దొడరుకీమ॥

చిక్క — (కోపముతో) సీమంతిని యివి నూతన భావ్యంబులా యేమి
 యిదివినుము.

సీ! ఆడిగిన ధనపెల్ల • నందించితీనిగాన
 పలుకరించెడిహక్కు • గలదునాకు
 అందమావస్తువ • లందించితీనిగాన
 గొగలిచెడిహక్కు • గలదునాకు
 సుందరాంబరముల • నందించితీనిగాన
 గలసిమెలగుహక్కు • గలదునాకు
 ఆహారమున కిర్హ • మందించితీనిగాన
 పలపించగలహక్కు • గలదునాకు

గీ! యిన్నిహక్కులు గలవాడ • నిన్ను బాసి
 నటకుబోయెద సీమది • కుటిలతవిడి

మన్మథావస్త దీర్ఘవే • మనసుగదుర

లేనియడనిన్ను తగవాడి • లేతజేతుం॥

విశంగి—(ప్రవేశించి) ఆయా చిక్కయ్యగారు మాతోతగవాడు పెం
దలకు యివియన్నియాయెప్పుడిచ్చితిని. యిప్పుడేయిచ్చితివా యేమి.

చిక్క—యిప్పుడుగా దివివరకేయిచ్చితిని.

విశం—(నవ్వుచూ) అట్లయిన యిట్టిచ్చిన వారెందరండిరి నీవలె వారికి
మాత్రము హక్కుండవా నీమాత్రము వారికి నోరుండదా యిక
చాలుచాలు గడిపదాటును.

మస్తా—(ప్రవేశించుచు) క్యాహే సీమంతిని క్యాకరీతేస్తా (పెర
లోనేయుండును)

విశం—(అలకించి) మస్తానునాహెబుగారు యిక్కడొక్క రాచపిచాశం
హో పోరాడు చున్నదిండి మీరు త్వరితగరండి పెత్తగా మర్దించుదా
ము. (అని బిడ్డనుజూచి) అమ్మాయీ త్వరితగాబోయి తలుపుదీసికమ్ము
వీనినని కట్టెంతాము.

చిక్క—(తనలో) వీరు నాపక్షములేని కారణముచే యెంత బలాస్పృహ
నైననూ వీనికి తెరచిపోవవలసివచ్చినది. (అచనంతలో తెరబడును)

చిక్క—(తెర యీవలకు కుంటుచూ ప్రవేశించి)

చం॥ పరువునసిచిన్ ధనము • పాడయిన్ వసనాశనంబులన్
కరువనిపించినన్ తునకు • కంతముబోయెను చిక్కుగల్గి కా
ల్పిరుగగ గోడభూకికడు • భీతినిబారెను కష్టనుబ్బినన్
మరువగరాని మోహమల • మానినిపైగలదెప్పు లీశ్వరా॥

(అనికుంటుకుంటూ) నిష్క్రమించును)

(తెర లేచును చిక్కని యిల్లు)

గౌరీ—(విచారముతో) హా గౌరీమనోహరా

మ॥ మునుజన్మంబున మంచికాపురములు • స్కూలించిలో లేక న
జ్జనులన్ దూరితొ చండికార్చనముని • చ్చన్దనగాలేదొ భ

ర్తునుబోనాడితినేము నావిభునుదు • ర్వారాంగనామోహవా
ర్ధినపాయంబు నెరుంగకన్ మునిగెనం • దేహింపకీజన్మగో!
అట్లు మునుగుటయేగాక,

సీ! ఆకలికన్నంబు • నడుగబూనుటెకాని

భుక్తికథార్జనా • సక్తిగనను

అనువుగాభోజనం • బహులేదనుకాని

యదియెట్లులమరునం • చాత్తగనను

బెడిలించి మెడనగల్ • నదిలింతుటేకాని

ముందురానున్నయి • బృందిగనను

తీరినకేళికే • తెంచుచుండునుగాని

యింటమేమల్లాను • చుంటగనను

గీ! తనకుపనికిరాని నగల • ననుదినంబు

భోజనాలకునమ్మి తీ • రోజువరకు

యికనేయాస్థిసమ్మదిం • కెట్లుజరుగ

వలయునోగోచరింపదు • పార్వతీశ!

యింతియేగాక,

గీ! తాను యారీతి దిగుట • దలచిదలచి

తల్లిమంచాన బతుటయే • దలుకడయ్యె

నామెకుపచాపరమును కేయు • చడలునన్ను

బూనిగడ్డించుటేనియు • మానవయ్యె!

హేసదాశివమూర్తి యాయగచాట్లకు మూలంబైనయీశామజన్మ

నేల పుణిమిపై బుట్టింకవలయును. ఇక తుదముట్టిపరాదా యిఖ

నేనుండి యేఫలము సంపాదించ గలను. (అని చెరగు పరచుకొని

కరుండును)

చిక్ర- (ప)నేశించి) ఓసీ యింకాపరుంశితివేమి

మ! అపరాహ్లాంబిది గాననో యిటుల దే • హంబెల్ల మత్తెక్కి ని
న్విపరీతస్థితికిన్లు మార్చెనో నను • వీక్షించితెక్కింప వే
మిపుడేయన్నము నాకుబెట్టెదవు వం • శేయకున్నానహేమా
కపటీమచ్చరణ ప్రహరముల జ • క్కజ్జేతు నీ సేరలకా!

(అని మీదికిపోబోవును)

గారి— (లేచి అంజలిఘటించి) నాథా నామనవినాలించి మీ యిష్టమైన
విధిని వీక్షించుడు.

చం॥ జరిపితినిన్ని నాళ్లు విర • సంబుగ మేనినగల్ ప్రయింపు చి
త్తరి కడముట్టె నన్ని మెడ • దాల్చినమంగళ సూత్రముక్కటి
సరికిది విక్రయింపగను • స్వాంతిమునక దలపోయుచుంటినో
పరమకృపాలవాల నను • పాలనసేయుము కొట్టరాకుమా!

చిక్క— (వెనుకకుదగ్గి) అటులనా అటులే త్వరగా వంటసేయుము.

కుము— (దాదిపట్టుకొని యుండ ప్రవేశించును)

గారి— (తటాలునకుముదవల్లిని పట్టుకొని యొకవీరముపైకూర్చుండపెట్టి)
ఆత్మగారూ నమస్కారము (అని నమస్కరించును)

చిక్క— (తలవంచుకొని కూర్చుండును)

కుము— (కోపముతో) యేమిరా యేమనుచుంటివి.

ఉ॥ కన్నులుగానరాని పెడ • గాడిదవై వెలకాంతపొందు టి
యున్నధనంబు వస్తువుల నూశ్చి • నిరక్షరకుక్షిరీతి నా
కన్నము వండిపెట్టుమను • చారడినల్పద విట్లుదెచ్చి నీ
తెన్నిదినాలు బెట్టగల • దిట్టికులాంగన యేరికబ్బురా!

ఉ॥ మేనినగల్ వ్రయించి మన • మేనులజీవము లాపెపోషణ
నూన మహత్ప్రసాదమున • నోటికివచ్చిన రీతిబల్కు దె
ద్దానిని మార్చిపెట్టు సత • తంబు భవద్గతి తార్థమున్న న
దేని వ్రయించి పెట్టుమిక • నీదినమాదిగ భాగ్యహీనుడా!

సీ॥ సరససామ్రాజ్య • సంపాదనను మాని
 వేశ్యసామ్రాజ్యన • వెలశినావు
 కలకాంత సంభోగ • సలిలాశ్రయముమాని
 వేశ్యభోగాఘృద్ధి • వెలశినావు
 శిష్టానుచారివై • చెలగుటంతయుమాని
 వేశ్యానుచారివై • వెలశినావు
 సరివారిలోకిని • సాధించుటనుమాని
 వేశ్యాపక్షర్తిలో • వెలశినావు

గీ॥ యిట్టినీపట్టు దలకార్య • మెచ్చియెస
 నిల్లుగడపంగ గలదేమొ • యెంచిచూచు
 దుర్మదోన్మత్త నీకింక • దొంగతనము
 పట్టు బడవలె డబ్బుచే • పట్టుకొనగ॥

గీ॥ కూలిపనివారలైనను • కూటికేని
 గుడ్డకేనియు కరువులే • కుండుటయును
 గాంచి శిగ్గులేకట్లు వా • గంగనేల
 పురుషజన్మకు లెగువృత్తి • పూనుపోర॥

(అని నెట్టబోవును)

గారి — (అడ్డమువచ్చి) అత్తగారూ నామనవి నాలింపును వా కడనున్న
 వస్తువులన్ని బోగా దుగిలిస,

ఉ॥ మంగళసూత్రమీదినము • మార్చెదభుక్తికి యొక్కమానమే
 భంగముగల్గబోదు విధ • వంబుబునిల్చుట కల్ల శాశ్వితో
 త్తుంగపతివ్రతాచరిత • లోయధిముంకదు యీజగంబులే
 భంగముచేత గృంగినను • భావమునక గనిపెట్టుమత్తరో॥

గీ॥ గాన నాభర్తనిప్పుడు • గనలిట్టి
 బోకుమా మహాచరణపూర్వ • పుణ్యమిట్టి

లభలియించెగాని పతివ • లన గలదురి

తింబాకింత లేడిది యదాఁగ్గంటుల్లె!

(అని మొక్కును)

కుము—నాయనా నీభార్య వినయవిధేయత గనిపెట్టితివా యిట్టిభార్య నుండనాడి,

గీ॥ ఎంతభవమిచ్చిననుగాని • యింపులేక

గోబుగొక్కంబలాదూరు • నాజరించు

దాసిపొందు నాసింపగా • దలచుటెన్న

గోడనున్నాన విడియంబు • గొనుటనుమ్మి!

చాలుచాలు యింతెటనైనా క్షత్రియ కులాచార పద్ధతిని సంచరించుము (జెరబడుచు)

చిక్క—(పి)వేళించి తనలో)

చం! అరియగనీకు దొంగతన • మబ్బినడబ్బు లభించునంచు ను

స్థిరముగ బల్కెమాజనని • దీనుడనాకది నేర్పువారలి

త్తిరిగను కట్టరై నను • ధన్యునిజేయవె వారిప్రాపు నా

కరిమరలేకగూర్చి కర • కంఠసదాశివ దాసపోషణ॥

(అని తెంబొనికీపోయి రంగనితో పివేళించును)

రంగ—అయ్యా తమకీవిద్య నేర్చుకోవలెనని యన్న ముందుగా మిమ్మొక్క పరీక్షచేసెద. యీతాటికెట్టువైన గొడ్లను తనపొట్టక్రింద పెట్టుకొని ఆగూటిలో కరుండిన గ్రద్దకు మెలకువ కాకుండా ఆగొడ్లను తెచ్చితివా నిన్ను మెచ్చి మేమానిచ్చెద అకనిచేయుము.

చిక్క—అయ్యా యిదిప్రధమప్రయత్ని మగుటవలన యేవిఘ్నము గల్గునోగాన నీవు ముందు నేను జూచుచుండగా రెండుగొడ్లనుదెమ్ము తిదు పరి తిక్కినవి నేను దెచ్చెదను.

రంగ—చిత్తము అట్లే (అని ఆచెట్టెక్కి మెల్లగా గొడ్లను తనవడియందే శుకొనుచుండును)

చిక్క — (తానూ మెల్లగా చెట్టెక్కి రంగనివడికి బెజ్జమేసి ఆగ్రుడ్లను తన వడియందు మెట్టుకొనిమెల్లగాదిగివచ్చి యెప్పటిచోట కూర్చుండును)

రంగ — (ఆగ్రడ్లపై దృష్టియుంచి మెల్లగా దిగివచ్చి) అయ్యా ఆగ్రడ్లకు తెలియకుండా గృడ్లనుతెచ్చితి చూచితివా.

చిక్క — అయ్యా ఆగ్రడ్లవి

రంగ — యిఁగో (అని వడిచూచుకొని వెలవెలపోవును)

చిక్క — అయ్యా నివ్వెరపడదవేయి.

రంగ — నావడికి బెజ్జముండుటచే యెక్కడనో పడిపోయినవి.

చిక్క — నావడియందున్నవి చూచితివా.

రంగ — (హత్పర్యముతో) నీవడికెట్లు వచ్చినవి.

చిక్క — (నెవ్వరూ) గూటియందున్న గుడ్ల గొడ్లకు తెలియకుండా నీవడికెట్లు వచ్చినవో అట్లెనీకుచెల్వకుండాగుడ్ల నావడికి వచ్చినవి.

రంగ — బలే నాకన్నా నేర్పరివైతిని నిన్ను మెచ్చితి యీవద్రాణము మే మతుగా గొనుము. (అని యిచ్చును)

చిక్క — (అందుకొనును)

రంగ — మరచితి తమపేరేయి.

చిక్క — చిక్కయ్య.

రంగ — చిక్కయ్యగారూ యెల్లుండి మాఖిశుద్ధ యే కాదశి అగుటవలన స్త్రీలందరూ పువవాసముండి వరదానదీ సామీప్యముననున్న కపి లేళ్వరాలయమునకు సమస్తాభిరణా లంకారలై వచ్చెదరు వారితో పాటుమనమూ ఆలయమున దూరితిమేని మనకిష్టమైనంత ధనము ను దోచుకొనవచ్చును. ఆలగువశునదియే నామేడ అపుసరమున్న యడల రహస్యముగా నటకేగుదెంచుచుండుము. నీవు మాకుమేటి గానుండుము.

చిక్క — అటులనే పోయివచ్చెద శేలవా.

రంగ — పొమ్ము ఈ నవిద్దరమూ సోదరులముగా భావింపుము.

(తెరబడును)

చిక్క — (వొక్క డేవ) వేళింది, ఆ సీమంతినికి,

గీ॥ మొదల యొడ్డాణమునుజూప • కెదురనిలచి

తేని పరువుతోవగ చెను • తిట్లదిట్టు

గాన యొడ్డాణమునుముందు • గనులజూపి

ముదముగలిగించి ఆపైని • ముచ్చటెంతు!

(అని నిష్క్రమించును)

{ తెరలేచును సీమంతినీ యిల్లు
విశంగి, సీమంతిని కూర్చొనియుండురు. }

చిక్క — (ప్ర) వేళించి వడ్డాణము సీమంతినికి చూపుచూ)

మ॥ ఉరుతన్న ప్రికట ప్రభు వెలయు నీ॥ యొడ్డాణము మంచి బం

గరుతో జేసిరి చూడు మిదిగొను మ • ల్కన్నాను మిల్లెన్నియో

గరమర్థిగొని తెచ్చి యిచ్చెదను కా • న్కల్లగ నింకైన న

నృగుసామ్రాజ్యము నేల నియ్య వెదయక • మన్నించి సీమంతినీ॥

(అని సరసకుబోయి యొడ్డాణమిచ్చును)

సీమం — (అందుకొని నడుమునకు పెట్టుకొని) నాథా దయామయుండ

వైన నిన్ను విడనాడిన దాదిగా,

ఈ॥ అన్నమహిష్టమయ్యె హృద॥ యంబున హెచ్చె విచార మేదియో

కన్నులుమూతలాపడ వ • కారణమాండ్యము గల్గెనిస్సి ని

న్నెన్నడు బాయనైతి నిక • నెప్పటికీ విడనాడ నమ్ము మ

న్నెన్న మదాపచారమున • కాగ్రహమంద కనుగ్రహింపవే!

అట్లనుగ్రహింపవేని,

గీ॥ దిక్కుమాలినదాననై • డేవురింతు

దాన నీకపఖ్యాతియా • దప్పబోదు

నిన్ను నేదైన నేనన్న • నేనునిన్ను
జంపుకొనినట్లే సున్నిని • ద్దంపుబాస॥
(అని కొగిలించుకొనుచు).

విభం — (ముళిముళినగవుతో) అబ్బుడూ చిక్కయ్యగారూ ఆనాడు,
గీ॥ కూటి కిన్నేని నూకలీ • కొంపలోన
లేనికతిమున నిన్నట్లు • లేకమాట
లాడితిని విసుకున దాసు • లాచరించు
తప్ప వీదంకములసరి • దయదలచు॥

(అని నమస్కరించుచు)

మస్తా — (తెరలో) వ్యాధి సీమంతినీ క్యాకరీ తెహై బోలో
చిక్క — (అరికించి) అదిగోమస్తా సాహెబు వచ్చుచున్నవాడు చీవాట్లు
బెట్టి నాయెడట వెల్లదరుముదువా లేడా.

విభం — ఆపని నావలనగాదు. (అని తెరలోనికిపోవును)

చిక్క — యేమీ సీమంతినీ నీపూ సీతల్లిబోయినట్లే పోయెదవా నాపా
రువము దక్కింతువా.

సీమం — (భయముతో) నాథా ఆరురాత్తుని మీరగల సామర్థ్యము నా
కడలేదు. మిమ్మువిడిచి పోవజాలను ఆపని మీరే కావింపును.

చిక్క — చెబీ అబ్బులైన అచీపురకట్టగొని వచ్చెద నిటనే యుండుము.
(అని తెరలోనికిపోవును)

మస్తా — (వ్యవేళించి) సీమంతినీ నీకే యెంత పిలిచినా పక్కపు యేమి
చేస్తుండావే.

సీమం — సాహెబుగారూ యెందుకింతతొందర వస్తున్నానండి. (అని తె
రలోనికి పోబోవును)

మస్తా — (తడల్పనచ్చి పైటచెరగుపట్టుకొని) చెలియా నన్నిడచి యె
క్కడికి పోతావు ఖిడ్ఖిడ్ఖిడ్ (అని నడుమునకు చెయ్యి పోనిచ్చు
చుండును)

చిక్క— (చూచి) వశించి రాద్రముతో) వకచేత చీపురు వకచేత పేషకని
 పట్టుకొని) నాయుంపుడుకత్తెయగు నీకాంతను ధీ
 మ! విమనాద్వైత్య కులాధిమాధమ ననుక • పీక్షించి లేకున్ననిక
 బుడమిక గూల్చెద కత్తిశోనిపుడె చీ • పుర్కట్టకుంజూకు మి
 క్కడనీయాటలికేల బోడితల వ్ర • క్కజ్జేతు నీ దెబ్బతో
 గడుసుంబోకలమాని పొన్ను ననుచి • క్కండంచు భావింపరా!

(అని చీపురుకట్టతో నెత్తినబాగును)

మస్తాక్— అశోబాదీ చిక్కయ్య నన్ను చెంపకులే నీకు సలాంచేస్తానే
 (అని సలాంచేయును)

చిక్క— అశోమస్తాక్ గుడిమొదలు యిక్కడికి రానని చెంపలు వేసికో
 (అని వేయించును)

మస్తాక్— (అశోబాబూనాదీహల్లాతో) యిఖయి క్కజ్జి రానురాబుద్ధి
 వచ్చినదిరా!

చిక్క— యికబొమ్మ యిటనుండకు.

మస్తాక్— అటలన (తనటోపీ చేత బట్టుకొని పురుకుచూ తనలో)
 యాబోగంది పెట్టుకున్న వడ్డాణము యీచిక్క డెక్కడనో దొంగ
 లించినది గాబోలు లేకున్న యింతవెలగల దాతనికెక్కడిది యీసం
 గతి రాజుగారితో చెప్పి వీరి నాసభకీడ్పించి కఠినశిక్ష వేయించెద.
 నాసంగతిబాగా తెలియదువీరికి తెలిశేట్లుచేస్తా(అనివిచ్చి)మించును
 (రాజసభ రాజు మంత్రీ కూర్చొనియుండును.)

రాజు— సచివవరా యిదిపినుము.

చం! మనమున జంకులేక మన • మానితమా కపిలేశ్వరాలయం
 బున గలదేవతా భరణ • ముల్ గొనిపోయిరి దొంగలంచు మొ
 న్న నెనిని ధర్మకర్తవల నక • నిజమారసి నాకుదెల్పుమా
 యనియనలేదె నీతో యది • యారయకుంటివి దేమిచెప్పుమా!

మంత్రీ— (లేచి నమస్కరించి) ప్రభువరా తమయాజ్ఞప్రకారమూ విషయమంతయూ ధర్మకర్తవలన చాదులవలన సమగ్రియుగా నీతాత్రియే వినియుంటిని మనవిజేసుకొనెద చిత్తగింపుడు.

ఉ॥ త్రితీయుడయ్య చిక్కడతి • జారతనంబున భాగ్యహీనుడై
మైశ్రీని దొంగలస్థలశి • మంచిపురంబుల దేవళంబులకొ
కుత్రిమశేషభావలను • గొంకకదోచి తదర్థమంతయుకొ
మిత్రితదెంద వేశ్యకిషి • మింటచరించెడు గుంటచిక్కులకొ॥

ఆవేశ్య విళంగి బిడ్డయగు సీమంతిని యట దానికడ రత్నస్థితి మైన
మంచిపెటగల బంగారు యొడ్డాణమొకటున్నదట. యొడ్డాణముతో
దానినిబకు పిలిపించి విచారించిన అన్నివిషయములు సక్రిమము
గా తేలును (అని కూర్చుండును)

రాజు— సచివవరా అట్లులైన దానిని చాదులవలన పిలిపింపుము.

మంత్రీ— చిత్తము. (అని చాదులచూచి) చారులారా మీరతిశ్రీఘ్రము
గా యొడ్డాణముతో సీమంతిని పట్టుకొనిరండు.

భటు— చిత్తము (అని పోయి సీమంతినితోవత్తుడు)

సీమం— ప్రభువరా నమస్కారము (అని నమస్కరించును)

మంత్రీ— సీమంతినీ నీమొలనున్న యొడ్డాణమిటుదెమ్ము.

సీమం— అయ్యో యెందులకు

మంత్రీ— చూచుటకు

సీమం— అటులనా (అనితీసియిచ్చును)

మంత్రీ— (అందుకొని) సీమంతినీ యిది యెక్కడ చేయించితివి

సీమం— యిదినేను చేయించినది కాదు.

మంత్రీ— యెవరు చేయించిరి

సీమం— చిక్కయ్యగారు

మంత్రీ— ఆయనచేయించిన నీకెట్లువచ్చినది.

సీమం— వేశ్యనగుటవలన నాకిచ్చినాడు.

మంత్రీ— యది యొక్క డ చేయించినదియైనా యెరుగుదువా

సీమం— యెరుగను

మంత్రీ— సరే నిలుపుము (అని భటులనుచూచి) భటులారా మీరేగి

చిక్కయ్యను తీసుకొనిరండు

భటులు— చిత్తము. (అని తెరలోనికి పోయి చిక్కయ్యతోవత్తురు)

మంత్రీ— చిక్కయ్యా యీవేశ్య నెరుంగుమవా.

చిక్క— యెరుగుదును

మంత్రీ— దీనికా యొడ్డాణమిచ్చితివట నిజమేనా

చిక్క— అవును యిచ్చితిని

మంత్రీ— యీయొడ్డాణమెవరిది

చిక్క— యెవరిదెట్లువచ్చును మాతల్లిగారిదే

మంత్రీ— యిదిసీవు చేయించితివా

చిక్క— పూర్వమెవరు చేయించిందో నేచేయించలేదు.

మంత్రీ— చిక్కయ్యగారు అటుకూర్చునుడు యొక బల్లచూపును

చిక్క— (వక బల్లపై కూర్చుండును)

మంత్రీ— చారులారా కుముదవల్లిగారిని పిలుచుకొనిరండు

చారు— చిత్తము (అని పోయి కుముదవల్లితోవత్తురు)

మంత్రీ— అమ్మా మీపూర్వగ్రామమేదియో చెప్పగలవా

కుము— అవిషయమడుగుట అనవసరము

మంత్రీ— అమ్మా యీచిక్కయ మీకుమారుడేనా

కుము— అవును

మంత్రీ— అమ్మా యీరత్నస్థాపిత స్వర్ణ మేఘుల నీయదియేనా

కుము— అయ్యో యీనవరత్నఖచిత్రస్వర్ణ మేఘులనాదియేయిదియేగుర్తు

మంత్రీ— అమ్మా యింతవెలగలయీనస్తువ యేమహారాజు భార్యయో

ధరింపవలసినదిగా నీ కెల్లువచ్చినది.

కుము—(దుఃఖముతో) అయ్యా నేనొక భూపతిభార్యనై ద్రోహవిధిపి
తగవుబోని వేరంబావర్చి నాఅస్తితో నావాసీలతో భర్తచే పురం
బు వెడిలింపబడి యిట్టి దుస్థితికే పాలైతినిని దుఃఖక సంతసింపగ
లుగుదనా.

మంత్రీ— ఆరాజవర్యుని పేరేదియో చెప్పగలవా

కుము—(దుఃఖముతో) నాదు పురాకృతకర్మచే అట్టి మహాసామ్రా
జ్యపదవికి దూరస్తురాలనై నీచస్థితితోనుండి నానాధుని నామంబె
రిగించి వాడివంశ కళంకంబొనరించబాల నన్నేల పీడించెదరు.

రాజు—అమ్మా దుఃఖంపకుము పురాకృతకర్మ తేరికినీ అనుభవింపక
తీరదు (అని చిక్కుయ్యనుజూచి) చిక్కుయ్యా యింతి వెలగల యీ
యొడ్డాణము యీవేశ్య కేలయిచ్చితివి యిదిగైకొని యింటికేగుము
యీవృత్తిమానుము మంచివృత్తి బూనుము. (అని యివ్వబోవును)

చిక్కు—(అందుకొనక ఖిన్నుడై)

ఉ॥ అక్కట తుత్తీయాస్వయము • నందుజనించి మరాపచారిన్
మిక్కుటమైన మోహమున • మెచ్చి యెసంగితి నిద్ది యెట్టులో
జక్కెనటంచు గైకొనగ బెల్లునె • ధర్మమె యిల్లుజేయుటల్
కక్కెనకూటికానవక గా • బరికించుట గాదెభూవరా॥

ఆపస్తువ ఆవేశ్య కే యిచ్చివేయును

రాజు—(సప్తమా) చిక్కుయానీమనసుగనుగొనుట కిట్లంటినిగాని వేరు
గాదు. (అని వేశ్యనుజూచి) సీమంతినీ నీయొడ్డాణ మిదె గైకొనుము
(అని యిచ్చును)

సీమం—చిత్తమా. (అని అందుకొని) (ప్రభువరా నమస్కారము (అని
నమస్కరించిపోవును)

రాజు— అమ్మా కుముదవల్లి యిక మీరింటికేగుదు (అనునంతలో తెర
బడును.)

{ బస వేశ్వర మందిరములో బస వేశ్వర వారు యింకా
కొంతమంది భక్తులు శివపూజావిధానులై
కూర్చొనియుండగా తెలిచును. }

బస— (ధ్యాన మభినయింపుచూ)

మ! ప్రాణతాఘోర భవాటవిదహన ది • వృక్షాన సూక్ష్మార్థ ని
ర్గుణ విశ్వసృజన ప్రపంచగలయా • మాధాశ్యనిర్మాణ స
ద్గుణ దుర్మార్గహతేక్షణ శ్రితజన • స్థామావ నాగ్నేక్షణ
ఘోరాఘ్నాపగ పార్వతీరమణ • శర్వాదీన సంరక్షణ!

(ప్రీతమైని కూర్చుండి జపించుచుండును)

చిక్క— (వకవైపుగోడ పెద్దధర్మిగా కన్నము తిప్పుచుండును)

రంగ— (ప్రవేశించి) చిక్కయూ దొంగతనమునకు వచ్చి కన్నా లేయు
విధుదియెనా యీచప్పిడి యెవరైనా వినివచ్చి నేని ప్రాణము నా
ప్రాణము తీయరా చాలుచాలు మెల్లగా వేయుము. నేనావల కాప
లాయుండెద (అని నిష్క్రమించును)

చిక్క— (కన్నములో ఆలకించుచూ కూర్చుండును)

యొకభక్తు— (ముద్ర నభినయించుచూ)

సీ! ఆధార చక్రముం • దలరాసు మహనీయ

మాంసాహిమామోన్న • మశ్శివాయ

(ఆరువందలు జపించుచుండును)

యొకభక్తు— (ముద్రనభినయింపుచూ)

సీ! స్వాధిష్టచక్రాన • చరియిమ మహాదేవ

మాంసాహిమామోన్న • మశ్శివాయ

(ఆరువేలు జపించుచుండును)

యొకభక్తు— (ముద్రనభినయించుచూ)

సీ! మణిపూరకంబునం • దణులై నమహనీయ

మాంసాహిమామోన్న • మశ్శివాయ

(అరువేలు జపించుచుండును)

సీ॥ ఘనయ నాహతచక్రీ • మనసుండు మహనీయ

మాంపాహిమామోన్న • మశ్శివాయ

(అరువేలు జపించుచుండును)

యొకభక్తు — (ముద్రినభినయింపుచూ)

గీ॥ అలవిశుద్ధచక్రీమానందు • జెలగుచున్న

మహిత మాంపాహి మామోన్న • మశ్శివాయ

(వెయ్యి జపించుచుండును)

యొకభక్తు — (ముద్రినభినయింపుచూ)

గీ॥ మానితాజ్ఞేయ చక్రీన • బానివెలుగు

మహితమాంపాహి మామోన్న • మశ్శివాయ

(వెయ్యి జపించుచుండును)

చిక్క — (కన్నము పెద్దభస్మితో త్రివ్రుచుండును)

రంగ — (ప్రవేశించి) అయ్యో అయ్యో చిక్కయూ యేమీ యంత పెద్ద
భస్మిగా త్రివ్రుచుంటివి. యారోజుతో నాకొంపా నీకొంపా ముం
చబూనుకొంటివా యేమి (అని యీవలలాగబోవుచు)

చిక్క — (పెద్దగా) రంగారంగా ఆగుమాగుమా లోపల గంటారావము
లు శంఖారావములు మిన్నంటుచున్నయవి త్వరగా కన్నముత్రీప్తి లో
పలికేగి చూడవలయును (అని వదలించుకొని కన్నమువేసి చూచు
చుండును.)

రంగ — చిక్కయ్య యారోజున నీకేమియోమూడినది. అదిగో వారం
దరూ నీవైపు చూచుచున్నట్లున్నది నేనుపారిపోవుచున్నాను. (అని
పారిపోవును)

బస — (భాగ్యనముమాని గంటారావ మొనర్చి) భక్తవర్యులారా ఆనంద
మానందము.

మ! ఆధారాది వడ్డబ్రమండల మనా • యాసంబుగాదాటి పై
 వేధానంద సహస్రమేఘులటలీ • విద్యల్లతాలింగ నా
 రాధింక ప్రణవధ్వజుల్పులిపె నా • రాయస్య దుద్యన్యనో
 నాధుండున్నత సాధుమూర్తి గతి ప్రా •ణాయామరామైఖ్యతే॥
 శ్రీమన్మహాదేవ శంభోశంకరా (అని శంఖముపూరించును)
 (భక్తులందరూ శ్రీమన్మహాబసవేశ్వర సదాశివశంభో (అనిగంటూ
 రావమొనిర్చి శంఖముల పూరింతురు)

చిక్క — శ్రీమన్మహా బసవేశ్వర సదాశివ సమఃపార్వతీపతేన్న మో
 న్నమః (అని బసవేశ్వరుపాదంబుల వ్రాలి) మహాదేవ రక్షిం
 పుము రక్షింపుము.

(భక్తులందరూ శంఖములట బెట్టినిలతురు)

బస - అయ్యో లెమ్ములెమ్ము (అనిలేవదీసి)

ఉ! ఏకులమందు నీవు జని • యించితివెవ్వరు తల్లిదండ్రులి
 ల్లాకులపాటుతోడ చర •ణాబ్జములన్ బడనల నిర్మలా
 స్థానమనీషరావటకు • చోరుడవై చనుదెంచినావు మేల్
 నీకనుకూలమాధనము • నెమ్మిన్గైకొను మిష్టిగోతముల్॥

(అని మెట్లవైపుజూపును)

చిక్క — (లేది అంజలిఘటించి) స్వామీ నాదేకులమొ నాతలిదండ్రు
 లెవరో నేనెవడనో నాకు తెలియదు. ఆకులపాటుతో తమపాదాబ్జ
 ముల బడితినని భావించితిరేల అట్లుకాదు. మొదల నీధనగోతంబుల
 నే చోరుడవై గొనిపోవ కన్నమువేసి తుదకాబుద్ధిమారి,

శా! పాణాయామ పురాణమార్గమున ను • వ్యక్తి సహస్రార గ
 స్థాణున్గొల్పెడి మానసప్రభుల మిం • సాక్షాద్విరూపాక్షుల
 క్షీణప్రాభవులంచు నంది భవనా • శీర్వాదముగోరి తీ
 ట్లోణిన్మోక్ష ధనంబు గైకొనెడి దీ • ట్లోదక్ష దక్షుండనై॥

గీ॥ యిట్టి నామనోధీప్తింబు • నెట్టులైన
దీర్చుకన్న నాప్రాణముల్ • దీసుకొందు
నిదియెచ్చేష్టబ్బి తోడనో • యందుశేఖ
రాశివాబసవేష్వరా • రాపిదేర॥

(అని కత్తితో పాడచుకొన బోవుచు)

బస — (తెడాల్ని చెయ్యివట్టుకొని ఆపి) నాయనా యింతటివరించెదవేల

గీ॥ యింతనిష్కర్ష బుద్ధి నీ • కింతలోనె
గలుగుటానంద మొనగూర్చె • గానినీవు
పూజ్యమైనట్టి మోక్ష సా • మ్రాజ్యపదవి
కిరతలామలకంబునై • గ్రాలువంకు
సలువనెంతునో నిలువనో • చెలుపుమయ్య॥

చిక్క — (అంజలిఘటించి) స్వామీ బసవేశ్వరా భక్తవర్యులారా నా
దృఢాభిప్రాయ మాలింపుడు.

మ॥ దిక్కుల్లాడిన లోకముల్ చెడగ వా • ర్థివారే ముప్పొంగిన
చిక్కల్లలిన మోక్షరాజ్య పదవి • చేపట్టకీ చిక్కడే
దక్కున్నోపకల బోవగాదలపడు • ద్యన్నోక్షసామ్రాజ్య మీ
మ్రొక్కులైకొనినాకుగూర్పరె దయా • మూల్యప్రభాభావులై॥

(అని మ్రొక్కును)

బస — నాయనా అట్లులైన యీమాటవినుము.

గీ॥ జారచోరత్వములమాని • శాంతవృత్తి
శిరముబోనున్న పరనింద • సేయకీతర
సతులతెల్లులంచెంచుచ • సత్యమాడ
కిల నహింసతోనిలువగా • గలవె చెప్పుచు॥

చిక్క — (అంజలిఘటించి)

గీ॥ జారచోరత్వములమాని • శాంతవృత్తి
శిరముబోయిన పరనింద • సేయకీతర

సతులతల్లులంచెంచుచు • సత్యమాద
కిల సహింసతో నిలతు వి • చేస్తున్నాఁడీ ।

(అని మ్రొక్కును)

సదా — (ప్రవేశించుచు)

కం॥ నిరతానంద మయంబగు

పరిమోక్షమునిచ్చు ప్రభువ • పంచాక్షరినే

మరరాదెవ్వరు మునినుం

డరిహృద్వస్త్రీ మహిత స • దాశివమూర్తీ ।

(అని ప్రవేశించును)

బస — (లేచి) సదాశివయోగి సత్తమా నమస్కారము, (అని నమస్కరించి)

అయ్యా ఆపీతముపై గూర్చుండును (అనికూర్చుండిబెట్టును)

(అందరూ) సదాశివ యోగిసత్తమా (అని నమస్కరింతురు)

బస — అయ్యా యితండు చిక్కయయట తస్కరుండైవచ్చి మోక్షజ్ఞానోపదేశ ముమ్మని బాధించుచున్నవాడు యితనికి యివ్వ వచ్చునా యివ్వగూడదాయని విచారించుచుంటిమి॥

సదా — బసవేశ్వరా యితనికి కారణమిచ్చుటకు సంశయంబేటికి యిమ్ము యితని విషయమంతయూ రహస్యము. సమయమగునపుడు చెప్పెద. ముందు మనమీతనివలన చాలాయశస్సు నందగలము యితండు శివవరప్రసాది సామాన్యుడుగాడు.

(అను సంతలో తెరవ్రాలును)

తృ తీ యాంకము.

సమాప్తము.

శ్రీరస్తు.

నిజలింగ చిక్కయ్య

చతుర్థాంకము.

—•••••—

{ కుముదవల్లి, గోరి, నిజలింగ చిక్కయ్య }
కూర్చొనియుండగా తెరలేచును.

కుము — నాయనా యీ తెల్లవారు సంతలో నే
నీ! జారాంగనప్పియా • సక్త చిత్తము నెట్లు
మార్చిమోక్షాంగనా • జేర్చితీవు
చౌర్యధనార్జనా • చారచిత్తము నెట్లు
మార్చిమోక్షార్థము • జేర్చితీవు
దుష్టమైత్యోద్దిక్త • సప్తచిత్తము నెట్లు
మార్చిమోక్షార్థంబు • జేర్చితీవు
లక్కరి వేషాల • జక్కుచిత్తంబెట్లు
మార్చిసద్వేషము • జేర్చితీవు

గీ! మదనమంత్రీ ప్రసక్తమా • మనము నెట్లు
మార్చి ప్రణవ పంచాక్షరి • జేర్చితీవు
దెల్పుమా సమాచారము • దేబుపడగ
విసగుతూహల మయ్యెనో • వెలితండ్రి!

(అని దగ్గరకు తీసుకొనును)

చిక్క — ఆమ్మా యీ శ్రీచోర వేషంబున బసవేశ్వరు మందిరమునకు
కన్నమేసి ఆకన్నములోనుండియేచూచుచుండ ఆపూజామంటపము.

గీ! అగరుసాంబాణి వాంసన • లావరించి
భక్తతీతికెంతో హాయిగా • బరిగువన్నె

పూలతోడ నలంకార • పూర్తి జెలగి
మాదముగూర్చెను కైలాస • మోయనంగ!

తల్లి ఆలలంకార మంటపమున,

సీ! రావ్యప్రీతాకృతి • రజతాచలముగాగ

పవడాంసరములే • ఘనముగాగ

వామభాగస్థిత • భార్యపార్వతిగాగ

తలకంబుఫలనే • త్రింబుగాగ

కామాయచేలముల్ • గజచర్మములుగాగ

లలితదండమె త్రి • హూలంబుగాగ

నమలశిఖారన్న • మృదుబుజారియుగాగ

నటభక్త తిలకబ్రమ • దాళిగాగ

గీ! గంటసంకుస్పనాబులే • కాదులల్ల

వేదఘోష నిరాజన • విధులుసెలగ

నలరు బసవేశ్వరునిగాంచి • యాత్మలోన

నారసాక్షాద్విరూపాత్ము • డంచునెంచి!

తెడల్పుబోయి వారి పాదాబ్జంబులంబడి మోక్షధనంబు గైకొన
నుంకించినిగాని ఆనమయము అనమయమైతోచె

కము—(సంతోషముతో) నాయనా యెంచువలన

చిక్క-అమ్మా అటగల భక్తులందరూ కదాననాశీనులైప్రాణాయామమూ
ర్గంబున ఆధారచక్రంబునకు కొందరు స్వాధిష్టానచక్రంబునకుకొం
దరుమణి పూరకచక్రంబునకుకొందరు అనాపాత చక్రంబునకుకొం
దరు విశుద్ధ చక్రంబునకు కొందరు ఆజ్ఞేయ చక్రమునకు కొందరు
మానస హంసను నవపి కుంభించి క్రణవపంచాక్షరీ మంత్రంబును
నియమపూర్వకముగా జపించుచుండిరి. రత్నస్థాపితమైన రజతపీఠము
పై కదాననాశీనుడైన బసవేశ్వరస్వామి యీమార్గముననే వక్షుక్ర

మలదాటి బ్రహ్మరంధ్రమనునూత్మద్వారమున సహస్రారిమునకు
మానసహంసనుజేర్చి కుంభించి అమనస్కుడై నిర్వికల్ప సమాధి
జేందెను. అట్టిసమయమున తపోభంగమానన్దమొంది నిశ్చేతనానిని
ఘండనై కన్నమునందే నిలచితి అంత కొంతవడికి వారు సమాధుల
నుండిలేచి ఘంటారావములు శంఖారావములు మిన్నంటునట్లు సల్పిరి
సమృహాధ్వనికి సశేతనుండనై బసవేశ్వరు పాదంబుల వ్రాలి వారె
న్ని జెప్పిననూ వినక మోక్షధనంబిమ్మని బ్రాధికంపగా యిచ్చుటకు
సంశయింపుచుండిరి యింతలో హఠాత్తుగా నన్ను రక్షింపవచ్చిన
పరమేశ్వరుండో యన్నట్లు సదాశివయోగివర్యుడట కేగుడెంచి వారి
సంగయంబంతియూ బాయనట్లేదియో బోధించి అంతిర్ధానము
నొందె. అంత బసవేశ్వరుండుచుదీప్తికొంటేడేచ్చి నిజలింగచిక్కియ్య
యను నామంబిడి యీశవడాలవ్యాపారంబున నీవింపుమని బంపిరి.
కుము—హే సదాశివయోగివర్య బసవేశ్వరా (అని ప్రాంజలియై ధ్యా
నించును)

గారి—హే సదాశివ యతిసత్తమా హే బసవేశ్వరా (అని భర్త పాదం
బుల వ్రాలును)

చిక్కి—(నిశ్చేతనుండగును)

కుము—(గోనిలేచదీసి) కుమారరత్నమా నీభార్యకే ప్రియ పంచాక్ష
రీమంత్రముపదేశించి రక్షింపుము.

చిక్కి—చిత్తము. (అనునంతలో తెరవ్రాలును)

{ చిక్కియ పవడాల సంచితో నిలచియుండగా
తెరలేచును. }

చిక్కి—హే బసవేశ్వరా సదాశివమూర్తి యీశవడముల గొనునూహ
యొకరైననూ చూపించరైరి యీశవడముల మహిమ లందరికి
గోచరించునటల కేక వేసిచూచెద యెవరైనావచ్చి కొనిదరేము.

సీ! ఆధారచంక్రాంగ • నాలింగనీపవ
 డాలు మోక్షాక్షరా • లోలిగొనరె
 స్వాధిష్టచక్రాంగ • నాధీశనీ పవ
 డాలు ముద్గాక్షరా • లోలిగొనరె
 మణిపూరకాంగనా • మలమణి ఘృణిపవ
 డాలు ధ్యానాక్షరా • లోలిగొనరె
 ఆయనాహతవని • తాధరమృణీపవ
 డాలు పంచాక్షరా • లోలిగొనరె

గీ॥ భువిఃశుద్ధాంగనా సక్తి • పవడములివి
 పాహితాజ్ఞేయ మోహిని • పవడములివి
 స్థిర సహస్రార సంస్కృత్య • శివునిజూపు
 పవడములివి గొనరమ్మ • బ్రస్తుతింతు॥
 (రవ అనుబంధము)

రంగ — (క)వేళించి) అయ్యా ఆలమైనది యేమిటి.

చిక్క — (తీరిగిచూచి సంచి క్రిందబెట్టి కాగలించుకొని) తండ్రి నన్ను
 మరచితివా నేను విజలింగ చిక్కయనుగానా నేనమ్మునని బసవేశ్వర
 పవడాలు.

రంగ — (సంతోషముతో) నాయనా చాత్రదప్పించుకొని బైటబడి నా
 కన్నుల పండు మోసరితివా.

చిక్క — తండ్రి నీడయవలననేను త్యంజయుడనైతిని.

రంగ — నాయనా మొగముదప్పించి వచ్చితివని నాపైకోపమూనితివా.

చిక్క — లేదులేదువన్నురక్షించిన వానిపై కోపమూనుటయునా.

రంగ — నాయనా నేనెమి రక్షించితిని

చిక్క — తండ్రి నీవు నన్నురక్షించిన విషయము చెప్పెద నాలింపుము
 నీవు నేర్పిన విద్యవలననే గురుమూర్తి కరుణవశి దివ్యపంచాక్షరి
 గైకొంటిని నీవు యీ మంత్రోపదేశమంది తదేక ధ్యాన పరాయ

ఘండ వైతివేని ముక్తి కాముండవై దుష్టసంసార సాగరతరంగముల
కలంకుజెందక అనాయాసంబుగా చాటి మోక్ష సామ్రాజ్యా భీష్మ
రునందై ఖ్య మందెదవు.

రంగ—తండ్రి! అటులనా నాకీమంత్రంబుపడేశించి నన్ను రక్షింపుము.
(అని పాదంబుల వ్రాలును) (తేరబడును)

{ రాజసభ రాజు, మంత్రీ కూర్చొనియుండగా
తేరలేచును. వక భటుడు. }

చిక్క—(తోవలయుండి) సీ! ఆధార చంక్రాంగనా (అను పద్యము
చదువును)

రాజు—సచివాగ్రణీ ఆపవశములనన్ను నానిని బిలుపింపుము

మంత్రీ—చిత్తము. (అటుని భనిచూచి) భటావానిని పిలుచుకొనిరమ్ము.

భటు—చిత్తము. (అనిపోయి చిక్కనితోవచ్చును)

రాజు—(దిరునవ్వుతో) చిక్కయా ఆయాసన మధిష్ఠింపుము.

చిక్క—చిత్తము. శ్రీ బసవేశ్వరస్వామికి జై :: (అని కూర్చుండును)

రాజు—చిక్కయా క్షత్రియాస్వయుడవై యావృత్తి గూనితివేల యీ
వృత్తినివదలి మనకులాచారవృత్తిని బూనుకొనుము.

చిక్క—అయ్యా తమయాజ్ఞాబద్ధుండ నేగాని మనకులాచార వృత్తికి
మ! ప్రథమోద్యోగము శత్రులస్తునుము టా • పై రాజ్య సంపాదనా
విధియాపైచరి పాలనాసకలిలా • భీల ప్రమాదాక్రిమీ
డధిమస్సృతము దాన దండధర శ • స్త్రుగ్రిస్త శిక్షావిధి
విధమైయొప్పెడి దానినేలగొన భా • వింతు ధరా నాయకా
యిందువలన నే

కం! చింతింక వ్యవహారిము

లంతుల్లేలది నధర్మ • మా ధర్మంబా

వంతల్ దుష్టిర్పుల్ రా

జ్యోతే నరకం ధ్వనమని • రాయుల్ ధుర్యుల్.

యట్టి దుష్కర్మ పూరితంబయిన రాజ్యం బపూజ్యంబని భావించి
యీరాజవేషము వేయక

గీ॥ నిర్మలజ్ఞాన సంపూర్ణ • నిధిగ వెలయు

బసవలింగని పాదమూల • బట్టిముక్తి

భుక్తి నెవగూర్చు వేషమె • బూనినాడ

బ్రీతి నిజలింగ చిక్కయా • భిఖ్యోడ॥

రాజు— అటులనా నిజలింగ చిక్కయా యీవేషమున భుక్తియూ ము
క్తియూ యెట్లు గలుగునో చెప్పుగలవా

చిక్క— అయ్యా గురు దేవుని యాజ్ఞాప్రకారము దుష్కర్మ లాచరింపక
నిత్యసత్య వ్రతాచారముతో భగవన్నామస్మరణ జేయుచూ తదే
కధ్యాన చిత్తుండనాటచే ముక్తియూ అబసవేషియని యాజ్ఞాప్రకా
రమే సరియైన ధరమ కనకాలసమ్మచూ వారి సొమ్ముబోను మిగిలిన
లాభ మనుభవించుచుండుటచే భుక్తియూ గాంచుచుంటిని యీవ
షడముల ధరించి నిత్యోదయ స్నానసంధ్యానుష్ఠానుండ నై
ము॥ అరిషడ్వర్గ జాంకుశం • బధవ జీ • వైఖ్య ప్రదావశ్య సం

స్మరణీయప్రమదావహంబు హృదయాం చర్చం చలధ్వంసభా

స్మరణీజంబ చలస్వయాపము లన • తౌఖ్యా శ్రయం బాశ్రితా

దరకల్పదృమమంత్రమూర్తి నేపుడు • ధ్యానింతుపంచాక్షరి

యిందువలన నేను సుఖదుఃఖంబు లనంటక నిత్యానంద మయుండనై

ప్రాణాయామ రథారోహణుండనై సుషుమ్నమార్గమున సహస్రార

మును సదాశివు సదనంబుజేరి అందు నామహాదేవు పూజించి జీవ

భావ ముపసంహరించి యీశ్వరభావుండనై సర్వైఖ్యాక్షరసానంద

సామ్రాజ్యాభిషిక్తుండనై న నేనీతుచ్చ భోగంబులకాశించి జీవహిం

సోపయక్తంబును అశాశ్వతంబును అసత్యాచారంబును నారకపూ

రితంబునూనగు యీరాజ్యమాసించు పెంతటి హీనభావమో మీ

రే యొందింపుడు॥

రాజు — (సిమీలిత నేతు) డై నిజలింగచిక్కయ్య మహాత్మా నీకిదివరగో
రాబడిన దుర్వాపకనుబట్టి యీ వేషమంతయు టక్కరి వేషమని
భావించితినిగాని నీవట్టి వేషధారివిగావు నీపూర్వపుణ్య భాగ్యంబె
న్న నేరితిరము నానేరిములెన్నక దయాపూర్ణ భావంబునై ప్రణవ
పంచాక్షరి నుచుదేసించి మమ్ము రక్షింపుము. (అని అంజలిఘటించి
లేచును అందరూ లేతురు.)

చిక్క — (లేచి ప్రభునిరా శ్రీ బసవేశ్వరస్వామి యాజ్ఞ ప్రకారము
యీవపడాదండ మీకు ధరింపనిచ్చి ఆవల ప్రావళంచాక్షరీ నుం
తోపదేజ్ఞ మొనర్చెద (అని సంచించిప్పి పవడాదండను రాజుగారి
మెడలో వేయును)

రాజు — (సంతోషముతో) మహాత్మా కీరలందరకొక్కొక్క దండ
ధరింప నివ్వము.

చిక్క — చిత్తము. (అని తలావకదండ యిచ్చును)
(అందరూ ధరింతురు)

రాజు — సచివవరా వెయ్యిరూప్యంబుల చెప్పింపుము.

మంత్రీ — చిత్తము (అనిలోలి కేగిరూపాయిలపల్లెరముతోవచ్చును)

రాజు — (అందుకొని చిక్కయకడకువచ్చి)

మ! దనివిమాకు ధరింపనిచ్చు పవడా • ల్లండల్లరస్మీకు చం
దునికి నూలిమరీతినిత్తు గొనుమెం • తోప్రీతి కొండంతదే
వుని కొండంతటి పత్రితోడ పృథివి • పూజించు వారుందురే
మనసారస్వదియింపుమయ్య విమలా • త్మజ్ఞాన ద్రివ్యాధిపా!
(అని చిక్కయ్య కివ్వబోవును)

చిక్క — (అందుకొనక)

మ! అమితార్థంబు బరిగిహింప గురునా • జ్ఞాతిక్రమోచ్చాహినై
కృమమున్నప్పి చరింపనుంటినె సుచా • ఖ్యప్రౌడి మెప్పించి య

కృమసంపాదనసేయబూనితి నో • క్కంబింతనాకేల స
కృమమూల్యంబిడి పంపుడయ్యనను ని • మ్మర్వ న్నరీక్షింపక •
(అని సంచికనుకొని పోబోవును)

రాజు — (జడ్డమువచ్చి) అయ్యా తమ చిత్తంబు పరీక్షించు నంతటి సమ
ర్థులెగావండిననూ తమ నిగాళాభావమీ యెల్లరకూ విశదంబగు
ల్లు జేయుట యత్తమమని యోచించి యిట్లాడితి నిది నాయపరాధ
ముగా భావింపక తమింపుమ కృతార్థుల చేయుడు. (అని సమస్కరిం
చును వెరబడును)

(వెర లేచును నేళ్ళల గృహములు).

చిక్క — (తెనో) ఆహా యీజనులతో

గీ! జచ్చిపుట్టుచుండు • జన్మలెన్నెన్నియో

నరక బాధ లోడు • పరిభ్రమించు

కర్మవలనె జన్మ • గలుగుచుండునుగాని

వేరుగాదు వినుడి • వెయ్యిలార॥

సీమం — (నవ్వుచు పరివేషించి చిక్కయ్య చెయ్యిబట్టుకొని) చిక్కయ్య
బావగానూ యీ వేష మెప్పటినుండి ధరింపుచుంటిరి. యీ వేషము
నకు పేరేది.

చిక్క — అమ్మా సీమంతునీ యీ వేషమునకు నామ మేమరు చుంటివా.

గీ! సరికకూపాంధకార బం • ధురనివార

భానువేషాభిధాన ము • నూనచొత్తు

రాజ్య సంపాదనాత్మ వి • రాజమాన

మమలపంచాక్షరీ ధ్యాన • మమరకతన॥

యిట్టి నిజలింగ చిక్కయనా బరగు వేషమును ధరించి యీయంత
ముపతిండు మహద్భాగ్యము నాకుగూర్చినది నీవేగాన నానమస్కా
రము కైకొనుము (అని సమస్కరించును)

సీమం — (చిక్కి య్య చేతులబట్టుకొని) అయ్యా చిక్కి య్యగారూమీ
కు పిచ్చిపట్టి మతి చెడిపోయినదా యేమి చాలు చాలు మీరు గొప్ప
వారయ్య నాకు సమస్కరించెదరేల యీ వేషంబుల వేసి మాపటి
పూట వేశ్యాగారంబుల రహస్యముగా సంచరించు వారల ననేకల
జూచుచుంటిని యీ వేషంబులు నేనెరుంగనివిగావు యీ వేషంబున
నిన్నెరుంగని వారిల బొంకింతువుగాని నిన్న మొన్నటిదాక త్వత్సంగ
తనైన నన్నెట్లు బొంకింతువు అయిననూ యింతకు ముందుగా చది
విన పద్యము చదివి నాకు వినిపింపుము.

చిక్కి — గీ! చచ్చిపట్టుచుండు (అనుపద్యము (చదువుచు)

సీమం — అయ్యా కర్మవలననే జన్మ గలుగునని చదువుచుంటిరే యిది
నిజమైన వాక్యమేనా

చిక్కి — యెందుకుగాదు నిజమైన వాక్యమే

సీమం — చిక్కి-య్య బావగారూ అటులయిన

మ: జగత్స్థలెడి జన్మకర్మముల గాం • చక్షుముందు కశ్రేయనా
దగునే జన్మయెలేని కర్మలెటు లె • ద్దానస్వలుంగున భరిం
పగ నెవ్వారలొ జేయ వీరికెలులా • పాదించు జన్మేయనా
దగునాత్మ్యంబుగ కర్మగల్గవలె గా • దా యేది ముందందునో!
యీవిషయము కొంచెము చెప్పుము.

చిక్కి — (చిరునవ్వుతో) తల్లీ

మ! సమభాషితి తోడి నన్నుచుగ నో • జన్మైష్టమన్నాని దు
ర్మమ దోషుల్పెడి వాదన స్వరుప ని • త్తాముండు చెల్టా వచిం
పుముటంచాడెడి రీతివాడదగు నే • ర్పుష్టాప నేనెట్లు లీ
క్రిమమునైల్పద నిట్టివాదనల నే • కామ్యార్థము లల్లెడిక!
యేటికీ వృథా వాగ్వాదము అయిననూ కర్మవలన జన్మ గలుగునని
గదా వనన్నయది ముందు రానున్న కర్మానుసరణిగా జన్మవచ్చుట
బద్ధమా.

సీమం— యి మాటయూ అబద్ధమనియే నాభావము యేమన్న

గీ॥ ముందువచ్చుకర్మ • లెందునవసియించి

వచ్చువానిబట్టి • బాధనలుపు

వచ్చువాడెవండు • వానికీ కర్మల

శ్చేహమొగ్గులిగె • చెప్పమయ్య॥

చిక్క— తల్లి యిట్లునమంజనముగానడిగిన నాకుదోచినట్లు జెప్పకుండునా

గీ॥ ముందుకర్మప్రాణి • యంచెనిలచి

వచ్చువాని బట్టి • బాధనలుపు

వాడెట్టివృద్ధుల • వానికీకర్మల

శ్చేహమెన్న మోహ • యూహగాదె॥

సీమం— స్వామీ అయిలైన

గీ॥ జీవు డేరూపుణో నెందు • జెలగుచుండు

జన్మమేతీదాల్చు నా • జన్మకర్మ

మోహయూహ నెలులగాంచు • మూలమేది

చెప్పిరక్షించు నిజలింగ • చిక్క యాఖ్య

చిక్క— తల్లి చెప్పెద నాలింపుము.

గీ॥ చిత్స్వరూపుండు జీవుడా • స్త్రీ పురుషుల

సంగమోద్భూతి రుధిర తే • జన్ములందు

నిలచి పిండిమా చాకార • నియతుడగుచు

మాత్సర్యరాధన లెపియించి • మహానిబడియు

మోహకర్మా చరిష్టుడౌ • మూలమిదియె॥

(అని ముఖవస్త్రమేసి) తల్లి యీవిషయంబంతయూ దృగ్గోచరంబగును వీక్షింపుము.

సీమం— చిత్తము. (అని ధ్యాన మభివయించుచుండును)

(దాగివినుచున్న వేశ్యలందరూ ప్రవేశించి అంజలిఘటించి నిలతురు)

విశం— (ప్ర)వేశించి కూర్చుండును)

సీమం — ధన్యాస్మి ధన్యాస్మి నేనెంతటి ధన్యురాలను మహాత్మా (అని చిక్కయ్య పాదంబుల వ్రాలును)

(అందరూ సాష్టాంగపడుదురు)

చిక్క — (సిమంతినిలేవదీసి) శిల్లీ నీయభిప్రాయమెద్దియో వెల్లడింపుము (అందరూలేచి అంజలిఘటించి నిలతురు)

సీమం — అయ్యా మహాత్మా

ఉ! చేసితి నీతిమంతులను • చిత్తవికారత సంచరింపగా

జేసితి నర్థవంతులను • జేర్చిదిద్రో విధి గృహింపగా

జేసితి రాజరాజులను • సేవకులై వసియింప నెన్నియో

జేసితి క్రూరకర్మలను • సిగ్గుచుండి ధనార్జ నార్థినై!

మహాత్మా

చం! పనుముదురాపచారకుల • వృత్తి గడించిన యర్థమంతయున్

మననిజవాం చెచెతి చెడు • మంచి నెరుంగని మానసంబు నే

దనరగహీన కార్య శిఖ • దాహవిధివృష నీ శరీరమున్

గొనియెటులుత్తమస్థితికి • గూర్చెద వర్షా జేసితిత్తరిన్!

(అని తనశరీరమందున్న వస్తువులనన్నియు నిలుపుదోపుగా నొలచి

యొక పల్లెరముమంచి చిక్కయ్య పాదంబులకడబెట్టుచు. అందరూ

అట్లే చేయుదురు)

విశం — (లేచి బిడ్డనుజూచి) అమ్మాయీ

ఉ! తాపనునైన మోహమున • దార్కొన జేసి ధనంబులాగు న

దావ్యపకముండగా వలయు • వారకులాంగన కిస్సి నీవు దు

ర్వాకకవై ధనంబిటుల • పాడొనరించెద • చాలుచాలు నీ

ప్రాపును గన్న వీరలును • బాల్పడి రీపు చరించురీతికిన్!

(అని అవస్తువుల పల్లెరమందుకొనబోవును)

సీమం — (తల్లి నావలకు లాగి కోపముతో)

ఉ॥ హెచ్చుగ శేండ్లును గలుగ • నేమిఫలం బిపుడీపుగూర్చి మా
కిచ్చిన సొమ్ము లేదకిట • యివ్వకునీయది దాచుకొమ్ము నిక
జచ్చెడి వేళ రక్షణము • సల్పగవెంట నె • వచ్చునమ్ము పొ
మ్మిచ్చట మాటలాడ తగ • వెంచున బుద్ధి విహీన వౌటచే॥

యిందు నా తెలివినేమి గ్రహించితివి.

సీ॥ అస్థిరాఢమునిచ్చి • సుఖిరిజ్ఞానార్థ
మునుగొనెడుచ్చాహ • మూనినాను
దిరిలేని భవరోగ • భరితాంగమర్పించి
దీవ్యాంగమునుగొన • దివిరినాను
చంచలమానసం • బండిత బుగనిడి
యచలమానసమంద • సలరినాను
స్మరియింపగారాని • మాటలన్నిడనాడి
మణిమూలములుగొన • మరగినాను

గీ॥ విటులవరియించు బుద్ధి • విడినాను
మోక్షపురుషుని వరియింప • గూనినాను
మానుమని యన్న నిధాన • మానబోను
పూని నీహాధలనుజూచ్చి • రానురాను॥

(అని విశేంగిని తెరలోనికి నెట్టివైచును)

చిక్క — (తక్కినస్త్రిలను చూపుచు) సీమంతిని

గీ॥ అది శూరత్వమునుజూపు • చంత్యమునను
బేలతాభటుల వగిది • వీరలటులె
మొదల నిశ్చయంబేహాపి • తుదకుబేల
తాదురేమో గనుంగొన • నానదూక్తి॥

సీమం — అయ్యా మహాత్మా

గీ॥ యింతివ్కర్న బుద్ధితో • నెసగువీరు
తుచ్చభోగాబ్ధిబహుకు • నిచ్చపడరు

కామధేనువు పాలను • గాంచువారు

వేరు ఖరముల పాలను • గోరెనట్లు॥

చిక్క—అవును అయిననూ

గీ॥ వారి వార లేరై నని • వారణంబు

సేయ నీబుద్ధి మానగా • చిత్తమందు

దలతు లేమో యదార్థంబు • దెలియవలయు

వారి భావార్థములవారె • బలుకవలయు॥

సీమ—చిత్తము. (అని వారివై పుజించును)

(అందరూ అంజలిఘటించును అందులో నొకర్తుక) మహాత్మా మా
మనోనిశ్చయ మాలింపుము.

చం॥ వలదని తల్లిదండ్రులతి • బాధ్యగా వచింప నిమ్ము మా

తెలలను దీయ భూవిభును • దార్కొననిమ్ము నిరాదరాత్రి దు

ష్టలితము గల్గనిమ్ము విభ • వంబులు పోయిన బోవనిమ్ము ని

శ్చల పరతత్వబోధగన జా • లనిభావము లూనమెందున॥

(అని యుగిసే యుగిసే పాదంబుల వ్రాలుదురు)

సీమ— (సంతోషముతో) తండ్రియికనై నా యీయర్థంబుగ్రహించి

పంచాక్షరీనుపదేశించి మమ్మురక్షింపుము

చిక్క— అమ్మాయీయర్థముగైకొనకనే మీకుపదేశమిచ్చెద

సీమ— తండ్రియీసామ్మనేలకొనవు

చిక్క— తల్లి చెప్పదాలకించుము

గీ॥ బసవదేవునియాజ్ఞనీ • పవడములను

దండలుగళివ్యవితతికం • ధరములందు

వేట నిడివాటికిదగిన • వెల నెగొనుచు

నుంటి నెటనై ననమితార్థ • మంటకుంటి॥

కావునను మంత్రపూర్వకముగా మీకిడబోవు పవడాలదండలకు

తగుము ల్యముకొనెద తక్కి ససొమ్ము త్రాహ్మణ సమారాధనల
కర్పింపును.

సీమం— అయ్యమహాత్మా

మ! వెలగానిచ్చితిమంచు నెంచవలదీ • విత్తంబు మాయిష్టమై
నిలువనొప్పుగ మానసాంగములతో • నిష్ఠస్థమర్పించినా
మలయాచార్య సమర్పితంబయిన యీ • యర్థంబుమాకేల ని
ర్మలశ్చైవకొని కర్పబెట్టు డధవా • ధంబటి కార్యాళికే॥

చిక్క— అట్లే సదాశివ కళ్యాణ మహేశ్వర వామలకు కర్పబెట్టెద
కాని ముందు మీరలీ పవడాలదండల ధరింపును (అనిలేలావకడండ
నిచ్చును) (అందరూ ధరింతురు)

సీమం— తిండి ప్రణవపంచాక్షరీ మంత్ర ముపదేశించుము. మమ్ము
రిక్షింపుము.

చిక్క— అట్లే (అని మఖవస్త్ర మేయుబూనును)

(తెరవోలును)

{ కళ్యాణపురిము లలితాంబాలయము }
{ లలితాంబ కూర్చొనియుండును తెరలేచును. }

లలి— (నిచారముతో) హా పరంధామా పద్మోద్భవా సీవెంతటి పక్ష
పాతివి.

ఉ॥ భూమిని భూమినీమణుల • బుట్టగ జేసి యధేశ్వనేగెడు

ద్దామ స్వతింత్రతనివడిది • దైవ్యవిధిజ్జరియించునట్లు ని
ర్దామ మహాజ్వలగ్ని సమ • దుష్టనునోహరు నాజ్ఞగూర్చితీ
వేమి ఫలంబుగైకొనెద • వేటిదురాకృత ముచ్చరింపుమా!

అంతటోక

సీ! విద్యాభిలాషకు • విద్యాంసునేసను

కూర్చక విద్యాంసు • గూర్చెదేల

అర్థాభిలాషకు • యర్థవంతునెసమ
 కూర్చకతి దరిమ్రీ • గూర్చెదేల
 నిష్టాభిలాషకు • నిష్టనృతునె సమ
 కూర్చకనిష్ఠుని • గూర్చెదేల
 సుగుణాభిలాషకు • సుగుణాఘ్యనేసమ
 కూర్చకయవగుణు • గూర్చెదేల

గీ॥ సాగనుగతైకు దగినట్టి • సాగనుకాని
 నెసమ కూర్చకందవి హీను • నిసమగూర్చె
 దేల యిట్టి నీసేతకీ • స్త్రీలుతగిరి
 పురుషులే యైన నీతిల • పుర్రేదియరె॥

యిట్టి దుష్కృత్యుండ వాటవలసనె యిదివరలొ
 మ॥ తనభర్తేయని నిన్ను జేరు గిరిజాం • తర్హవమాశంభుడా
 త్మనుయోచించి శిరస్సులంబొకటి దు • న్మోహీన శీర్షుండ వం
 దునపూజావిధులుండవయ్యె జగవం • దున్నీకు సికింక దు
 ర్గుణమేలావిను ముత్తమస్థితిని ని • గుండేలు స్తుత్యార్హివై
 చతురాననా యొకరిసంగతి నాకెందులకు నావిషయమెట్లు జేసితివో
 చూడుము.

సీ॥ కనకాంగినా నాకు • కడునల్లనాని
 భర్తగాగూర్చితే • పొగ్గిచెపుమ
 చదువరినానాకు • చదువనివానిని
 భర్తగాగూర్చితే • పగ్గెచెపుమ
 సరసాత్మనానాకు • విరిపాలవానిని
 భర్తగాగూర్చితే • పరుపుచెపుమ
 శృంగారనానాకు • ఖంగారువానిని
 భర్తగాగూర్చితే • పాడిచెపుమ

గీ॥ చెక్కుజాలపు జెప్పదీ • శృష్టిమహిమ
దంపతుల కనివ్వములావ • రింపు చవల
మెల్లమెల్లగ వృభిచార • ముల్లగిల్లి
తుదికు కిల్బిహంబోధిలో • ధుముక జేయు॥

చిక్క — (నందితో ప్రవేశించి) సీ! ఆధారచంక్రాంగనా (అనుపద్యము
చదువును)

లి — (ద్వారమీవలకు వచ్చి చిక్కయ్యనుచూచితనలో) ఆహా యీ
సుందరా కారుడవ్వడై యుండనోవును

సీ! కమలాసనుండన్న • కాదీతనికిలేవు
నాలుగుమోములు • శూలియే మొ

కాలకంధరుడన్న • కాదీతనికిలేవు
మూడుకన్నులవిష్ణు • మూర్తియే మొ

కమలనాభుండన్న • కాదీతనికిలేవు
శంఖుచక్రంబులా • చంద్రుడే మొ

కంజారియెయన్న • కాదీతనికిలేవు
యెచ్చుకర్ణగుకళ • లింద్రుడే మొ॥

గీ॥ యింద్రుడేయనుకొన్న కా • దీతనికిస
హస్రలోచనములులేవ • హాశరీర
మందనూనమోహనరూపు • ఙ్గానితంతు
మదనశృష్టినిజనియించు • మానవుండు॥

నిజముగా యితం డబ్బసంధవుని సృష్టిలోనివాడు కాడనియే నాభా
వము. యితని నెట్టులైన పవడములగొను నెవమున బిలచి నయనో
త్సవముగాయితనిసుందరా కారయంతయూపరిశీలించెద (ప్రకాశముగ)

కం॥ సవిరళ కంఠస్వరమున
ఐవడాలను విక్రియించు • భావజ సమర

(అని వల్లువిరచి కొగలించి ముద్దాడినట్లు అభినయించి)

కం॥ బ్లవి సరస స్థితిగొ నెడన్

వివరింపగరా ని భాంతి • వెలసెనువాక్కు॥

(అని హస్తపెత్తి సైగ సేయును)

చిక్క—(తిరి గిచూచితినలో) యీమెగారునన్ను బిలచుటలో భావాం
తరము గనుపట్టు చున్నయది. (తలపంకించి) అయిననూ సంతయ
రహితుండనగు నా కేటివిచారము. (అని వచ్చి యెదురుగానిలచును)

లలి—అబ్బీ యటనిలచెదవేల లోపలరమ్ము (అని లోపలకేగుచు)

చిక్క—(వెంటనే లోపలకువచ్చును)

లలి—(యొక కింబళిబుచ్చి) అబ్బీ ఓనిపై కూర్చుండుము

చిక్క—(అట్లేకూర్చుండును)

లలి—(యెదురుగానిలచి)

గీ॥ సరస సంగీత సాహిత్య • సౌఖ్యచూర్య

విధుల నేర్పరివంచును • వీలెరింగి

కలసిమెలసియు మ ట్లాడి • కాంతవీర

కవడపు సరాల గొనెదూహ • బడితిచూపు॥

చిక్క—(కొంచెమునిదానింది) తల్లి మగ్గుళ్ళసంగమేటికి వనడాలసరము
జూపెదనా.

లలి—(కొంచెము కోవముతో) అబ్బీ కేనేమిమర్మ ప్రసంగము జేపితిని
కవడాల సరములుగాక యింకేమిచూపెదవో త్వరగాచూపుము.

చిక్క—(వెగుళడి తినలో) అయ్యో నేనెంత త్వరపడితిని అనుమాన
రహితంబైన నానునమున కిట్లనుమాన మొనగూడనేల యిదియం
తయూ పరమేశ్వర విలాసంబుగానున్నయది (యూరకుండును)

లలి—(కొంచెమునవ్వుచూ) అబ్బీ యూరకుండెదవేల యిందు భయప
డనవునని ముండను నీయవ్వమైనపుసంగముశేయుముకానీ నీచేరేను.

చిక్క—తల్లీ నాపేరు నిజలింగచిక్కయ్య నీకు కావలసిన సరముల తీసు

కొని నను వంపుము. యివియన్నియు యీగ్రామంబున తిరిగిల
మ్మకొనవలసిన కనియున్నయది యింత ఆలస్యమేల చేసెదవు.

లలి—అబ్బీ యిందు నా ఆలస్యమేమున్నయది నీయిట్టనైన వేవియో
చూపుము. మారాడక కొనియెద.

చిక్క—(నంచివిప్పి రెండు సరములనిచ్చును)

లలి—(గంజోవముతో అందుకొని) ఆహా యీపవడములెంత రమ్మ
ముగానున్నయవి. అబ్బీ వీటి ప్రాశస్త్యముదెలుపుపద్దెముకటి మనో
హరముగా చదువుచుంటివే అది చదువుముక గ్గానందముగావినియెద

చిక్క—తల్లీ అట్లేచదివెద.

సీ॥ ఆధార చక్రాంగ • నాలింగ నీవన

జాలు మోక్షోక్షరా • లోలిగొనరె

లలి—ఆహా యెంతమనోహరముగా చదివితివి యీపదాభిప్రాయమున
కుసరిగా కనడాలనే మోక్షోక్షరాలగొన నుంకించుచుంటి చూసు
ము (అని కాగలిచుకొనబోవును)

చిక్క—ఆహా బసవేశ్వరా సదాశివా (అని వొకవైపుగా తిప్పించు
కొని) తల్లీ యిందు యీలర్థమున్నదాయేమి

లలి—మనోహరా నీకిప్పుటి కాధారచక్రాంగనను నేనై నీవునన్నుకొ
గలిచుకొనుటకు మారు నేనేనిన్ను కాగలింప నూహించితి యిందే
మితప్పుగలదు

చిక్క—తల్లీ ఆఆధారచక్రాంగనవీవుగావు అది ఆలింగనశబ్దమూకాగు.

లలి—మనోహరా కారా అవునోకాదో ముందు దెలియకరచెద కానీ
నీవు మాటిమాటికి నన్ను తల్లీ అమ్మా జననీ అని పిలువనారంభించి
తివే నీతండ్రిభార్యనాయేమి అట్లుబియ్యవకు నాపేరులలితాంగి యీ
పేరుననే పిలువుము యిదిమొదలు సుందరాకారాయని నిన్నుమనో
హరముగా బిలచెద యేదీ రెండవచరణము చదువుము.

చిక్క—(తనలో) హాబసవేళ్వరా సదాశివమూర్తి నేడెంతటి విపత్నము
ద్రమున ముంపనుంటివోగాదా. (అని కొంచెమునిదానింది) కానిప్పు
యీమెను మదనమోహాద్ధిని బడినీయక జ్ఞానమార్గంబున సమవబో
ధిం చెడ (ప్రకాశము) లలితాంగీ చెదివెడవిరుము.

సీ! స్వాధిష్ట చక్కాంగ • నాధీనధీప

డాలు ముద్రాక్షరా • లోలిగొనరె

లలి—మనోహరా నీ యిష్టమైన అంగనను నేనుగాన, నా ఆధీనమైన
బుద్ధిని జూపించి నన్ను సంతృప్తిబరుచు న్యాయముగాదా.

చిక్క—లలితాంగీ యిదియూ వికిటార్థమే

లలి—మనోహరాంగాపోనిప్పు అట్లేలనుముమూడవచరణము చదువుము

చిక్క—లలితాంగీ అట్లేచెదివెడ విరుము.

సీ! మణిపూర కాంగనా • మలమణిస్మృతి పవ

డాలు ధ్యానాక్షరా • లోలిగొనరె

లలి—మనోహరాంగా నేనింతిపది విభజనగా చెప్పబూనిననూ నాభౌ
నమభేద మనుచుంటివి కానిప్పు నాల్గవచరణము చదువుము.

చిక్క—లలితాంగీ అట్లే చెదివెడ.

సీ! ఆయనాహరివని • తాధరద్యుతి పవ

డాలు పంచాక్షరా • లోలిగొనరె

లలి—మనోహరావతారా యీపదాభిప్రాయమునై నా వచించెడ యొ
ప్పుకొనుము. ఆ అనాహరివనిలెను నేనైననూ కాకున్ననూ అధర
ద్యుతికి మాత్రము నేనొదును నిజముగా నాలధరద్యుతికి యీపవ
డములకాంతి సమానమేమీ సమపెట్టి చూచిచెప్పుము, (అనివెడ
విచాపి ముద్దుగొనునట్లు నటించును)

చిక్క—లలితాంగీ యిదియేటిసాహసము నీవేసరిపెట్టి చూచుకొనుము

లలి—(నవ్వుచూ) మోహనాకారా నీవేడును నేనెట్లు మార్చి మార్చి

సోగసుగా బిలచుచుంటినో అట్లే నాపేరుమా మార్చిమార్చి సోగసు
గా బిలచుచుండుము.

చిక్క — అట్లు మార్చిమార్చి బిలచునంతటి సామర్థ్యము నాకడలేదు.

లలి — మనోహరా నేచెప్పెడి అర్థమంతయూ వ్యర్థము చేయుచుంటివి నే
నెండుల కర్థము చెప్పవలయును చిన్న చరణములు నాల్గూడదువుము.

చిక్క — తల్లీ అట్లేచదివెద నాలింపుము.

లలి — అదిగో తిరుగెట్లీయని పిలువ నారంభించినావె

చిక్క — లేదులేదు లలితాంగీ

గీ భువి పితృదాంగ నా సక్తి • పవనములివి

పరహితాజ్ఞేయ మోహినీ • పవనములివి

స్థిరహస్తార సంప్రేక్ష్య • శివునిచూపు

పవనము లివిగొనరమ్మ • బ్రస్తుతీంతు!

లలి — (తనలో) యీతని సుందరాకారము నీక్షించినది మొదలూ నా
మానసం బతిమోహముత్తమై తిరుగుకున్నయది. యీతని నెన్నివిధం
బుల జాధించిననూ నాయత్వంబు దీర్చ నూహించుకున్నవాడు యీతి
ని యష్టానుసారంబుగా కొంఠివరకు పోయి వాదించి చిక్కుపరచు
కొనెద (ప్రకాశముగా) మనోహరా నీవు నిజముగా శైవమతస్థాపనా
భిప్రాయమును చూపించుచుంటివి. ఆశివునిచెర్వ లీ వెనుంగుడువో
యెరుంగవో కోన్ని చెప్పు దాలింపుము.

మ! విడిగానుండిన యెవ్వనికలయునో • బ్రేమించి యేవీరుడే

ర్వశ గాంపోవునో యంచునెంచి తనశీ • ర్నంబును భాగీరథి

వడిగానిల్చి భవాని కాగ్రహము రా • బాపక జటాజూటమం

దడిగక గంగను డాచి దుర్గకపుడ • ధాంగంబు నర్పింపడే!

చిక్క — అవునైన నేమి అదియంతయూ శరమేశ్వర చిద్విలాసము.

లలి — అటులైన నీ దేవునిచిద్విలాసము నాయడజూపి మన్మనోహర విలా
సుండవుగారాదా.

చిక్క — అట్లెట్లు అదిజేసిన యింకొకటి జేయవలదా.

లలి — (నవ్వుచూ) మనహారాభిచారా అదియేది.

చిక్క — లలితాంగీ చెప్పెదవినుము

మ! సురలు వ్రాక్షసు లేకమై యమృతమ • స్తోకస్థితీకై గైకొనక

శిరధిస్తర్వగ నందు లోకముల నా • శంబూను వహ్నిచ్చటల్

బరువనైన్విష మాడ్చున్ల గని యో • పాలాక్ష రక్షింపు మ

న్మొరశేయ స్తరళంబుమింగి వివదం • భోరాశివారింపడే.

మౌందు యీపనిశేయు సామర్థ్యమండిన గాని నీవన్నపని శేయుటకు
వీలండను.

లలి — (చిరునవ్వుతో) నీచేతనయినవని చేయుమంటినిగాని చేతగానిపని
చేయుమంటినా యిదివినుము.

ఉ! కల్లలవాడుమాత్రమున • కామహరుడని నిన్ను నన్నగా

మెల్లరతిండు మాత్రములు • లుబ్ధిన మోహము నాపలేక తా

భిల్లి నరణ్యమందు గని • బ్రీతి దగుల్కొన లేదె నాకు న

న్నెల్ల నటంచు బల్క పురు • పోచితి వృత్తియె ధర్మకర్మయే॥

చిక్క — పురుషోచితి వృత్తియో కాపురుషోచితి వృత్తియో ధర్మకర్మ
యో యధర్మ కర్మయో నీవెరుంగునుపు గాని నేనే మెరుంగుదును
మోహమాపలేక యీశ్వరుడు భిల్లిని అరణ్యమందు దగుల్కొనినా
డని వక్కాణింపు చుంటివే చిక్కమేనా నీవెరింగిన సంగతియేనా
పాపమీ బోధ నవగునేర్చ నేర్పితివి

చం! గిరిజకు క్రీడివెన్ననను • గిల్కొనుమచ్చను జూప భిల్లుడై

గిరిజయు నట్టిరూపమున • కేరుచు వెంటనే రానొనర్చి తా

నరు నదిరించి సూకరము • నాది యటంచని గృద్ధులాడు చా

పరువిడనాడి క్రిందబడి • పాశుపతాస్త్ర మొసంగె క్రీడికికా॥

అందువలన భిల్లిమాపిణియగు వార్వతితో చరించెను. గాని నీవన్న
ట్లు యితర కాంతితో విహరింపలేదు.

లలి—(నవ్వుచూ) మనోహరా అటులనా నేనేమెరుంగును. పోనీయ్య
యీదేవుడే యింకొక్క పనిచేసి నాలింపుము.

మ॥ యతిహాపంబు ధరించి కామియముమి • ధ్యాభక్తిభక్త్యాభూ
• పణినినేరి మదీయశీలమిది యే • పద్మాక్షి నోదెచ్చి నా

జల గూర్చున్నయింతు లేమిని భుజి • చన్దూప మంచార్యభూ
పతిభీష్మన భార్యచున్ననుప భా • వంబంచునకా మెచ్చడే॥

దీనికేమి సమాధాన మిచ్చెడివు

చిక్క— దీనికే సమాధాన మివ్వజాలనా

శా॥ అభిల్లాషుడు దానశీలుడెవడే • దగ్ధించునో యద్ధిని

ర్లోభస్వాంతరి నిత్తునన్న మునియై • కూడినృగీక్షించి తా

నాభక్తాగ్ని నేలెగాని కుటిలాం • లెక్కావుడై గ్రాలడ

మూర్ఖ భర్తం డభవుండచంచలుడు ను • మూవాని నిందింతురే॥

లలి—(కొంచెము కోపముతో) వోహో యేమిది నీవే యలెనిభక్తుండ

వా నేనుగానా యేమి ఆయీస్విరు డచంచలుడభవుండచుంటివే

అతడేనా అట్టివాడు నీవుగూడనా,

చిక్క— అవును నేనట్టివాడనైననూ కాకున్ననూ నీకేమి యపుసరము.

నాపవడముల నాకిచ్చి పంపివేయుము.

లలి—మనోహరా యెందుకింతటి యాగ్రహ మూనెదవు అయిననూ

రుద్రశిష్యుండవగు నీకిట్టితామసముండుటాకవింతెగాదు. ఇదివినుము.

ఉ॥ ఈమనుజులి కీశుడు డ • శేంద్రియము ల్నిమకూర్చె పీటేశ్వ

చ్చా మహితత్వముదైలసి • సర్వభ్రమమందగ నీవెఠంగ వి

స్సీ మరుగేనుదెల్పితి మ • దీప్తితమూనుము సంశయింప కీ

కామియుగాక మోక్షపథ • గామియుగాడు ధరిత్రి నవ్వఁచు॥

చిక్క— వోహో యెంతటివిజ్ఞానివి యిదియూ నీబోధార్థము చాలుచా

లు విరమింపుము యిట్టిబోధ లేరికినీ చేయబూనకుము.

ఉ! ఈమనుజునినుండ • శేంద్రియముల్గుమహురై వాటిశ్వే
 చ్చామహితత్వమునైలసి • సంతసమండగ నౌ నెరుంగు దిం
 దే మరుగున్ని తెల్వ భవ • దీప్తిలిమూను తలంపు మానుని
 మ్కమియుగాక మోక్షపథ • గామియుగాడు దరిత్రినవ్వడు!

లలి— (నవ్వుచూ) యేమీ నీవు నిష్కామనచో విలాసుండవా.

చిక్క— అవును మాటలయందేకాదు. క్రియలయందూ అట్టివాడనే.

లలి— అయిన నేమిగాని నీకు భార్యగలదా లేదా

చిక్క— వున్నది

లలి— ఆమెనిజ్ఞే వేధించుచుండువా

చిక్క— లేదులేదు నిన్నుమాల్గేము వేధించుచుంటినా.

లలి— నిన్ను వేధించుచుంటివో లేవో నీయాత్మకరుక లేకున్నదా కా
 నిన్ను నీ భార్యతో నెట్లు చరింపుచుంటివి.

చిక్క— అగ్నిసాక్షిగా వెండియాడిన నెటచే ధర్మ నిబద్ధుండనైతి.

లలి— అగ్నిసాక్షిగా నీవు ఆమెను వరించితే ఆత్మసాక్షిగా నిన్నేనువరిం
 చితి యిట్టి నావలని సౌఖ్యంబెంతయో నీయాత్మ నెరుంగుము.

చిక్క— నీవలన యెంతసౌఖ్యం జావహిల్ల నున్నచూ నాయాత్మ యిట్టి
 తుచ్ఛగుఖంబుల నాసించునదికాదు.

లలి— అటులనా నిన్ను మంచి బ్రహ్మజ్ఞునివని చెప్పుకోవలసిన వాడవె
 కాకున్న మమాత్మా సర్వభూతాత్మాయను న్యాయ మేగంగల్గినో
 గల్పి మాటిమాటికీ నీయాత్మ నాయాత్మ యనివేరుగా భాషింపు
 చుండువా మొదలు ఆత్మతత్వమెట్టిదో నీకు తెలియునా.

చిక్క— అవును నాకాత్మతత్వమెరుంగునంతటి సామర్థ్యమున్నదా.

లలి— అవును లేనిమాటయే యదార్థము. అట్టి సామర్థ్యమేయున్నయ
 డల అశాశ్వతంబైన ప్రకృతిరూప భేదంబుల దృష్టినిల్పి అట్టిదియే
 ఆత్మస్వరూపమని భావింపుచూ రజ్జునర్పభ్రాంతియనియెరుంగనేరక
 అభిదైకస్వరూపంబగు మదాత్మాను సంధానాత్ముండవు గాక వ్యతి

లేకాత్తుండ వెంచుకొందువు. (అని తనలో) యితంఁజీ యింటిలో నెవ
రైనా యుండిరని పరులెవరైనా వత్తురని సంకోశింపుచుండెనాయే
మి ఆవిషయమూ తేటపరచి చూచెద. (అని ప్రకాశముగా) పోని
మ్ము యీచిషయ మొక్కటాలింపుము.

మ! ఏవరిచ్చోటికిరాదు భీతిబడఁజూ • కీ వెంతయున్ నీకు యీ
పవడాలమైడి వృత్తిమానగ భవ • దావించార్థ మర్పింతు న
వ్యవయస్కై లలితాంగి పేరుగల • దివ్యాకార సగౌరవమున్
పవరింపదగు పానుపల్లదిగొ ని • నావించించితిఁబర్చురా!

(7 అనుబంధము)

(అని చెయ్యిబట్టుకొనును)

చిక్క— (చెయ్యి వదలించుకొని) ఆహా సాహసురాలా యెంతవనికీవ
చ్చితివి (అనియిడాపింగళ పరిక్షించి తనలో) హా బసవేశ్వరా సదా
శివమూర్తీ గుఖయెంతటి ఆపదరానున్నదో గదా. యెట్టిచూపదన
చ్చిననూ తలఁబోయిననూ నాకీ సత్సలబుద్ధివరకు మార్చ బోకుము.
(అని లలితాంగినిచూచి (ప్రకాశముగా) అమ్మా స్త్రీలకిట్టిసాహస
ముంపట ధర్మవిరుద్ధముగాదా.

లలి— వెరివాడ అధర్మవిరుద్ధంబైన మదీయకృత్యంబు ధర్మవిరుద్ధంబగు
సాహసోగ్రింబుగా గనుపట్టుచున్నదా.

మ! మహాపూర్వాజ్ఞాతకర్మభాగ్యమన సా • మాన్యంబెయోచింపయ
వ్వనసౌందర్య విలాసతుల్యులము శై • వజ్రాన సందోహచిం
తనచాతుర్యుల మిష్ట కే? జరియిం • తామన్న యేకాంతి మి
ట్లనుకూలంబయె నన్నుగూడుమల బ్ర • హ్మానందమార్జింపగాఁ!

(అని కాగలించుకొనును)

చిక్క— (తొలగ నెట్టి రాద్రీముగా) ఛీ దురాత్మురాలా ఆవలంఘము
పైకిరాకుము. యేమనుచుంటివి యీతుచ్చసుఖంబునకాసిందినిన్ను
గూడినంతమాలేమున నాకు శుద్ధ నిర్గుణ బ్రహ్మానంద మార్జించు

సంతటి సామర్థ్యముగల్గునా (అనందో బ్రహ్మయని) శృతిస్మృతులు
వాకొనుచున్న వండువేమొ యేవిషయానందము బ్రహ్మనందము.
కాదని వాకొనుచున్నవో యెరుంగజాలక నాకీర్తనధజేయ నారంభిం
చితివా చాలుచాలు నీయక్రశస్థ క్రంశంసలు చాలింది నాపవడ
ముల నాకిప్పు శ్రీమముగా సోనలయును

(8 అనుబంధము)

లలి— (వెలవెలబోవుచు తనలో) యీతెండిక నాయుష్టంబు దీర్చుటకల్ల
ముందుగా యితనిని నేను వాంచింది యెంతటి యవమాన మందితిని
యీవిషయ మితిరు లెవరయిన వినిరేని నా షడ్రుబోనదా (నిదా
నింది) యితరులకీ రహస్యమెట్లు దెలుయును దెలియకేమి యితండు
జెప్పడా అందువలననే యితరులకు చెప్పుకుండునట్లు ముందుగా యి
తనివల్ల ప్రమాణ వచనము తీసుకొనిదగాక (అని ప్రకాశముగా)
మనోహరా,

మ! జనునే కాంతకు ముందుపూరుషుని వాం • చన్ద్రోరనుంకించుట
మననేమున్నది సాదృశంబిదియె నీ • మాట్కి న్నవర్తింది కో
రిననారీమణి సంగజాత్రుముల బా • రిన్ద్రోయటేగాక నిం
దనుకీర్ణంబున మోహజాచెదరు గా! దా పూరుషుల్భాస్థలిన్॥

చిక్క— (ధ్యాన మభినయించి)

మ! అలచిత్రాంగి చిత్రోముదైలప క • త్యంతార్తినిన్దాంచ ని
శ్చల సారంగధరావరోన్నతిని శీ • ర్ణంబూడినన్ హృన్మహా
త్విల సారంగధరుస్థజంపుచు భవ • దాస్థస్థముదైల్ప ను
త్తలపాటేటికి నన్ను బంపుకుకనో • తల్లి నమస్కారముల్!

(అని నమస్కరించి సంచితీసుకొని పోబోవును)

లలి— (సంచితీసుకొని దుఃఖముతో) నాథా నన్ను మన్మథాగ్నికి వత్తు
జెప్పి పోవుచుంటివా యిందువలన నేను జచ్చిన నీకు స్త్రీ హత్యా
దోష మాపాదించదా. (9 అనుబంధము.)

చిక్క— అమ్మా ఆదిగారు నీకెందులకు నాతో వినేకుబోవు చూటిసి
(అని సంచివదలి ద్వారమావలకుబోవును)

(10 అనుబంధము)

లలి— (తలవంకించి) చురాత్మా యెంతవరకేగదవులే (అని లోపలకేగి
తనమెడలోని బంగారపు లింకాయ గొలుసు తాను తీసుకున్న
కవడాల సరిములు సంచిలో వేసి) దుష్టా నాకామ్యుడవైన నీవేపో
వుచుండ యీపవడముల సంచి నాకెందులకు గొనిపోయి (అనిద్వార
మీవలవేయును)

చిక్క— (అసంచి వండుకొని తనలో) హా బసవేశ్వరా పరిమేశ్వరా
సదాశివమూర్తి యిదియంటెయూ తమ చిద్విలాసమే నన్నురక్షింపు
ము రక్షింపుము. (అనిపోవును)

(11 అనుబంధము)

లలి— (యేడ్పుచూ) అయ్యయ్యో భటులారా! యింట నెంటరిగాను
న్న నన్ను చెరబట్టి చెయ్యరాని చేష్టలాచరించి నేనల్లరికి లేవగా యిత
రులాత్తురేమోయను భయంబున కాలికి బుద్ధిచెప్పు చున్నవాడు.
పట్టుకొనుడు పట్టుకొనుడు (అనిఅరచును)
(యిద్దరుభలులు పగిలేశించి) అమ్మా యేడి యేడి అనిలచినవాడేన
(అని చిక్కని పట్టుకొందురు) (తెరబడును)

చతుర్థాంకము.

సమాప్తము.

శ్రీంస్తు.

నిజలింగచిక్రయ్య

పంచమాంకము.

{ రాజకోర్టు కామమోహనుడు సునందుడు వకీలు }
{ కూర్చొనియుండురు సేవకుడు నిలచియుండును తెరలేచును. }

చిక్ర — (సంచితో ఖిన్నుడై బోనెక్కియుండును)

లలి — (యొకవైపు నిలచియుండును)

కామ — (తనలో) ఛీ యీరాజకీయ వ్యవహారంబులు మితిమీరుచున్న యవి నామానసం బాత్మపత్నీ వియోగాంబుధి నోలలాడుచూ యే మియూ తోచక ఖిన్నుడనగు నేనీ వ్యవహారంబులగల నిజానిజంబు లారసి ధర్మానుగుణ్యంబుగా నెట్లు శిక్షింపగలుగుదును (నిదానించి) కానిమ్ము విచారింపకుండునా (తలపంకించి) విచారింపకుండుటెట్లు జనపరివాలకుండనగు నేనేవిచారించి దుష్టుల శిక్షింపకుండున దుభా ర్తులకు దిక్కెవరు (అని ప్రకాశముగా) మంత్రిశేఖరా ముందు ఆమె వలన ప్రమాణవాఙ్మూలము తీసుకొని విచారింపుము.

సునం — ప్రభువరా చిత్తము. (అని సేవకునిచూచి) సేవకా ఆమెవలన ప్రమాణవాఙ్మూలము తీసుకొనుము.

సేవ — చిత్తము (అని ఆమెనుచూచి) అమ్మా దేవునియెదుట ప్రమాణ ముచేసి అబద్ధముచెప్పను నిజమే చెప్పగలదాన ననుము.

లలి — దేవునియెదుట ప్రమాణముచేసి అబద్ధముచెప్పను నిజమే చెప్ప గలదానను.

వకీల్ — (వాఙ్మూలము వ్రాయుచుండును)

సునం— (వాఙ్మూలమువ్రాసిన నారంభించి) అమ్మా నీపేరీమీ

లలి— లలితాంగి

సునం— నీకులః

లలి— లింగధారులము

సునం— నీనివాసగామము

లలి— కిశ్కాపురము

సునం— యేమిజరిగినది

లలి— అయ్యా యాదినము ఘమాడు యేమిమిడియల ప్రాదైక్కిన తగు
వార మాయుంటిలో యెంటరిగానున్న నన్ను యితండు దుర్భాష
లాడి బలాత్కారముగా చేయరానిపనుల కుపక్రమింపగా నేను సన్న
తంపక ఆగ్రహించి కేక నేయ చుట్టుపట్టువార లొత్తురని భయపడి
వరుగిడుచుండెను అంత మూఢులీ కేకలన్నివివచ్చి నీని నడకగించి
పట్టుకొని తమసన్నిధికి చేచ్చిరి న్యాయముగా తమరీతినిని విచారించి
తగురీతి శిక్షింప వేడుకొనుచున్నదానను దివ్యచిత్తమునకు దేవతెను.

సునం— (లేచి వ్రాసినకాగితము రాజుగారికిచ్చును.

కామ— (అందకొని) అమ్మా యీ వ్రాసినదంతయు వాస్తవమేనా

లలి— చిత్తము వాస్తవమే.

కామ— సచివరా ఆతనినీ విచారింపుము.

సునం— ప్రిభువరాచిత్తము (అని సేవకునిచూచి) సేవకా వానినిగూడ
ప్రమాణము చేయించుము.

సేవ— అయ్యా చిత్తము (అని చిక్కయనుచూచి) అయ్యా దేవునియ
దుటప్రమాణముచేసి అబద్ధముచెప్పరు నిజమేచెప్పగలవాడననుము
చిక్క— దేవుని యెదుట ప్రమాణముచేసి అబద్ధము చెప్పరు. నిజమే
చెప్పగలవాడను.

సునం— అరయ్యా నీకులమెయ్యది

చిక్క— కుత్రియకులము

సునం — మీ గ్రామ నామ మేమి

చిక్క — నాగపురము

సునం — తమకు జీవనాధారం బగు వృత్తి యేది

చిక్క — కవచాలవ్యాపారము

సునం — మీ నామ ధేయమేమి

చిక్క — నిజలింగచిక్కయ్య

సునం — మీకు తెలిదండు లుండిరా

చిక్క — తెండిలేదు తెల్లిగారున్నయది.

సునం — నీకు వివాహమయ్యిదా

చిక్క — అయినది

సునం — సంతానమున్నదా

చిక్క — లేదు

సునం — నీవీ గ్రామమునకువచ్చి యెన్నిరోజులయినది

చిక్క — నిన్నటి వుదయమే వచ్చితిని

సునం — యీ వుదయ మీమెగార్చింటికి పోయితివట నిజమేనా

చిక్క — నిజమే

సునం — నీయంత నే నీవుపోయితివా యెవరైనా పిలువ పోయితివా

చిక్క — ఆపె. పిలువ పోయితిని

సునం — ఆమె యెందులకు పిలిచినది

చిక్క — భవదములు గొనుటకు

సునం — నీవింటిలోనికి పోవునప్పటికి యితరులెవరైనా నుండిరా

చిక్క — తెలియదు

సునం — అంత నేనుజరిగినది

చిక్క — భగవద్విలాసము.

సునం — యేమిజరిగినదో చెప్పమన భగవద్విలాసమనియెడవేమి.

చిక్క — అయ్యా అంతకుమినహా మరేదియూ జరుగలేదు.

సుం - యితరమేదియూ నెరుగనా

చిక్క - చిత్తమితరమేదియూ నెరుగను.

సునా - (నినలొ) యీతని ముఖవర్సస్సహకంఠధ్వనినీ కనపెట్ట కామ
మోహన కుముదవల్లుల బోలియున్నయవి యీతడెవడై యుండనో
పు (తలపలకించి) యెవ్వడైననూనేమి యీతండు సజముగా శివతత్వ
వేదగా గనుపట్టుచున్నవాడు. (అని తనచే వ్రాయబడిన కాగితము
రాజగారికిచ్చును)

రాజు - (అందుకొనిత నలో) యీతనిని గాంచినది మొదలూ నాకేది
యో యొకవిధమైన మె హామూరుచున్నయది. కారణమేమై యుం
డనచ్చును (కొంచెము నిదానించి) యీతని గళారాములు యీతని
ముఖకిళావిశేషంబులు నినిపెట్ట కుముదవల్లిననునూ బోలితాం
డనమాచుచున్నయవి యితడా కుముదవల్లకి సంతానఫలంబు వలన
జనించినవాడాయేమి (కొంచెమాగి) అటులైన యితనికీ పవడమాల
నమ్మకొనునట్టి స్వల్పదశ యేల ప్రాప్తించును యొకవేళప్రాప్తించిన
నూ యీపురంబున కేలవచ్చును వచ్చిననూ శివవరప్రసాద ఫలజని
తునకీ దుర్గుణముండునా యుండదు. యీగోకంబున యొకరినొకరు
బోలియుండుట సహజమేకదా యేటికీ పిచ్చిభ్రాంతి (అని పక్కాత
ముగా) నిజలింగాచిక్కయా నీచేచెప్పబడినదంతెయూ వాస్తవమేనా

చిక్క - అయ్యా వాస్తవమే

కామ - (లలితాంగిసహాది) అమ్మా వీనినేమయినా అడుగ దలంచిన
అడుగుము.

లలి - చిత్తము (అనివకీలున కేదియోరహస్యముగా చెప్పినట్లునటించును.

వకీలు - (విని లేచి చిక్కయ్యనుచూచి) నీవు నిన్నటి సాయంకాలము

గోదావరీ తీరంబున స్నానమాచరించు చుంటివట నిజమేనా.

చిక్క - అవును

వకీలు- (నానుకొని) అతీరంబునః వృద్ధీవే నీరంబునకై వచ్చెనటచూచితివా
చిక్క- అతీరంబున కళేకులు వచ్చినమాట వాస్తవమేకాని వారిలో

నీమె యున్నదో లేదో స్నానమాచరించుచుండుటచే వరిశీలుంచు
సంతటి వ్యవస్థ నాకు చిక్కి నదికాదు.

వకీలు- పోనిమ్ము ఆమెనిమ్ము చూచినదా.

చిక్క- ఆవిషయ మామెగారికే యెరుక నాకెల్ల దెలియుగలదు.

వకీలు- సరే యీమనోరోజున బలాత్కారముగా చెరుప బూనితివట
నిజమేనా.

చిక్క- (చెరులుమూసుకొని) శివశివా లేదులేదు.

వకీలు- యీమెకు సీసూ నేమయినా విరోధమున్నదా.

చిక్క- పరపురవాసుండనగు నాకూ యీమెకూ విరోధకారణ మేము
న్నయది లేదు.

వకీలు- అటులైన యీమెగారి నేరము నీపై మోపు కారణమేమి

చిక్క- కారణమేమున్నయది పరమేశ్వరి విలాసమే

వకీలు- (కూర్చొని వ్రాసుకొనుచుండును)

సునం- (లలితాంగినిచూచి) అమ్మా యీతనిని గోదావరీ తీరంబున
స్నానమాచరింపుచుండగా నీవు చూచితివా

లి- అయ్యా చూచితిని

సునం- ఇటుకరించితివా

లి- లేదు

వకీలు- (లేచి యేదియో అనబోవును)

సునం- యెందుకు లేచెదవు కూర్చుండుము. (అని లలితాంగిని చూచి)
అమ్మామీయింటిలోనికినిజలింగచిక్క యనునీవేపిలచితివటనిజమేనా

లి- (పూరకుండును)

సునం- పూరికుం డెదవేమి చెప్పుము.

లి- చిత్తము వదలుములు గొనుటకు పిచ్చితిని

సునం— అప్పుడింటిలో నెవరైనా నుండిరా

వకీలు—(లేచి) అవిషయమిదివరకే చెప్పియున్నయది. తిరిగి యాశ్రమా

వన యెందులకు

సునం— యెందులకో నిన్నకుగ లేదు కూర్చుండుము. (అని లలితాంగిని

చూచి) అమ్మా చెప్పము

లలి— నేనెక గై నేయుంటిని యెవ్వరాలేరు.

సునం— అవిషయము కొత్త వాడైన యితఁడెల్లు గిహించెను.

లలి—(పూరకుండుచు)

సునం— పూరకుండెద వేమి చెప్పుము

లలి— స్వామీ యెల్లు గిహించెనో చెప్పజాల

సునం— మీరిద్దరూ కలహించు సమయమున యరుగుపొరుగు వారిలే

గై నా వినివచ్చిరా

లలి— మా గేహమతి విశాలావరణముతో నున్నదగుటచే మేమెంతకలహించ

చిననూ యరుగుపొరుగువారలకు వినపడవందున యెవ్వరాలాలేదు.

సునం— అటులనా సరే అతిడేముందు నిన్ను బలాత్కరించినట్లు గాని

దూరినట్లుగాని చెప్పగల సాక్షులెవరైనా యుండిరా

లలి— యెందులకు సాక్షులెవరూ లేరుగాని నాకేకలన్నిని బజారునపారి

పోవుచున్న యితనిని బట్టితెచ్చిన భటులిద్దరు మాత్రముగలరు.

సునం— యెందుకు బ్రలసినపు కేక లేయుచుండ వచ్చి వాడేమి చూచి.

యీసాక్ష్యముతో నేమిప్రయోజనము (అని వకీలునై పుచూచి) నీ

వేమి చెప్పనుంటివో చెప్పము.

వకీలు—(లేచి) 1. అయ్యా యీవగారు గోదావరీతీరంబున స్నానమా

చరింపుచూ నీరంబున కేగిన యీమెనుచూచి మోహించిన మాట

యే స్వప్నము.

2. లేకన్న నీయుదయమనేక బజారులుండగా యీమెగారున్న బజారు

నకేవచ్చి వీరియింటినుండిరనే వజ్రాలన్నెడు నెవలబున కేక వేయుట తటస్థమగును.

3. ఆకేకవిని వజ్రములగును నూహతో లోకలిక బిలువగా నేగి ఆయింటి నితరులెవరూ లేమిని గనిపెట్టి యొంటిగానన్న యీసెను చెరబట్ట నుంకిందిన మాటయే నిజము

4. అట్లుగాకున్న యీమెగా రాగ్రహించి కేకలు వేయుటకుగాని యీతండు సంచి బుజాన వేసుకొని బజారున తిత్తరచాటుతో పరుగెత్తుటకు గాని కారణముండదు.

5. అదిగాక యీతండున్ని విషయములూ వట్టికగా వప్పుకొనుచూ నేరమొనర్చిన విషయము వరికూ భగవంతునియందు కర్మత్వముంచి తప్పించుకొనుటకు మిథ్యాభక్తితో భగవద్విలాసమని సాక్ష్యములే కుండా తానే వప్పుకొను చున్నవాడు గుండుకు సాక్ష్యమనవసరము యితండు నిజముగా యీనేరమొనర్చిన మాటయే స్వప్తముస్వప్తము స్వప్తము (అని బల్లగొద్ది కూర్చుండును)

సునం—(లేచి) యీ నకీలు బల్లగొద్ది చెప్పినదంతయు సర్వబద్ధము.

1. యీనిజలింగచిక్కయగోదావరీతీరంబునన్నానసంద్యానుష్ఠామంజై నీరంబునకే తొందిన యీమెగారినిచూచి మోహించినమాట నిజమే యైనయడల వీరలకేదో యొకవిధమైన సంభాషణ జరిగియుండవలయును అట్లు జరిగినట్లు యీమె గారూ చెప్పుకొనుటయూ లేదూ ఆమెగారిని యీనగారు చూచినట్లైనా వప్పుకొనుటయూలేదు యిండువలన యీనగారు యీమెగారిని బహుమందిల్చుచూచెనన్నమాటయే అన్యతము.

2. అమ్మకొనవచ్చిన బేరగాడు అన్ని బజారులను దిరుగుచూ అందరికీవినబడునట్లు కేకలు వేయరీతిగానే కేకలు వేసెగాని యీమెయొక తియే విని తనను బిలచునట్లు రహస్యముగా కేకలు వేయలేదు.

యిందువలన యిదిపరలో చూచియే యెరుగని యితండు యీమెను మోహించియే వచ్చినాడని చెప్పుమాటలకు మున్నేకల్ల.

3. తా నెరుగని విశాలాలయమునకు యజమానియగు యాలలితాంగి పిలువగా నూతనండును బేరగాడునూ నగు యితండు జని యీ యింట నెవరుండినో యనిమూ యితరులవలే తెలియనో యనియూ భీతిలేక ముందు యీమెగుఱముల గ్రహింపక తన నెందులకు బిల చినదీ తెలియక స్వప్నహదస్పి స్త్రీలు సాహసించునట్లు యీమె యెంటరియని పురుషుడయ్యూ తుంటరి తనమున కీతడుపక్కమింది నాడన్నమాట సర్వాబద్ధము.

4. యీమె యింటిలో కలహించిననూ కలహింపకున్ననూ బజారు లో పదిమంది వినునట్లు అల్లరిగా నరుచుటమాత్రము మర్మగర్భితము. యితండు బజారున పరుగిడినమాట నీనిని క్షుణ్ణున్న భటుల ను విచారింపవలసియున్నయది.

5. యీతిండన్ని విషయములనూ వప్పుకొనుచూ నేరవిషయములో పరమేశ్వర కర్తుత్వముంచి పరమేశ్వరవిలాస మకుమాట మాత్రము ద్వ్యర్థిగా నున్నయది. యేది యెట్లున్ననూ యీ నేరమొనర్చినట్లు తిగినఋజువు లేనందున నమ్మదగియుండలేదు. యిది కల్పితనేరమని యే నానమ్మకము. (అని సేవకునిచూచి) సేవకా 15-16వో నెం బరుగల భటులను బిలదొనిగొమ్ము

సే— చిత్తము (అని తెరలోనికిపోయి తిరిగి భటులతో ప్రవేశించుచు నునం— భటులారా యీనిజలింగ చిక్కయ్యను కరుగిడుచుండగా పట్టి తెచ్చితిరా నిలచియుండగా పట్టి తెచ్చితిరా!

భటు— అయ్యాయీమెగారికి బజారులో యిరువదిగజములదూరమున నిలచియుండగా పట్టి తెచ్చితిరు.

సునం— ప్రభువ రాయావిషయమూ కేలిపోయినది యికవిచారింప న ప్రసరముండదు తమచిత్తము (అనికూర్చుండును)

కామ — (లలితాంగినిచూచి) యేమమ్మా తిగినదజుప్రన్న చూపింపు
ము లేకున్న యీతినిమీద నన్యాయముగా నేరముమోపినందులకు
గాను నీకు తిగినశిక్ష విధింప నపునరమైయున్నయది యిందు కేమిస
మాధానము

లలి — (దుఖముతో) భూవరా అన్యాయముగా నితరులపై నేరముల
మోపునంతటి సాహసురాలనుగాను అని (తనమెడతెచ్చుకొని) అ
య్యా మరచితి మరచితి నేనుకలహించునపుడు నామెడలోని బం
గారపులింగకాయ గొలుసునా త్రెంచుకొని పడుగిడినాడు వీనినివలీ
క్షింపుడు యిదియేనాసాక్ష్యము నమ్ముడు.

కామ — అటులనా (అని చిక్కనిజూచి కోపముతో) క్షిత్రియకులదూ
రా యీమెగారిమెడలోని బంగారులింగ కాయను గొలుసును చొం
గిలిందితివట నిజమేనా

చిక్క — అయ్యా నేనెరుంగను

కామ — భటులారా ఆసంచిని వానిని బ్రక్షింపుడు

భటు — చిత్తము (చిక్కయ్యనుచూచి) ఆసందినిబ్రదెచ్చు

చిక్క — యిదుగో (అనియిచ్చును)

భటు — (ఆసందినందుకొని విప్పి అందులో గొలుసుతోనన్న లింగ
కాయను రాజుగాఁకిత్తురు)

కామ — (ఆగ్రహముతో చిక్కనిజూచి) దురితకృత్యా యీబంగారు
గొలుసు లింగ కాయయు నీదియేనా

చిక్క — చిత్తము నాదికాదు

కామ — యీవస్తు వెవరిది

చిక్క — యెవరిదో నాకు తెలియదు

కామ — నీసందిలో నెందులకున్నయది

చిక్క — కరమేశ్వరవిలాసము

కామ — (ఆగ్రహముతో)

గీ. ఉద్వీక్షత్రయాన్వయమునఁ • దుడ్బవించి
మాయవేషముదాల్చియీ • మాడ్కి కరుల
వనితల చెరబట్టియునభ • వారలకుగ
నొరపగమేర్వరవిలాస • మనుచుబలుక
బంపెనానిన్ను యీశుడో • పలువ చెపుమా!

చిక్క — (చిరునవ్వుతో)

ఉ! పొందుగనీచరాచరము • పూనికృజించి చతుర్ముఖాండమం
దెంచునసంకుసీయక • నసించియతీత తమించిశాశ్వతా
నందమయాత్ముడై నవర • మాత్మువిలాసమటంచు జెప్పకెం
దెంచునకేరుకర్తలని • యేరివిలాసమటంచు నీశ్వరా!

కామ — (యించుకధ్యాన మభినయించి తనలో) అహ! ఏమి యీతని
యాత్మజ్ఞానచాకచక్రము నిజముగాయీతనిని శివధక్తిపరాయణుం
డని భావించుకొనుటకే సందేహముండదు యిట్టిపుణ్యపూరుషుడీ
దోషమొనర్చెనని యెన్నుకొనుటెట్లు (తలవగించి) యెందులకెన్ను
కొనగూడదు.

చి! వనజధవాన్వయండు • శివధక్తుడు ఆగమకల్పకుండన
ద్గుణమహితాగ్నిహోతయును • కోటిశివాలయకారకుండుబ్ర
హ్మనుజపించినద్వరము • లందుబలాఘ్నుడు రావణుడు రా
మునినతిచేతబంధుహిత • ముఖ్యుల తోచెడదేదురాకృతి!

కాపున యీతనికేదియో చెపకాలమావహిల్లియే యిట్టిదు
ష్కర్మనాచరించియుండును లేకున్న నిజానిజములేటికి వెల్లడింపక
దవ్యర్థిగామాటలాడబూనును గానిమ్ము యింకనువాదించి యీతనిని
పరిశీలించెదగాక (ప్రకాశముగా) నిజలింగ చిక్కయ్యా యేమిసేవే
దాంతసిద్ధాంతము ఈవేషమువేయునదియు యీదుశ్శేష్టలాచరిం
చునదియు ఆయాశ్వరుడేనా

చిక్క — (నవ్వుచూ)

గీ! యీజగన్నాట్యరంగమం • దీవరాళి
 పాల్గిపోషగా నాడించు • భవ్యమూర్తి
 కపట నాటక సూత్రధా • రి పరమాత్ము
 డనక నెవ్వడందును చెప్ప • మవనినాథ!

కామ— అటులనా ఆపరమాత్ముడెంతవాడో చెప్పగలవా

చిక్క— (ధ్యానమభినయించి)

మ! అటుమాత్రుండని చెప్పగాదగినవా • డాకాకు బ్రహ్మాండమం
 తినుతానిండెరు యింతనా డెయనియ • న్నన్నాడు యిద్దానిమిం
 చునుశ్చిష్టించునుప్రేమబెరుచునులయిం • చుకొనెన్మనోహర
 చునవాగ్దానసగోచరుగ • శరమే • శుంధోధరానాయకా॥

కామ— ఇట్టిఅవాగ్దానస గోచరుండగు పరమేశు డేమాపుతో నచ్చ
 ట నీక్రపంచమందెల్లు నిల్పెనొ చెప్పగలవా

చిక్క— (ధ్యానమభినయించి) చెప్పెద

మ! వనజాతోద్భవుడై జనార్ధనుడునై • ఫాలాక్షుడై విశ్వవా
 ర్ధనిశ్చిష్టిసితినాశనాధిపతియై • దృగ్మాత్రుడై పూర్ణ
 ధనవాఙ్మానసగోచరుండచలనా • త్మాకారుడై నాక్షిమా
 త్రనవర్తించునతీతతత్త్వతజనా • ధారుండునై భూవరా!

కామ— (కొంచమునిదానించి) అట్టిఅవాఙ్మానసగోచరుండగు పరమా
 త్మునికీ కర్మలెల్లు దాపురించుచుండును

చిక్క! గీ! వలడునీపొందువలదంచు • వాదులాడ

వన్నెచీరెధరించయే • వత్తుననెడి

కాంతలనుబోలికర్మముల్ • గలచుచుండు

జనులనుద్ధతికొడెల్లుమీ • త్మోధినాథ

కామ— (విచారముతోనుండును)

లలి— (చిత్తరబోవుచు తనలో) అయ్యో యితండు నాగుట్టెల్ల కట్టుమీరి
 రట్టుజేయ బూనునాయేమి కాదుకాదు. మాటసామెతగా నిట్లనెను

గాని సత్యశీలుండును ఆత్మవేదియూనగు నీమహా మహుండసత్య
మాడ నూహించునా (అని ధైర్యమూనును)

కామ — నిజలింగచిక్కయా రెండర్థంబులగా భాషించెదవేమి నిజమే
వదింపరాదా

చిక్క — అయ్యా యిందులో బాహ్యార్థము మాటసామెతగానున్నయది
ఆత్మార్థమువరకు యిందు కనుకూలముగా నున్నయది అందువలన
ద్వర్ధిగా భావించవలసినదే.

కామ — అయ్యా యిందు ఆత్మార్థమేదయో చెప్పుము.

చిక్క — చిత్త మటులనే నీవాసనయే ఖనికీరాదని ఆత్మపురుషుండువా
దింపుచుండ సంకల్పమునే వన్నచీరె ధరించి నత్తుననిడి చిత్త కాంత
నానావిధ కర్మలనిడి వన్న చిన్నెలతో దారసిల్లి కర్మ కాధారమైన
జన్మను గలంచుచుండు సంతినిగాని వేరుగాదు.

కామ — (తిలచుపంకించి) అటులనా కర్మకాధారము జన్మయైన జన్మకా
ధారమేదియై యుండును.

చిక్క — (నవ్వుచు) కర్మయే

కామ — అటులైన యాజన్మ కర్మల రెంటి కాధారమేది.

చిక్క — (నవ్వుచూ) పరమేశ్వర విలాసమే

కామ — ఆవిలాసమున కాధారుడెవడు

చిక్క — పరమేశ్వరుడు

కామ — ఈపరమేశ్వర విలాసమున చరించు జన్మ కర్మల సుఖదుఃఖము
లా పరమేశ్వరున కంటునా

చిక్క — అంటవు

కామ — యెట్లంటవు

చిక్క — రజ్జువునందుదోచు సర్పవికృతులురజ్జువు నెట్లంటవో యటులనే.

కామ — (తిలలో) ఆహా యిట్టి వివేకబ్ధునికీ దోష మాపాదించుటా పర
మేశ్వర విలాసముగాక మరియేదియు గు నిట్టి మహాత్ముని దోషియని

భావించి శిక్ష జెప్పటకు నోరెట్టులాడు పోనీ చెప్పకుండుదమన్న అ
 గ్రాన్వయయూ పరదారయూనై న యీమె మెడలోని లింగకాయ
 యూ గొలునూ యీససంచిలోజక్కి నేరమొనర్చినట్లు సాక్ష్యమిచ్చు
 చుండ శిక్షింపక యీరాజ్యంబున జారచోరుల కుల్లాసంబుగా నే
 నపవాదంబు మీయవలదా అయిననూ యిందు నిజ నిజంబులు
 దేలుటకై యెంతో వాదించి చూచితినిగాని నాప్రయత్నమంతయూ
 వ్యర్థమయ్యె నేనేమిశేయువాడె యిట్లు గద్దించి చూచెద తరువాత
 వీని ప్రాప్త మెట్లున్నదో (అని ప్రకాశముదా) నిజలింగచిక్కయూ
 యీబోధవిషయమూపి నేరమెట్లుజరిగినదో నిజముచెప్పుము లేకున్న
 నీకు పురిశిక్ష విధి చెదను.

చిక్క— (నవ్వుచూ) చిత్తము. నేరవిషయములో పరమేశ్వర విలాస
 మని యదార్థమే చెప్పుచుంటిని పురిశిక్ష యన్ననాకు సంతసమేగా
 ని భయమిషణ్ణాతిమూ జనింపదు.

కామ—పురియన్న భయపడక సంతసించుటెట్లు.

చిక్క—(సంతోషముతో) అయ్యా చెప్పెదవినుము (అని నిర్వికల్పస
 మాధి నభినయించి)

కామ సందేహోన్నద జన్మ కర్మముల నా • సాంతంబుగాద్యంచి యి
 ట్లందన్బూనిన మోక్షరాజ్య కలితే • ప్లానందమేబ్రహ్మ మా
 సుదోబ్రహ్మయటన్న వేద విధి న • న్నాదెల్యవా యెందుకే
 గంతున్బు ఖము భీతి నీయురికినై • కామోద్భృతిన్బూనరా.

కామ—(ఁబన్నుడై) అయ్యా నీయరి దప్పించుకొనుట కామపై నిందా
 రోపణ చేయరాదా.

చిక్క—(ఁబన్నుడై)

కామ హానేనీ యురిదప్ప నీమెరుయి నిం • దారోపణ జేయ లో
 కానన్గలిన చావుదప్పదదిగా • కక ఆత్మ వత్సర్వ భూ

తానీనున్న వచోవిశేష మొకడా • త్తన్నిత్యమైయొప్పు యీ
నూనానూనతి లేదిగూర్చగల దెం • దున్నెందునో భూవరా॥

కామ—(సంతోషముతో) అయ్యో ఈనిందానిందలు ఈ నూనాన
నూనములు కర్మాకర్మలు ఆత్మకే చెందునా.

చిక్క—కాదుకాదు వాటి కనుకూలంబై యశాశ్వితంబై పరిణమించు
యీనుతమునకే చెందునుగాని ఏకనిర్గుణ శాశ్వతి శుద్ధాత్మను జెం
దబాలవు.

కామ— అట్లనియే యీనేరమాచరించితివా.

చిక్క—శివాశివా అనిచెప్పుటఁబూనుకొనిఅయ్యా పరమేశ్వరవిలాసము.

కామ—(తనలో) హాహా యెట్లులెననూ యీ మహామహాండా గుట్టు
బైటబైటి తననేరమును దిప్పించుకొన నుద్దేశపడువాడుగాను నీనిభా
వమే నెట్లు దలంచిననూ లోకుల్లు దలంపరు పరమేశ్వర విలాసమని
తప్పిచుకొనుటకే మొండియెత్తు వేయుచున్నాడని యూహింతును
యెనరికే సమాధానము చెప్పగలవాడను. యిందు నిజానిజంబులా
పరమాత్మునకే యెరుక (అని కొంచెము నిదానించి) యీతండు
నేరస్తుడైననూ కాకన్ననూ ఆమెనస్తువ యీనసంచిలో దొరుకుట
వలన ఏరందరూ నేరస్తుడితడని వమ్మియుండిరి యిందువలన పరసం
సారీ భూతకునకిమ యురిశిక్ష వీనికివిధించెద (అనిధ్యానమభినయించి)
హేపరమేశ్వరా యీశ్వరా,

శా! దోషంబీతిహాసర్పియున్న నురి దృం • తుక్యూ పృథంచంబులో

దోషోద్రేక గజాంకు శంబగుదు కా•దో యీమహాత్ముండు ని
గ్దోషుండైన మృతుండుగాక నురి నెం. తోపెశ్వహత్వంబు సం
తోషాకారత పృజ్వరిల్లగుట • దోకాంతు నీరెంటిగో॥

(అని నమస్కరించి పృకాశముగా) సునందా యీనేరమునకు మూ
డవరోజుదయమున తీర్పుజెప్పెద. యీలింగకాయ గొలుసు యీ

మెదానో కదో అడిగి యిచ్చి తీర్పురోజుడయముననే వచ్చునట్లు
చెప్పుము. (అని గొలుసు లింగకాయా యిచ్చును)

సునం—(అందుకొని లలితాంగినచూచి) అమ్మా యీవస్తువెవరిది నీది
యేనా (అని యివ్వబోవుచు)

లలి—(అందుకొని) అయ్యా నాదియే

సునం—అమ్మా యెల్లుండి వుదయమే తీర్పునినుటకు రమ్ము.

లలి—చిత్తము అట్లే (అని నిష్క్రమించును)

కామ—సదినవరా యీనగారిని విడికారాగారముదొంది యేమేమికో
గునో అవియిచ్చుచూ నాగపురములో యెవరికికలురుశేయచునునో
అడిగి చెయుము.

సునం—చిత్తము. (అనునంతలో వెరబడుచు)

{ నాగపురము బసవేశ్వరస్వామి మందిరము కొంతమంది }
{ భక్తులతో బసవేశ్వరస్వామి కూర్చొనియుండగా }

కుము—(ప్రవేశించి దుఃఖముతో) హాబసవేశ్వరా హావరాత్పరా యి
కేవియున్నయది సద్గుణగణగరిష్ఠుండును సత్త్వానందమయాత్ముం
డును భవద్బోధితి ప్రణవపంచాక్షరీ మంత్రీ శరనుండును సంతా
నేశ్వర వరప్రసాది తుండునుయుష్కత్తిష్యుండును భవదాజ్ఞా బద్ధుం
డును మదీయపుత్రుండునూ నగు నిజలింగచిక్కయ్యను,

మ! అకటాయేమని చెప్పదాన వినుమ • య్యారేపు కళ్యాణనా
మక పట్టంబున తీర్పుజెప్పి విధిధ • ర్థంబంచు సంసారఘా
తకు శిక్షయొడిదీయ నెంచిరట వా • ర్తవృత్తంపెభూమిధవు
డికనాగర్భము బ్రద్దలయ్యె నిదె తం • డి౦తండి౦క్షింపవే!

(అని గర్భము గొట్టుకొని బసవేశ్వరు పాదంబులవ్రాచును)

బస—అమ్మా లెమ్ములెమ్ము దుఃఖంపకుము. (అని లేవదీసి యిడాపింగ
భ కరీక్షించి రౌద్రముగా)

మౌ! పరతత్త్వృక్ పృణవాది పూరితమహా! పంచాక్షరీధ్యానత
 త్వరునిగ మోక్షఫలానుగాగి నురియే! తస్మాత్ప్రమున్మృంచది
 త్తరిన్తానయేని యీగునయనాం! తర్వహ్నిచల్లారదే
 అరివిందారియసూర్యుడ౯ జెడరైబ్రహ్మాండంబు ఘూర్ణిల్లదే!
 (అని కొంచెము ధ్యానమభినయించి) యిందునొక మహాత్మ్యంబు
 జగంబున ప్రజ్వలిల్లునున్నయది యిది మహానందమును జెందవలసిన
 సమయముగాని దుఃఖింపదగిన సమయముగాదు. (అని భక్తులను
 జూచి) అయ్యలారా మనమచ్చటి కతిశీఘ్రముగా బోవలయును
 మీమీ గండగ జైరలతో బయలుదేరుకు.

భక్తులు — అయ్యా చిత్తము చిత్తము (అనునంతలో జైరవా)నిను)

{ యోగస్థంభము దానికడ బల్లబెట్టియుండును యిద్దరు
 { భటులూ చిక్కయ్య నిలచియుండగా తెరలేచును. }

చిక్క — నామానసంబునయేచిచారములేదుగాని(అనిచేతులుజోడించి)

దండకము: — శ్రీమన్నరహదేవ దేవా దయాపూర్ణభావా భవద్భు
 క్తుడనైన నావిన్నపంబిప్పు జాలింపు మీలోకమందా విరూపాక్షు
 భక్తుండు చిక్కండు జారుండటంచీ యురిక జచ్చెనంచుక భరిం
 పంగరానట్టి దుష్టాపవాదంబు రానుండదానిక నివారింప నూహిం
 పు మెట్లైన గౌరమునోబ్బాంబు జారీ సురేంద్రాది సూరీ పురారీ
 సమోశ్శంకరా యీశ్వరా న్నమోన్నమోన్నమో!

(అని సమస్కరించి) భటులారా రండు రాజాజ్ఞెనతిక్రమింప మీకు
 నర్హంబుగాదు. (అని యురిబల్లపైకూర్చుండి యురి కంఠమునకు స
 రిగా తగిలించుకొనును)

భటు — (హాశ్చర్యముతో) అయ్యా చావన్నభయంబులేని తమ నిరంకు
 శ పృజ్ఞాభావనిశ్చయమునకు జంకుచుండియూరాజాజ్ఞెగనుక యీ
 కృత్యమునకు పూనక తప్పదయ్యె తమకోరిక యేదియో సంశయిం
 పక శైలవిండు (అని మ్రొక్కుదురు)

చిక్క — భటులారా!

గీ! అరయ శార్తీక సోమ వా : రాంతరమున

దురితదేహాంతికంబైన యీ • యురినిదిగిలి

మాని తానంద మోక్ష సా • మాజ్యపదవి

సందగల్గిన నాకేటి • సుదియంబు!

నాకొరిక పరమేశ్వరవిలాసమే అంగితిశివరములేను (అని ప్రాణా
యామ నియతుండై)

చం: హా: హర పార్వతీరమణ • హా: హ మేన నమశ్శివాయ ఓం

సూ: సర మానిహృత్కమల • శోభన దేవ నమశ్శివాయ ఓం

పుర: పర శంకరా భుజగ • భూషణసాంబ నమశ్శివాయ ఓం

శిరభవ వైర్విభాకర వృ • వాకపీనేత్రి నమశ్శివాయం ఓం!

(ప్రాణాయామము బంబును) (భటులు యురిబల్ల తొక్కుదురు)

(తెరబడును శివపురభక్తులందరూ తెరలో శంకములు పూరింతురు

మిన్నుమట్ట పగవధ్యని మోగిగుండుచును)

(కుముదవల్లి బసవేశ్వరస్వామి గౌరయు తెరయీవలకునత్తును)

గారి — (దుఃఖముతో) హానాధాహానాధా యింకేమియున్నయది నీకు

పురిశిక్షయే జరిగినదా నీవు పోయిన నాకెక్కడిలోకము నేనిదే ఆ

పురి దగిలించుకొనిమీ వెంటనే వచ్చుచుంటిని (అనియురుకుబోవును)

బస — (తెడాల్న పట్టుకొని) తిల్లీ తిల్లీ యెందుకట్లు వాపోవుచూ కరుగిడి

జూచెదవు నిలుపుము ఆశివపుర వాసులైన భక్తులందరూ అటకుపో

వుచూ చెప్పినమాట యదార్థమయిననూ భయపడి నవునరముం

డదు యెందువలనన్న (అని, ను! పరితత్వం) అనుపద్యముచదువును)

లలి — (రితరముతో) పగివేశించి తనలో! అయ్యెఅయ్యె యింతమహా

నుభావుండవని యింతటి ప్రాణాయామనియామకుండవని యింతటి

పగివపంచాక్షరీ మంత్రీశిద్ధి పరుండవని యింతటి పగిత్వత పరమే

శ్వేత విలాసుండవని యింతటి సత్యశీలుండవని యోచింపక త్రే
యక దుర్మోహినై నిన్ను మోహించుటయే గాక గుట్టుబెట్టబెట్టి
తప్పించుకొనుటకు నీలులేని కట్టుగట్టి నిన్నీ యురిశిక్ష పాలుగావించి
నేమి మూటగట్టుకొన నుంటిని యీ యురిస్థంభము కడకుంచి కంఠ
ముతోపాలు తెగినతల దొంగకప్రణవధ్వని మింటనంటజేయుచూ
కుత్తుకకు కొంతయెత్తున నిరాధారముగా రాజసభకేసు మహాత్ముగు
పోత్తిము నిన్ను గాంచినయత్త ములునీవుచెప్పుకయే నిర్దోషివని నిన్న
గుంగకుంచుగా పూర్వ మాకాశ నాణిగుట్టుచెప్పుగా రాజరాజనరేం
ద్రుడు విని చిత్రాంగిని శిక్షించినట్లే నన్ను చూత్రిము శిక్షింపరా
ననెంచు కిదిగుల చేతులలో చావ నలయును నాయంతనేనే యొకభ
క్తుని చేతిలోని గండగత్తెరై గైకొని ప్రాణత్యాగ మొనరించు కొనెద
గాక (అని తేరలోకిబోవును)

{ రాజసభ రాజు, మంత్రి శివపురభక్తులు నిలదీయుండగా }
{ నిరాధారమైన శిరస్సు ప్రణవధ్వని సలుపుచూ కుత్తుకకు }
{ కొంతయెత్తునయుండగా చిక్కియ్య మధ్యనిలచును. }
(తేరలేచును)

కుము - (సోపేళించి చేతులుజోడించి)

ఉ! అక్షయమోక్షదీక్షితుడ • హాభవదీయ వరప్రసాది కం

చాక్షర మంత్రీశిద్ధిగల • సావాసవిక్రమ చక్రవర్తి యీ

శిక్షనుగాంచగావలశె • చిత్రిమదేమొ మదీయపుత్రుడీ

బిక్ష నొసంగుమయ్య నిను బ్రేమభజించెద నయ్యయీశ్వరా!

(చిక్కియచుబాది) అయ్యయ్యో కుమారా తండీతండీ యీ ఘో

రాకారముకనులారబాది నిలువజాలనునిలువజాల (అనిపడిపోవును)

గారి - (దుఃఖముతో వచ్చుచూ) హానాథా హానాథా నీవులేని యీ

లోకంబు నాకేల యిదే తమవెంటవచ్చుచుంటిని అగు మాగుము

(అని యొకభక్తునిచేతిలోని గండగత్తెరలాగుకొని వేసుకొనబోవును)

బస—(పువేళింది) ఆమెచేతిలోని గండగత్తెర లాగుకొని అమ్మా
గారి యింతసాహసమూనెదవేల నిలుపుము యిందువలన చెందవల
శిన భయమేమియూలేను. (అని ము! పరతత్వ్యం) అను పద్యము
చదువును)

గారి—(తిండి)తండి) బస వేశ్వరా మరచితిమరచితి (అనిభర్త వై పుజాచి
చేతులుజోడించి)

ము! పశిభక్తి స్వరిఃసుంతునేని సశముక్ • వంచాక్షరీ ధ్యాన ధీ
మతేనేని యదిదప్పకాల మొక ధ • ర్శన్యానాభర్త స్వ
స్థతేనేగాంచెను నంతదాక రవియుక్ • చంద్రుండుసంచా మే
గతిలోనికి వసంతుకొక్కయశ నో • ఖండేందు చూచామణి!

(అని నమస్కరించి భర్తనుచూచి) హానాథా హానాథా యీ ఘో
రంబు నాకినులార జూచుచూ నిలువజాలను నిలువజాల (అని పడి
పోవును)

లలి—(కరుగిడుచూవచ్చి యెకభక్తుని చేతిలోని గండగత్తెర లాగుకొని
వేసుకొని పడిపోవును)

బస—(భక్తులనుజూచి) హాభక్త వరులారా!

ము! శివపంచాక్షరి మంత్రశిద్ధిఫలముక్ • శిష్యాగ్రగుండస్థదీ
యవచోబద్ధుడు సాధువర్తనడు బ్ర • హ్మసంపనిత్యంబు మూ
నవలోకంబున కీర్తిచంద్రుడల ప్రా •ణాయామ సత్త్వంబునే
డవమానంబున శిక్షగుండ మనమే • లానిల్వ ప్రిణంబుల •
ఆపరాధ్యుండైన యీశ్వరుండేవచ్చి యీమహామహుని రక్షించు
గాత లెండులెండు విఠిల గండగత్తెరలనుకళంబులనలంకింపును
శంఖంబుల పూరింపును (అని శంఖారావ మొనర్చి గండగత్తెరవేసి
కొనును)

భక్తులందరూ— బస వేశ్వరా చిత్తముచిత్తము (అని అట్లే చేయుదురు.)

బస—అయ్యలారా మూడుసార్లు పరమేశ్వరుని భజించి అన్నిసారులు శంఖములు పూరించి ఆవల అందరమొక్కమారే గండగతైరి లొత్తవలయును)

భక్తులు—చిత్తము బసవేశ్వరా.

బస—హరిహర మహాదేవ శంభో శంకరా సదాశివా (అని శంఖము పూరించును) (అందరట్లే చేయుదురు.)

బస—హరిహర శంభోశంకరా మహాదేవా (అని శంఖముపూరించును) (అందరట్లే చేయుదురు)

బస—హరిహర మహాదేవ శంభోశంకరా సదాశివమూర్తీనమోన్నమః (అని శంఖముపూరించును) (అందరట్లే చేయుదురు) (తెరలో పృథ యధ్వఃయొక్కటి పుట్టను అందరూ చూచుచుండరు) (తెర జమ్మ కొనిసదాశివయోగి పృవేశించి)

అయ్యలారా త్వరపడకుడుత్వరపడకుడు యీమహామహుండొక్క త్తణంబులో స్వస్తుడగుచు మీరంద రిట్లొక్కమ్మడి ఘోరకలిగా ఆత్మహత్యల గావించుకొనిన,

మా శరధులొంకవె సూర్యచంద్రులల సం • చారంబునున్నానరే
ధరణీచక్రము దిద్దిరం దిరుగదే • తారల్లరన్రాలవే
హరభక్తవృజ హత్యపాపక శిఖా • భాజాల గోపాల మీ
పురముగ్గాల్పదె దిక్కులుజ్జడవె హా • భూలోక మల్లాడదే!

(అని చిక్కయ్యవై పు దృష్టినిగిడ్చి ధ్యానమభివ్యుంచును)

చిక్క—(కృమముగా శిరస్సు దిగివచ్చి కంఠమునకంటును)

సదా—(చిక్కయ్యపై చెయ్యివేచి తుడచుచూ) తండ్రీ నీవేగదా యీలోకంబున శివభక్తులకందరకూ యశంబుగూర్చితివి నిన్నుమీ రిన భక్తుండీ లోకంబున లేడు స్వస్థతజెందుము.

కామ—(సదాశివయోగి కెమరుగావచ్చి ప్రాంజలియై యోగివర్య హేపరాత్పరామర్శురక్షింపవచ్చిన ఈశ్వరుండవుగాని వేరుగావులండీ.

మ॥ కురతత్వార్థ పరుండితండను నే • భావించియున్ నేరీ
యరిదీయించిన తెల్వి హీనుడను దో • యోద్రోక కార్యా పా
మరుడన్ కృత త రాత్మకుండ • ఖలుడన్ మన్నింపగానేల మ
త్కరవాలంబున నన్ను జంపి జగదో • త్వాతంబువారిం పవే॥

(అని నమస్కరించి ఖడ్గమివ్వబోవును)

సదా— అట్లుగాదు నిదానించి నేచెప్పబోవు విషయ మాలింపుము.

మ॥ ధరణీపాలక జన్మకన్య ఫలితా • ర్థంబెల్ల నూహింపగా
తరమే కేశవుకై నగాని హరధా • తత్కై నగానీ నిరం
తరమేనోయొకి జన్మకర్మముల గా • ధన్యుని కష్టింపు చుం
డరె వాల్పపగుల్లెని కర్మలను రా • ధానూఢీ నిష్ఠింపగాన్॥

భూవరా యొక వేళ

మ॥ ఇది నృప్తిందిన బ్రహ్మ కే తెలియదా • యీజన్మ కర్మాంశమే
మదియంచీవెను రామదేమొ వినుమా • యంశంబుజీవించుగా
కృదియారేమ లటంచుబ్రహ్మను మా • ర్థంబేయనివ్గార్చితా
గదియన్వాసిన వాత్ర మామృతొనడే • గంగాధరోగ్రాహతి॥

(చిక్చయ్యచు చూపుచూ) భూవరా

మ॥ జటియైయీతడు నిష్ఠతోడనుమహా • కర్లక్షు మంచాక్షిరిన్
జటుభావంబున ధ్యానమున్నలిసి శు • భ్రీత్యంబు నుగ్గాచితా
నిటలీకీటిని జచ్చునంచు విధతా • యైన్వాయు యావ్రాతనున్
మటుమాయంబొనరించుమంత్రిమహిమన్ • మాబోటులోహోయనన్॥

భూపాలా నేనెవనినని యూహింపుచుంటివో నీవలనామ సంతానా
ర్థమై చింతింపుచుండగా వచ్చి సంతా కేశ్వర వనంబున తపంబాచ
రింప నిన్ను నియోగించి తదనంతరమా సంతాన చూత ఫలంబొసం
గిన సదాశివయోగిని యీమహానుభావుండైన నిజలింగచిక్చయ్య
ఆసంతాన ఫలంబున నీభార్యయైన కుముదివల్లికి జనియించినవాడు
యితండు నిర్దోషి యిట్లాకాక వాణిని బలికించుమన్న బలికించెద.

ఆలింపుడు (అని ఆకాశమువైపు దృష్టినిల్పి ధ్యానమభినయించును)
(అందరట్లే చూచుచుండురు)

ఆకా—(ప్రళయధ్వని యొకటిగావించి) భూపాలావతంసా

మ! అలసారంగి ధనుస్వరించి పడుచి • త్రాంగీ ప్రయత్నంబుతో

ధలు నెన్నో వెలయించి సార్థకత జెం • దనబల కీగుట్టులో

ఊలకనైపుని వానిజేసివిడిచి • కనైపు నేరంబులన్

గలిపించెన్ లలితాంగి వీనివయి • మగ్నింబైత కోపంబునన్!

యిది యదార్థము. యీమహానుభావుండు సంతానఫలంబుచే ప్ర

ణవ పంచాక్షరి సుంతప్రళయ మహత్యంబుచే పవిత్రయైత కుముద

వల్లికి జనియించినవాడు భవత్పుత్రుండు యిదిసత్యము యిదిసత్యము

(అని పుష్పవర్షము గురిపించును)

కుము—(లేచును)

నగరి—(లేచును)

చిక్క—(లలితాంగికడకుపోయి ఆమెకుత్తుకకు ఆమెతలసరి జేసి అంజలియై)

మ! స్థిరబుద్ధివహించి నీచువరి శు • దిగ్గాంచి సంతోష నా

గరమధ్యంబున నోలలాడ శివధ • క్రక్షేణి కెంతోమహా

త్యైరమహాపీఠినేని మామకహితాం • బాతల్లి పంచాక్షరీ

గరిమన్ యీలలితాంగినిపు బ్రతుకం • గాజేసి చూపింపవే!

(అని హస్తస్పర్శన మాచరించును పుష్పవర్షము గురియును)

లలి—(హాయని పొర్లి లేచి చిక్కనినాని ప్రాంజలియై)

శా! నానిర్బంధన కోడి సందిగ్దియ • న్నాపోవ నీసంచిలో

నేనాగొల్పును లింగకాయనిడిచి • న్నీశిక్షకున్నావు గా

నేనేజేసితి దవ్వబుద్ధి నలుపై • యీగుట్టుబై లొనటం .

చేనేజచ్చితి నన్ను లేపుటలు లం • డీమేల ఖండింపవే!

(అని వాదంబులప్రాలును)

చిక్కి—అమ్మా లెమ్ములెమ్ము (అని లేవదీసి) తల్లి నాగురుండగు బసవే శ్వగుండున్న యీ మహాసభలో,

మ! అనుమానింపక సత్యమున్నటికి ది • వ్యసాంతవైతీపు చే
సిన పాపంబును జెప్పజూపునను న్వ • స్తిన్నట్టి మీదాసురా
లను నాతత్వల సై చుమయ్య కదివే • ల్లండంబుల్పొతు నం
చనిపాదంబుల వ్రాలు మా బసవదేవార్జుండ నిన్పొచేడుకా!

లలి— (బసవేశ్వరునిజూచి ప్రాంజలియై) హాబసవేశ్వర స్వామీ తెలిసి
యో తెలియకనో నేనొసర్చిన పాపంబంతమూ కరిహరించి మీ
దాసురాలనుగా నన్ను భావించి రక్షింప నేడుకొనుచున్నదానను.

(అని పాదంబులవ్రాలును)

బస— (లేవదీసి) అమ్మా లెమ్ములెమ్ము మావలన రక్షింపబడితివి.

కామ— (తనకింటము నిజలింగచిక్కియ్య శిరిన్ననబెట్టిసంతోషముతో)
అహా తనయా సర్వలోక విజయంబుగా ప్రణవ కంచాక్షరీ మంత్ర
మహిమధ్వజంబు బ్రహ్మాండమధ్యంబున నాటిన నీకు చతుస్సము
ద్ర మధ్యావసీతలంబెల్ల ధర్మవిధిగా బాలింపదగిన కర్తుత్వమున్న
యదిగానీ అజ్ఞానానంద బంధురుండనగు నాకేటి కర్తుత్వము (అని
శింహాసనముపై గూర్చుండబెట్టును)

సదా— ప్రభువరా ప్రణవకంచాక్షరీ మంత్రాధ్యానోపధముచే పాప
వ్రణ రహితయై దివ్య తేజంబున ప్రకాశించు భవద్దహిణలలామ
కుముదవల్లి యీమియె (అని చూపును)

కామ— (చూచి హాశ్చర్యముతో) తాపసవర్యా దివ్య తేజంబున ప్రకా
శించు నీకాంతామఃగిని యీ కల్లోలమున గురుతింప జాలనైతిని
క్షమింపుడు.

కుము— (ప్రాంజలియై) నాథా అపరాధిని రక్షింపుము, రక్షింపుము.
(అని పాదంబులవ్రాలును)

కామ — కాచినీమణి అపరాధివెట్లయితివి. ప్రిణవపంచాక్షరీ మంత్ర
 పఠనాత్మకేజంబున నిరపరాధివే లెన్పులెన్పు (అనిలేవదీయును)
 సదా — భూవరా ఆ దివ్య కేజంబున ప్రికాశించు ఆకతివ్రతా తిలకమె
 వ్వరో గ్రహించితిని యీమహానుభావునిభార్య తమకోడలు గారీ
 నామదేయ (అనిచూపును)

కామ — (సంతోషముతో) లెండ్రీ అటులనా (అనిగౌరినిజూచి) అమ్మా
 మత్కుమారునిచే నలంకరింపబడిన సింహాసనమును నీవునూ అలం
 కరింపుము. (అని సింహాసనముచూపుచు)

గౌరి — శిల్పము. బసవేశ్వర సదాశివయోగివర్ణ మహాభక్తవరులారా
 నమస్కారము (అనినమస్కరించి) అత్తమామలారా నమస్కారము
 (అని నమస్కరించి) భర్తనుజూచి జీవితేశ్వరా నమస్కారము.
 (అని నమస్కరించి సరసనగూర్చుండుచు) పుష్పవర్ష ముగుయును)

హారతి బట్టుదురు.

‘భరతవాక్యము’ (సదాశివయోగి)

మ॥ మదిసందేహము లెల్లమాని ప్రిణవా • త్కథ్యాన పంచాక్షరీ
 సవనాంతర్గత లింగనిదైలశి శ • శ్వన్నోక్ష సామ్రాజ్య భా
 స్వ దలంకార హితార్థసిద్ధి సకలై • శ్వర్యాయు రారోగ్య సం
 పదసిద్ధిగను చుంద్రుగాక జగతి • భవవృద్ధిభావోత్తముల్!

శ్రిం. శ్రిం. శ్రిం.

పం చమాంకము.

శ్రీ పరమేశ్వరార్పణమస్తు.

శ్రిం

శుభభవతు.

శ్రీరామచంద్రాక్షరము.

శ్రీగురుభోక్షము.

కొప్పరపు గోపాల కృష్ణమూర్తి గారిచే

రచియింపబడిన (పాటలు.)

(నటి, సూత్రాధారుడు పోవేశించుచూపోతూ)

త్రిగిరిజా హృదయేశా త్రిధరిగిరిధారా నదిశారా ॥ శ్రీ ॥ కామ
హారా కలుషహారా శరివరదాసుత గజచక్రాంబర ॥ శ్రీ ॥ వేదకాల
యకా వృషభేశ్వరవాహకా వేదాతీతా మునిసుతపదా ఖలదనుజ
విభేదా ॥ శ్రీ ॥ జి. కృష్ణకవిపాలా జిహ్వాదిసురిలోలా శ్రీకైలాసనిల
యా కోవిదవాసహృదయా ॥ శ్రీ ॥

(1) ఈముదవల్లి

ఈ ఉద్యానము హృదయంగముగఁ దనరుచునుండెను భల్లీ భల్లీ
హాయి ! ఈ !

చూతకేతకీశోభాంజనములు పాటలిశాండిల్య పారిభద్రంబులు! ఈ!
సాకీ! లలితపరీనుళ మిల్లితబంధురంబై చాంపేయమఖ సర్వపుష్ప సంఘ
యంబై గనెనువారల కన్నులకీతిముద ముసుగలిగించెనీ భూవిభు
నగరున ! ఈ !

(2) శంబరుడు,

ఏమనంమదీనిరుచి యెల్లరకు ననుభవేద్యము భూమిలోనద్రాగరాదని
మూఘులంత కూయుదురు! ఏమి !

చెట్టుకొక్క నిచ్చెనేసి కాళ్లకుబంధమువేసి లొట్టిగట్టి కిందదింపినట్టి
కల్లు వారెవారె ! ఏమి !

కల్లుకంటె సారాయురుచి అల్లదానికన్న బంగుబంగుకన్న కాపుసారా
వారెవారె హాయి హాయి! ఏమి !

(3) కముదవల్లి,

దైవరాయా నీకిదీ మర్యాద న్యాయమన్యాయ మించుకలేదా! డై!
నాధూనియెడ బాపి వగరూనువిడజేసి వట్టడవివన్నిటులు చెట్టలందగ
జేయ! దైవ! ఏచాపమెరుగ నె యీచాపమిటుగలుగ నాపూర్వకర్మ
యని నాకిపుడు స్మృతిగల్గె! దైవ!

(4) కుముదవల్లి,

నాధా నిన్ను బాసీ యవనిబ్రతుకగలనహా! నాధా!
అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లియాడినట్టి నన్ను నీడదగునా! నాధా!
మీరుతలమీకేగ నేల మూరుడుచ్చులురువ్వనేల యెరుకనాడు డాయ
నేల నిట్లుచెట్టబుట్టనేల! నాధా!

(5) సీనుతిని,

ఎంతయాలోచనము మంతనమునజేసి వేశ్య అంతరంగ మెరుగలేరు
యవనినెవ్వరు! ఎంత! ఎంతధనికుడైనగానీ ఎంతపండితుండైనను
మంతనమునమచ్చుగూడ చింతవేరెయుండునే! ఎం! నీటయడుగులగ
నుగొనిన నెత్తిరోమములు గణించిన ఆటగత్తెలమనముగనుట కలవి
యగునె బూటకంబులుయెన్నియైనను నోటితోడచుబల్క వచ్చును!
ఎంత!

(6) చిక్కయ్య,

పవడములివిగో భవవార్ధినిదాటింపుగ దగుపడవనదగు పవడము!
పవడములివిగో, జననమరణములబాపుడు పరమపదము జేకూర్చు
చు ముక్తికాంతారలిగలుంగ జేయుచు శాంతినిచేకూర్చి చిత్తుఖ
మొసంగు! పవ!

(7) (లలితాంగి)

నామదిగల యీపేముడిదాకల్ జాలమి కేలా సుకుమారా! నాను!
వీరులచాన్పుపై నెరనమ్మ ననను సురత కేళిలో సుఖపడజేయుము! నా!

సాక్షి! నవయవ్వసవిలాససుందరమై అనన్యసామాన్య దుర్లభమై వెలయు
నాతను పుడునీకది వీధిరుందితినదయహృదయ॥ నా ।

(8) చిక్కయ్య

తగునా యిటులబలా తావృశులీగతిననగ ॥ తగునా॥

మగనాలికి పరులతోడ మంత్రసంబు లుచితమగునా నగరేయిది యొ
రులువిన్న వ్యాయమాగన్న ॥ తగునా॥ పంచాక్షరి మంత్రంబును
పఠనముగావించిమేరున ముచిలిగమూర్తిదాల్చి మర్యాదను వీడి
నడున ॥ తగునా॥

(9) లలితాంగి,

హరితాకావము వెలుల బాయుకునో ॥ యీ ॥ యేరీతిని మారుని
తృప్తిపొందునో ॥ యీ ॥

సాక్షి! జాలిచీకనన్నుసంతాపజలనిధిగా దూల జేయనీకుమేలు లెటులగు
ప్రాలుమానిన్నిగోరి వ్రాపుజేరి యన్ననా॥ యీ ।

(10) (చిక్కయ్య)

బాలా నాకలుకులు వినవేలా నీమాలవినగబాలా! ఇక మానుమీ
లీలా॥ బాలా॥

వినియ్యవినదు కనియ్యకనదు ప్రేముడికడు వెట్టిదినుమా దానినిసీమ
దినమ్మి మెలంగకుమా॥ బాలా! కాయములీయిలపైని కలకాలము
నిల్వబోవు వేయెడలను కీర్తియొందు యేనిలుచును నిక్కువముగ ।
॥ బాలా ॥

(11) (లలితాంగి)

దూతమతీ నీగతి నీకును దెల్పెదనురా పొగరునననువిడి పోవుదనా
॥ దురిత । సతులనుప్రేముడి గనుగొనకను యీ గతిగాధిక్కరణం
బాసరింపక దలచివెలగినాడివింక తరలుమునీ పనిబట్టెద । దురిత ।

విజ్ఞప్తి

—•••••—

గుంటూరు, కర్నూల్, నెల్లూరు జిల్లాలకు కట్టబొంది
నర్సారావుపేట రైల్వేస్టేషన్ సమీపమున మ. రా. రా. ప్రతిపాటి
శేషయ్యగారికుమార్డు వెంకటసుబ్బారావు కంతులుగారు నూతనముగా
బి. యల్. (ప్రీడరు) కరీకు ప్యాసులయి అఫీసు స్థాపించి యున్నారు.
మీరు మీ క్రిమినల్, సివిల్, రివిన్యూ వ్యవహారములు వారివద్ద
జరిగిగుకొన వలయునని ప్రార్థన.

14647